

מסכת עירובין

פרק ראשון מבוני שהוא נבזה

דף ב'

ולהכניס, כך אסור להעביר חפץ ארבע אמות ברשות הרבים. וגם ההעברה של ארבע אמות ברשות הרבים היא תולדת מלאכת הוצאה.

ב. רשות הרבים.

כל מקום שמצויים בו רבים [וי"מ דווקא כשמצויים בו לכל הפחות ששים ריבוא], והוא רחב שש עשרה אמה, והוא מפולש משני ראשיו, ואינו מקורה, שבכך הוא דומה למקומם של ישראל במדבר, הרי זה רשות הרבים מהתורה.

ובכלל זה (א) סרטיא [=דרך סלולה שהולכים בה מעיר לעיר]. (ב) ופלטיא גדולה [=ככר העיר שמתקבצים שם בני אדם לסחורה]. (ג) ומבואות של עיר שהם רחבים שש עשרה אמה ומפולשים משני ראשיהם לפלטיא או לסרטיא.

ג. רשות היחיד.

כל מקום שיש בו לכל הפחות ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, והוא מוקף מחיצות גבוהה עשרה טפחים, [בין שהוא בתוך המחיצות. ובין שהוא על גבי המחיצות, כגון עמוד רחב ארבעה וגבוה עשרה, שאנו אומרים גוד אסיק מחיצה, כלומר כאילו המחיצות שסביבו תחתיו נמשכות גם למעלה], הרי זה רשות היחיד. [ובהמשך המסכת יתבאר בעזה"י, מכמה רוחות צריך מקום זה להיות מוקף מחיצות, כדי שיחשב

מעט מושגים הנצרכים להבנת דיני משנתנו בתחילת המסכת נזכיר בקצרה כמה מושגים הנצרכים להבנת הלכות עירובין, ובעזה"י בהמשך המסכת יתבארו רובם ביתר הרחבה.

א. מלאכת הוצאה.

אחת מהמלאכות האסורות בשבת, היא להוציא איזה דבר [שיש לו חשיבות מסוימת], מרשות היחיד לרשות הרבים.

ועניין זה למד במסכת שבת, מהכתוב בעניין הבאת התרומה למלאכת המשכן, "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לְאָמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתִרְוֹמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעַם מִקְהֵי"א" (שמות ל"ו ו'), שכך ציוה משה את ישראל, שלא יוציאו את התרומות מרשותם, שהיא רשות היחיד, להביאם למחנה לוייה, שהיא רשות הרבים, וציוה כן משום שאותו יום שבת היה, ומכאן שאסור להוציא חפצים מרשות היחיד לרשות הרבים.

וחכמים למדו מסברא, שכשם שאסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, כך אסור להכניס מרשות הרבים לרשות היחיד. ולכן ההכנסה היא תולדת מלאכת הוצאה. והלכה למשה מסיני, שכשם שאסור להוציא

רשות היחיד].

ד. חצר.

על פי רוב, החצר הוא מקום מוקף מחיצות, [ולכן הוא נידון כרשות היחיד], ויש בו בתים של כמה בני אדם.

ה. מבוי.

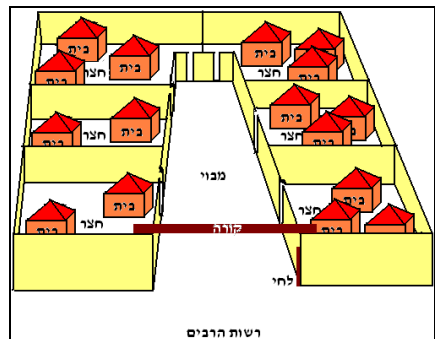
המבוי הוא מעין רחוב צר שאין ברחבו שש עשרה אמה, וחצירות פתוחות אליו, ועל פי רוב, צדו אחת פתוח לרשות הרבים, וצדו השני סתום [רחוב ללא מוצא]. [ומעיקר הדין הוא נחשב כרשות היחיד ולא כרשות הרבים, כי אינו רחב שש עשרה אמה, ואינו מפולש, אולם מאחר שיש בו דמיון לרשות הרבים, אסרו חכמים לטלטל בתוכו, עד שיעשו לו תיקון, להבדילו מרשות הרבים].

ו. קורה.

הקורה היא אחד מהאופנים שתקנו חכמים, להתיר את הטלטול במבוי, והכוונה לקורה שניתנת מעל פתח המבוי, מצד לצד.

ז. לחי.

הלחי גם הוא אחד מהאופנים שתקנו חכמים, להתיר את הטלטול במבוי, והכוונה לקנה או לוח הנועץ בקרקע מצד אחד של כותל המבוי בראשו.

ח. צורת הפתח.

צורת הפתח היא כשיש לחי מכאן ולחי מכאן

וקנה על גביהם, והיא נחשבת כמחיצה, שגם היא מתירה לטלטל במבוי כשהיא עומדת בפתחו.

חילוק הלשון בין דין מבוי

גבוה לבין דין סוכה גבוהה

להלן יתבאר בעזה"י, שלדעת חכמים, דין קורת מבוי שווה לדין סכך הסוכה לענין זה שיש להניחם בתוך גובה עשרים אמה, אבל אם היו גבוהים למעלה מעשרים אמה, הקורה אינה מתירה את הטלטול במבוי, והסוכה אינה כשרה.

אמנם כשנשנו שני הדינים הללו, שינו ביניהם בלשון. לענין מבוי שנו, "מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט", כלומר לא אמרו שבמצבו הוא פסול, אלא אמרו מה יש לעשות כדי לתקן את הדבר שיהיה כשר. ולענין סוכה שנו, "סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה", כלומר אמרו שבמצבה כעת היא פסולה, ולא אמרו מה יש לעשות לתקן את הדבר להכשירה.

י"א שוודאי עדיף לומר תמיד מה הדין כפי המצב עתה, ולכן לענין סוכה, מאחר שכבר קודם תקנת חכמים כן הוא דינה מהתורה, שכשהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה היא פסולה, כשבאו חכמים לשנות את הדין במשנה, שנו בה את דינה שהיא פסולה. אבל לענין מבוי, מאחר שקודם תקנת חכמים לאסור את הטלטול במבוי, היה מותר לטלטל בו בלא שום תיקון של קורה, כשבאו חכמים להתקין שלא יטלטלו במבוי בלא תיקון קורה, אין ראוי לשנות "קורה שהיא גבוהה למעלה מעשרים פסולה", שהרי עדיין לא ידענו כלל שצריך לתת קורה, וכשבאים ללמד דין זה, ראוי לומר כיצד יש לתת את

ההיכל היה גבוה עשרים אמה, והוא קרוי פתח, שנאמר בו, "וְסָמַךְ יְדוֹ עַל רֹאשׁ קַרְבָּנוֹ וְשָׁחַטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָקְרוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סְבִיב" (ויקרא ג' ב'), [ואף שהכתוב זה נאמר על המשכן, שהיה גבוה עשר אמות, מכל מקום הוא מדבר גם על המקדש, שהיה גבוה עשרים אמה, שכן גם המקדש קרוי משכן, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], **אבל יותר מעשרים אמה לא נקרא פתח, ואם מניח שם את הקורה, אינה מונחת על פתח המבוי, ואינה מתירה לטלטל בו.**

אכן עד גובה עשרים אמה כניסת המבוי נחשבת כפתח, אף על פי שאין לה דלתות ואינה דומה ממש לפתח ההיכל שהיו לו דלתות, והסיבה לכך, כי באמת פתחו של היכל קרוי פתח גם ללא דלתותיו, שלא עשו לו דלתות לצניעות בעלמא^נ.

ב. דעת רבי יהודה.

לדעת רבי יהודה, **ניתן להניח את קורת המבוי בפתח המבוי גם למעלה מגובה של עשרים אמה.** [ובהמשך יתבאר בעזה"י, אם לדעתו יכול להגביה את הקורה בלא גבול, או שגם לדעתו יש מידה מירבית לגובה הנחת קורת המבוי].

ונאמרו שלושה אופנים, לבאר, מהיכן למד רבי יהודה דין זה.

(א) **לדברי רב יהודה אמר רב – הסיבה לכך, שלדעת רבי יהודה ניתן להניח את קורת המבוי גם למעלה מעשרים אמה, כי לדעתו מצינו שיחשב פתח גם בגובה ארבעים אמה,**

הקורה, ולא כיצד היא פסולה, ולכן שנו שיש לתת אותה למטה מעשרים אמה, ולא שנו שכשהיא למעלה מעשרים היא פסולה.

ותוסי' פירשו, שלעניין סוכה, מאחר שחיובה מהתורה, שנו לשון פסול, שאין לטעות בו לומר שהדבר כשר בדיעבד, אבל לעניין תיקון מבוי שהוא מדרבנן, נקטו לשון ימעט, אף שניתן לטעות בו לומר שאינו אלא לכתחילה אבל בדיעבד כשר, כי מאחר שהדין מדרבנן, לא חשו לכך שעלולים לטעות בו.

- **וי"א שוודאי עדיף לומר תמיד כיצד יש לעשות ויהיה כשר, ולא לשנות את הדבר הפסול. ולכן לעניין מבוי שנו, שכשהוא גבוה מעשרים אמה, יש למעטו. אבל לעניין סוכה, אם היו מבארים כיצד יש לעשות, היה הדבר גורם לאריכות לשון, כי לעניין סוכה נשנו כמה דינים יחד, [כמה מידת גובהה המרובה, וכמה מידת גובהה הפחותה, וכמה מחיצות היא צריכה, וכמה סכך היא צריכה], ואם היו שונים בכל אחד את תיקונו, היו צריכים להאריך לפרט, אבל עתה כשאמרו על הכל יחד שהסוכה פסולה, קיצרו בלשון, וקיצור הלשון לעולם עדיף, כמו שאמרו חכמים במסכת פסחים, לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה.**

הגובה המירבי שניתן

להניח בו את קורת המבוי

א. דעת חכמים.

לדעת חכמים, **יש להניח את קורת המבוי בפתח המבוי עד גובה של עשרים אמה, אבל אם מניח אותה למעלה מכך, אינה מתירה את הטלטול במבוי.**

והסיבה לכך, [כפי שלכאורה מבואר בברייתא, וכפי דברי רב יהודה אמר רב], כי אין הקורה מועילה להתיר את המבוי, אלא כשהיא מונחת על פתח המבוי, ולא מצינו שיחשב פתח אלא עד גובה עשרים אמה, שכן פתח

^נ אבל אין לומר שהסיבה לכך שגם בלא דלתות נקרא פתח כי מצינו שבאהל מועד שהיה הפתח רחב עשר לא היו דלתות, ואפילו הכי קרי ליה פתח, כי שם נקרא פתח משום שלא היה גבוה אלא עשר. אי"נ על כרחך אהל מועד שלא כדין נקרא פתח, שהרי היה פרוץ במלואו, דלא הוה ליה גיפופי. [ע"פ תוס'].

מעשרים אמה, גם כן נחשב שמניחה על פתח המבוי.

- ולדברי רב חסדא אם בני אדם רגילים לעשות פתחים בגובה מאה אמה יש להכשיר את הקורה גם כשהיא מונחת בגובה כזה.

עד כאן ביאור מחלוקת חכמים ורבי יהודה כפי שנתבאר בדף זה.

אכן בדף ג' מבואר שרב נחמן בר יצחק ביאר את מחלוקתם באופן אחר, והוא, שלדברי שניהם אין הדבר למד, לא מפתח היכל, ולא מפתח אולם, ולא מפתחי ארמונות מלכים. אלא לדברי שניהם, מאחר שהקורה ניתנת במבוי להיכר, להבדיל בין מבוי לרשות הרבים, לפיכך יש לתת אותה בגובה שבני אדם רואים אותו לפי תומם בלא להסתכל כלפי מעלה, כדי שתהא להם להיכר.

לדעת חכמים – בני אדם מביטים עד גובה עשרים אמה. [ומה ששנו בברייתא, ששיעור זה הוא כפתחו של היכל, לא משום שמשם למדו זאת, אלא כדי לתת סימן, לזכור את השיעור].
ולדעת רבי יהודה – בני אדם מביטים עד גובה ארבעים אמה.

מקדש קרוי משכן

כל מקום שנאמר בתורה משכן, הכוונה הן למשכן והן למקדש, שכן לא רק המשכן קרוי משכן, אלא גם המקדש קרוי כן.

שכן אחרי שכבר נבנה המשכן, נאמר "וַיִּנְתְּנִי מִשְׁפְּנֵי פְתוּכָם וְלֹא תִגַּעַל נַפְשֵׁי אֲתָכֶם" (ויקרא כ"ו י"א), לומר שהובטחו על משכן אחר, ועל כרחק הכוונה למקדש, ואם המקדש קרוי גם בשם משכן.

ומכאן למדו חכמים, שעד גובה עשרים אמה נחשב פתח, שכשנאמר בכתוב "וַיִּשְׁקְטוּ פֶתַח אֶהָל מוֹעֵד", הכוונה גם לדלתות ההיכל,

שכן פתח האולם [שהיה במקדש לפני ההיכל], היה גבוה ארבעים אמה, ולדעת רבי יהודה, **קדושת האולם שווה לקדושת ההיכל**, כלומר ההיכל והאולם יחד נחשבים כאוהל מועד, **ואם כן גם פתח האולם נקרא פתח**, שנאמר "פֶתַח אֶהָל מוֹעֵד" והכוונה גם לאולם, הרי שגם גובה ארבעים נחשב פתח.

(ב) ויש אומרים – שאמנם גם רבי יהודה מודה, שקדושת האולם אינה שווה לקדושת ההיכל, ואם כן הכתוב "פֶתַח אֶהָל מוֹעֵד" אינו מתייחס אלא לפתח ההיכל, שגובהו עשרים אמה, ומכל מקום מבואר בכתובים, שגם פתח האולם, הגבוה ארבעים אמה, קרוי פתח, שנאמר "אל פתח אולם הבית"^א. [וחכמים חולקים, ואומרים, שלא נקרא פתח האולם פתח, כי לא נאמר "פתח אולם" בשום מקום, אלא "פתח אולם הבית", והכוונה להיכל שהוא בית הפתוח לאולם].

- **על כל פנים, לפי המבואר עד עתה**, מאחר שרבי יהודה למד, שניתן להניח את קורת המבוי למעלה מעשרים אמה ממה שמצינו שפתח האולם קרוי פתח, מודה רבי יהודה, שאין להניחה אלא עד גובה ארבעים אמה כמו שהיה פתח האולם, אבל אם הניחה למעלה מארבעים אמה, מודה רבי יהודה שצריך להנמיך.

(ג) ולדברי רב חסדא – הסיבה לכך, שלדעת רבי יהודה ניתן להניח את קורת המבוי גם למעלה מעשרים אמה, כי יש הרבה פתחי ארמונות מלכים גבוהים הרבה, ואם כן, מאחר שבני אדם עושים פתחים גבוהים מעשרים אמה, כשמניח את הקורה למעלה

^א זה הפסוק אינו בשום מקום. ואומר ר"י, דמצינו דכתיב "אֶלֶם הַבַּיִת" (יחזקאל מ' מ"ח), ובקרא אחרינא כתיב "פֶתַח הַבַּיִת" (יחזקאל מ"ז א'), והוי כאלו נכתב בהדיא בחד קרא, "פתח אולם הבית". [תוס'].]

- **מתחילה אמרו**, שעניין זה, שגם המשכן קרוי מקדש, למד מהכתוב, "וְנִסְעוּ הַקְּהֹתִים וְנִשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהִקְיִמוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בָּאִם" (במדבר י" כ"א). **אולם דחו זאת**, כי המקדש האמור בכתוב הזה אינו המשכן, אלא הארון, ואין ללמוד מכאן שהמשכן קרוי מקדש.

- **ולמסקנה אמרו**, שעניין זה, שגם המשכן קרוי מקדש, למד מהכתוב **האמור בעניין עשיית המשכן**, "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם" (שמות כ"ה ח').

הרוחב המירבי של פתח

מבוי שמותר לטלטל בתוכו

לדברי הכל, אפילו מבוי שעשו לו קורה, אין מטלטלים בו, אלא כהוא נחשב כפתוח לרשות הרבים, אבל כשהוא נחשב כפרוץ לרשות הרבים, אין מועיל לו שום תיקון להתירו¹. ונחלקו חכמים עד כמה יהא המבוי רחב, ויחשב פתח ולא פרצה.

לדעת חכמים – **עד עשר אמות** נחשב פתח, שכן פתח ההיכל היה רחב עשר אמות, והוא קרוי פתח, שנאמר בו "פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד", אבל יותר מעשר אמות אינו פתח אלא פרצה, ועליו למעט את רוחבו, כדי שיוכלו לטלטל בו בשבת על ידי תיקון של קורה.

ולדעת רבי יהודה – גם כשהוא רחב יותר **מעשר אמות**, הוא נחשב פתח, ומותר לטלטל בו על ידי תיקון קורה.

¹ ילי"ע האם כשהמבוי פתוח יותר מעשר אמות, הפרצה היא הגורמת לכך שלא יוכלו לטלטל בו, שכל שהמבוי פרוץ אין לו תקנה. או שכשהוא פתוח יותר מעשר אמות אין כאן פתח, ומחמת כן הקורה אינה מועילה להתיר בו טלטול, כי כשאתן פתח, הקורה אינה על הפתח, והרי היא כקורה המונחת למעלה מעשרים אמה, שאינה מתירה את הטלטול, שאין הקורה מתירה טלטול, אלא כשהיא מונחת על הפתח.

שגובהם עשרים אמה, כפי שנתבאר לעיל. וכמו כן מכאן למד רב יהודה אמר שמואל את דינו המבואר להלן.

שלמים ששחטם קודם

פתיחת דלתות ההיכל

לדברי רב יהודה אמר שמואל, שלמים ששחטם שחרית קודם פתיחת דלתות ההיכל **פסולים, כי נאמר**, "וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קַרְבָּנוֹ וְשָׁחַטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶל הַפְּלִיגִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב" (ויקרא ג' ב'), ללמד, **שתהא השחיטה בזמן שהוא פתוח, ולא בזמן שהוא סגור**².

ואף על פי שהכתוב הזה מדבר במשכן, הלא כבר נתבאר, שגם המקדש קרוי משכן, ואם כן, הכתוב הזה מדבר גם במקדש³.

משכן קרוי מקדש

כל מקום שנאמר בתורה מקדש, הכוונה הן למקדש והן למשכן, שכן לא רק המקדש קרוי מקדש, אלא גם המשכן קרוי כן⁴.

² והקשו התוס', הלא מאחר ששחט את השלמים קודם פתיחת דלתות ההיכל, על כרחך עוד לא נשחט התמיד, שהרי גם התמיד אינו נשחט אלא אחר פתיחת הדלתות, ואם כן יפסלו השלמים מטעם שנשחטו קודם התמיד, שנאמר בו, "העולה", ללמד שתהא העולה ראשונה, ככל הקרבנות. (א) ויש לומר, דקרא דהעולה דווקא בהקטרה איירי, ולא בשחיטה. (ב) אי נמי למצוה ולא לעכב ... והא דתניא בתוספתא כל הובחים שהקדימן לתמיד של שחר או עיכבן אחר תמיד של בין הערבים פסולין, היינו מדרבנן. (ג) אי נמי הכא איצטריך כשפתחו וחזרו ונגעלו. [תוס']

³ משמע דמשכן ומקדש גמרינן מהדדי ... וקשה דבפרק שני דשבעות מצריך תרי קראי ... ותיריך הרי"ר נתנאל, דהכא לא צריך קרא, דעיקר דרשה אינה אלא על המקדש, דבמשכן לא היו דלתות ... [תוס']

⁴ ונפקא מינה (א) שאינו דוחה את השבת. (ב) ושלא יכנס אדם שם באבק שעל רגליו.

הפתח, אינה נחשבת פתח להתיר את הטלטול במבוי, אלא כשהיא רחבה עשר אמות, ולא יותר.

רוחב שער החצר

א. לשון ראשון.

ללשון ראשון בגמרא, יש ללמוד מהכתובים, שרוחב פתח שער חצר המשכן היה עשרים אמה.

שכן רוחב החצר היה חמישים אמה, כמו שנאמר, "וְאָרְךְ הַחֲצַר מֵאָה בְּאַמָּה וְרֹחַב הַמְּשִׁים בְּחֲמִשִּׁים וְקִמָּה חֲמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְאַדְנִיָּהֶם חֲשֵׁת" (שמות כ"ז ט'). וקלעי החצר מצד הפתח היו חמש עשרה אמה מכל צד, כמו שנאמר "וְחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לְפֶתֶחַ עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה" (שמות כ"ז י"ד), "וְלְפֶתֶחַ הַשְּׂנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר הַחֲצַר קְלָעִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה" (שמות ל"ח ט"ו), ונתרו באמצע עשרים אמה של פתח.

ומכל מקום, אף על פי שהיה פתח שער החצר רחב עשרים אמה, הכל מודים שאין ללמוד ממנו, שבכל מקום, כניסה רחבה עד עשרים אמה נחשבת פתח ולא פרצה³, כי פתח חצר המשכן לא נקרא "פתח" סתם, אלא "פתח שער"¹, אבל פתח סתם אינו רחב כל כך².

³ הא דכתיב "חמשים בחמשים" בפרק שני מפרש לה. [רש"י].

¹ כתף הוא צידו של פתח. [רש"י].

² ואין לומר שהפתח לא נחשב רחב עשרים משום שהיו שלושה עמודים ברוחב הפתח. כי אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ונחשב רחב עשרים. [עי' פתח].

¹ ואף על גב דבפרשת במדבר סיני מצינו דאיקרי נמי פתח סתמא, אין לחוש, הואיל ובשאר מקומות איקרי פתח שער. [תוס'].

² ואם תאמר אפילו היה קרוי פתח סתם אין ללמוד ממנו ממנו כי היתה לו ליה צורת הפתח, שהכלונסות היו על גבי ווי עמודים, שהקלעים תלויים בהן. ויש לומר דאמר

- לדברי רב, רבי יהודה למד זאת ממה שמצינו, שפתח האולם היה רחב עשרים אמה, ולדעת רבי יהודה גם הוא קרוי פתח, כפי שנתבאר, ואם כן לא התיר רבי יהודה אלא עד רוחב עשרים אמה^א.

- ולדברי רב חסדא, רבי יהודה למד זאת ממה שמצינו בני אדם בונים פתחים רחבים לארמונות מלכים, והם קרויים פתחים, ואם כן אפילו רחב יותר מעשרים אמה, מותר לטלטל בו על ידי תיקון של קורה.

מבוי שכניסתו רחבה מעשר

אמות ויש בה צורת הפתח

נתבאר, שלדעת חכמים, עד רוחב עשר אמות הכניסה של המבוי נחשבת פתח להתיר בו טלטול על ידי קורה, אבל כשהכניסה רחבה יותר מעשר אמות, היא נחשבת פירצה, ואין מטלטלים במבוי.

אכן מבואר במשנתנו, שכל זה כשאין בכניסת המבוי צורת הפתח, אבל כשיש בו צורת הפתח, היא מתירה את הטלטול בתוכו, אף שכניסתו רחבה יותר מעשר אמות.

ומבואר בגמרא, שכן הדין רק לדעת האומרים, ששיעור רוחב הפתח אינו למד מפתח ההיכל, שלדעתם בלבד צורת הפתח מחשיבה את הכניסה לפתח, אף כשהוא רחב יותר מעשר אמות.

אבל לדעת רב, ששיעור הפתח למד מפתח ההיכל², הלא פתח ההיכל אף על פי שהיתה לו צורת הפתח היה רחב עשר אמות בלבד, ואם כן גם כשיש לכניסת המבוי צורת

^א וקשה לדקמן דף י' אמר, דלא מכשיר רבי יהודה אלא עד שלוש עשרה אמה ושליש. [תוס'].

² ואף על גב דברייתא נמי גמרה מהיכל, איכא למימר דפליגא אמתניתין. איני לא נקט היכל אלא לסימנא בעלמא, כדאמרינן בסמוך. [תוס'].

ב. לשון שני.

וללשון זה, אין להקשות כלל מדוע לא למדו מפתח שער החצר כמה תהא הכניסה רחבה ותחשב פתח, כי לא נתבאר מה היתה מידת רוחב פתח שער החצר.

עד כאן פירוש רש"י ותוס'. אולם התוס' הקשו על כך, כיצד יתכן לומר שלא נתפרש בכתובים רוחב שער החצר, הלא וודאי משמע שכוונת הכתובים, שבכל כתף רוחב חמש עשרה אמה. ולכן פירש ריצב"א את הסוגיה באופן אחר.

ודאי הוא שרוחב שער החצר היה עשרים אמה, אלא שמתחילה אמרו, שמשמע מהכתובים, שמלבד מה שהיה רוחבו עשרים אמה, מבואר גם כן שהיה גובהו חמש אמות, כמו שנאמר "וקומה ברחב חמש אמות", ולזאת רצו לומר, שאף שפתח גבוה עשרים אמה אינו נחשב פתח אלא עד רוחב עשר אמות, כפתח הייכל, כשהפתח אינו גבוה אלא חמש אמות, יחשב פתח אפילו ברוחב עשרים אמה כפתח שער החצר.

ותירצו ששער החצר לא נקרא פתח אלא שער, ולכן לא בטל שמו ממנו אף ברוחב עשרים, כי שער הוא דבר גדול מפתח, אבל פתח סתם אינו רחב אלא עשר אמות.

אלא שתינוץ זה היה דחוק להם קצת, כי מאחר שהפתח אינו אלא גובה חמש אמות, לא מסתבר שתהא לו חשיבות שער, אלא חשיבות פתח, ואם כן ראוי ללמוד ממנו שפתח רחב עשרים אמה בגובה חמש יחשב פתח. **ולזאת תירצו, שבאמת היה הפתח גבוה חמש עשרה אמה,** ואם כן ודאי היה בחשיבות שער, ולא פתח, ואין ללמוד ממנו שפתח רחב למעלה מעשרים יחשב פתח.

דף ג'**קורת מבוי גבוהה מעשרים****אמה ויש לה אמלתרא**

נתבאר, שלדעת חכמים, קורת מבוי המונחת למעלה מעשרים אמה, אינה מתירה לטלטל במבוי.

- לדעת האומרים, שחכמים למדו זאת מפתחו של היכל, אין שום חילוק בדבר, ואפילו היתה לקורה זו אמלתרא [=דברים המושכים את העין לראותם, כפי שיתבאר בעזה"י

ללשון שני בגמרא אין ללמוד מהכתובים מה היתה מידת רוחב פתח שער חצר המשכן.

והסיבה לכך, כי הכתוב, "וְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לַפֶּתַח", אינו מלמד את מידת רוחב הקלעים מצד הפתח, אלא את מידת גובהם.

- י"ג שהכתוב הזה מלמד, שהקלעים שבצד הפתח היו גבוהים חמש עשרה אמה יותר מהקלעים שבשאר הרוחות, שבשאר הרוחות היו הקלעים גבוהים חמש אמה, כמו שנאמר, "ומסדף שער החצר מִעֵשֶׂה רָקֵם תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְנֶשֶׁת מִשְׁזָר וְעֶשְׂרִים אַמָּה אַרְדָּ וְקוֹמָה בְּרַחֵב חֲמֵשׁ אַמּוֹת לְעֵמֹת קְלָעֵי הַחֲצָר" (שמות ל"ח י"ח), והקלעים שבצד הפתח היו גבוהים עשרים אמה.

- וי"ג שהכתוב הזה מלמד על מידת גובה כל הקלעים, שבכל הרוחות היו קלעי החצר גבוהים חמש עשרה אמה^א, ומה שנאמר, "וקומה ברחב חמש אמות", הכוונה לכך שהיו גבוהים חמש אמות למעלה מהמזבח, שהמזבח היה גבוה עשר אמות והקלעים חמש עשרה אמה [כדי שלא יהא כהן עומד על המזבח ועבודה בידו, וכל העם רואים אותו מבחוץ].

לקמן בצורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום [וההכונסאות לא היו מעל העמודים אלא בצדיהם]. ועוד דלא קשה מידי, דאליבא דרב קיימינן, ורב תני צריך למטע אף על גב דאית ליה צורת הפתח. [תוס'].

^א והיינו כרבי יוסי ... דאמר, מזבח גבוה עשר אמות, פי שנים כאורכו, והקלעים סביב חמש עשרה, שלא יהא כהן עומד ועבודה בידו, וכל העם רואין אותו, והא דכתיב בקלעים וקומה חמש אמות, היינו משפת מזבח ולמעלה, והא דכתיב במזבח, ושלוש אמות קומתו, היינו משפת סובב ולמעלה. ורבי יהודה פליג התם, דהמזבח שלוש אמות, דברים ככתבן, והקלעים גובהן חמש. והאי שינויא בתרא דהכא, לא משני לרבי יהודה, אלא לרבנן, דלרבי יהודה, קלעים חמש עשרה אמות, לאו בגובהן כתיב. [תוס'].

שיעור קורת מבו

בדף י"ד יתבאר בעזה"י, שקורת מבו צריכה להיות חזקה בשיעור כזה שהיא יכולה להחזיק על גבה אריח [=חצי לבינה].

ולדברי רבי אילעא אמר רב, כל זה כשאינה רחבה ארבעה טפחים, אבל כשהיא רחבה ארבעה טפחים, היא מועילה להתיר את המבו בטלטול גם כשאינה חזקה בשיעור שיכולה להחזיק על גבה אריח.

הגובה המירבי שניתן

להניח בו את הסכך בסוכה

במסכת סוכה מבואר, שלדברי הכל, כשהסכך של הסוכה גבוה מדאי, הסוכה פסולה, אבל נחלקו, מהו הגובה המירבי שניתן להניח בו את הסכך בסוכה ותהא כשרה.

ולדברי רבה, דין זה, שכשהסכך גבוה מדאי, הסוכה פסולה, למד מהכתוב, "למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם" (ויקרא כ"ד מ"ג), שכן הכתוב הזה מלמד, שמצוות סוכה מתקיימת רק כשהיושב בה יודע ומכיר בכך שהוא יושב בסוכה, ולפיכך יש לתת את הסכך בגובה שבני אדם רואים אותו לפי תומם בלא להסתכל כלפי מעלה.

לדעת חכמים – בני אדם מביטים **עד גובה עשרים אמה**.

ולדעת רבי יהודה – בני אדם מביטים **אף יותר מעשרים אמה**.

ולדברי רב נחמן בר יצחק, **אף שגם לענין מבו, אלו הם טעמי מחלוקתם של חכמים** ורבי יהודה [כפי שנתבאר לעיל בדף ב'], **מכל מקום הוצרכו לחלוק בפירוש בשני הדינים**, ולא די להבאר מחלוקתם בדין אחד.

כי אם היו מבארים מחלוקתם בדין אחד,

להלן], **אין בכך כלום**, וכל שהקורה למעלה מעשרים אמה, אינה מתירה את טלטול המבו, שהרי גם פתחו של היכל היתה לו אמלתרא, [כפי שיתבאר להלן], ואף על פי כן היה גבוה עשרים אמה ולא יותר.

- ולדעת האומרים, שחכמים קבעו שיעור עשרים אמה לפתח המבו, כי עד הגובה הזה בני אדם מביטים בקורה, ויש להם היכר על ידה, כל זה בסתם קורה, אבל קורה שיש בה אמלתרא, מחמת האמלתרא בני אדם מביטים בה גם כשהיא גבוה יותר מעשרים אמה, ולכן מותר לטלטל במבו על ידה, אף כשהיא גבוה למעלה מעשרים אמה.

לדברי רב, שתי הדעות הללו הם מחלוקת תנאים. ולדברי רב נחמן בר יצחק, הכל מודים לדעה השניה.

אמלתראות

מבואר בגמרא, שעל פתח האולם היו חמש אמלתראות של מילה, זו על גב זו, [מילה הוא עץ אלון שגדלים בו מילין הקרויים עפצים]. וכמו כן מבואר, שכתבנית אולם, כך תבנית היכל.

לדברי רב חמא בנו של רבה בר אבון – אמלתראות הללו היו **קיני עופות** שהיו **בולטים** מעל פתח האולם. ודווקא אמלתראות מעין אלו מועילים לקורת מבו שיוכלו להגביחה למעלה מעשרים אמה.

ולדברי רב דימי משום בני מערבא – אמלתראות הללו היו **קורות של ארז** שהיו **תחובים בכותל**, ומתוך שהם ארוכים, אף על פי שאינם בולטים, רואים אותם בני אדם, ואפילו אמלתראות מעין אלו מועילים לקורת מבו, שיוכלו להגביחה למעלה מעשרים אמה.

פסולה, ולכן אמרו, שלא תהא הסוכה כשירה, אלא כשכל הסכך בתוך עשרים אמה, שאפילו יחסר ממנו, עדיין יהיה הכל בתוך עשרים אמה. **אבל במבוי לא חששו שמה יחסר מהקורה החלק הנכנס לתוך עשרים ולא ישימו לב, כי המבוי הוא מקום הילוך של רבים, ולא יתכן שאף אחד לא ישים לב לכך.**

ולדברי רבינא – אמנם מעיקר הדין ראוי להכשיר את הדבר גם בסוכה וגם במבוי, אלא, שבסוכה מאחר שחיובה מהתורה, חששו בה יותר, שמא ייפול מהסכך כל הנכנס לתוך עשרים אמה, וישאר רק הסכך הגבוה מעשרים אמה, והחמירו לפוסלה כשמקצת מהסכך למעלה מעשרים, מה שאין כן במבוי, שהאיסור לטלטל בו הוא מדברי חכמים, לא חששו בו, והתירו לטלטל בו גם כשמקצת הקורה למעלה מעשרים.

ב. דעת רבה כפי ששנה רב אדא בר מתנה.

לדברי רב אדא בר מתנא, דעת רבה, שיש חילוק בין קורה וסכך, שהקורה אינה מכשירה את המבוי אלא כשכולה בתוך עשרים אמה, אבל הסכך אפילו מקצת ממנו בתוך עשרים אמה, די בכך, והסוכה כשירה. **לדברי רבא מפרזקיא – מעיקר הדין היה ראוי להכשיר את הדבר גם במבוי וגם בסוכה, אלא שבמבוי, מאחר שהקורה אינה עשויה לאדם אחד בלבד, אלא לכל בני המבוי, יש לחוש שמא יחסר מהקורה החלק הנכנס לתוך עשרים, ולא יתקנו את הדבר, כי כל אחד יסמוך על שאר בני מבוי, [כדאמרי אינשי, קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קריא], ולכן אמרו, שלא יטלטלו במבוי, אלא כשכל הקורה בתוך עשרים אמה, שאפילו יחסר ממנה, עדיין יהיה הכל בתוך עשרים אמה.**

היה מקום לומר שבדין השני לא נחלקו. שכן יש לחלק בין מבוי, שבני אדם הולכים בו כדרכם, ואינם מביטים כלפי מעלה, לבין סוכה, שבני אדם יושבים בה, ובתוך כך דרכם להביט בה גם כלפי מעלה.

ולפיכך, אם היו נחלקים רק לעניין מבוי, היה מקום לומר, שבסוכה הכל מודים שניתן להגביה יותר מעשרים אמה. ואם היו נחלקים רק לעניין סוכה, היה מקום לומר, שבמבוי הכל מודים שאין להגביה את הקורה יותר מעשרים אמה.

מקצת קורה או סכך בתוך עשרים

ומקצת מהם למעלה מעשרים

נתבאר, שלדעת חכמים, כשקורת המבוי והסכך מונחים למעלה מעשרים אמה, הקורה אינה מתירה את הטלטול במבוי, והסוכה פסולה.

ולחלן יתבאר בעזה"י, מה הדין כשמקצת עוביים בתוך עשרים אמה, ומקצת עוביים למעלה מעשרים אמה.

א. דעת רבה ללשון ראשון.

ללשון ראשון בגמרא, דעת רבה, שיש חילוק בין קורה וסכך, שהקורה, אפילו מקצת ממנה בתוך עשרים אמה, די בכך, ומותר לטלטל במבוי על ידה, אבל הסכך אינו מכשיר את הסוכה, אלא כשכולו בתוך עשרים אמה.

לדברי רבא מפרזקיא – מעיקר הדין היה ראוי להכשיר את הדבר גם במבוי וגם בסוכה, אלא שבסוכה, מאחר שהיא דבר שכל יחיד עושה לעצמו, חששו חכמים, שמא ייפול מהסכך כל הנכנס ממנו לתוך עשרים אמה, וישאר רק הסכך הגבוה מעשרים אמה, ולא ישים לב לכך, ונמצא יושב בסוכה

עליה אריח, ומאחר שאין להתחשב אלא באותו מקצת הנכנס לתוך עשרים, לא די בו, כי הוא לבדו אינו חזק כדי לקבל אריח.

ד. דעת רבא. [שהברייתא מסייעת אותו].

לדעת רבא, סכך וקורה שווים בדיון זה, שהם מכשירים אפילו כשמקצת מהם למעלה מעשרים, ואפילו כל כולם למעלה מעשרים, ובלבד שתהא תחתיתם סמוכה לגובה עשרים.

כי שיעור עשרים אמה הנזכר בהם, לא לענין שיהיו הם בתוך עשרים, אלא שחלל הסוכה והמבוי יהא עד עשרים אמה.

ואין זה כפי הסברות הנזכרות בגמרא להכשיר כשמקצת בתוך עשרים ומקצת למעלה מעשרים, שאנו מחשיבים את כל העולה למעלה מעשרים כאילו מונח בתחתית הקורה והסכך, וכאילו הכל בתוך עשרים.

שכן לפי הסברות הללו, אין להכשיר אלא כשלכל הפחות מקצת מהם בתוך עשרים, ולדברי רבא, לא צריך שיהיו אפילו קצת מהם בתוך עשרים, אלא שלא יהא החלל יותר מעשרים.

המקום הנמוך ביותר שניתן

להעמיד בו את קורת המבוי

קורת מבוי, צריך שיהיה תחתיה לכל הפחות גובה עשרה טפחים, אבל אם אין תחתיה חלל עשרה טפחים פסולה.

שיעורי אמות האמורים במבוי

א. גובה המבוי 20 אמה [ולא יותר].

כבר נתבאר, שאין להגביה את קורת המבוי למעלה מעשרים אמה.

ב. רוחב פתח המבוי 10 אמות [ולא יותר].

כבר נתבאר שתיקון קורה במבוי, אינו מועיל להתיר את הטלטול במבוי אלא כשכניסתו

אבל בסוכה, מאחר שהיא של יחיד, אין לחוש לכך שכשייפול מהסכך הנכנס לתוך עשרים, יסמוך על אחרים שיתקנו זאת, ולכן לא פסלו את הסוכה, אף על פי שמקצת הסכך למעלה מעשרים אמה.

ולדברי רבינא – הסיבה לחילוק בין סוכה למבוי הוא, שאיסור טלטול במבוי הוא מדברי חכמים בלבד, ולפיכך חששו בו יותר, שמא כשיחסר חלק הקורה שבתוך עשרים יתשללו לתקן הדבר. מה שאין כן סוכה, שחיובה הוא מדין תורה, לא חששו שמא יתשללו בה, כי בוודאי, אם יחסר הסכך שבתוך עשרים, ימהרו לתקן זאת, ולכן הסוכה כשירה גם כשמקצת מהסכך למעלה מעשרים אמה.

ג. דעת רבה בר רב עולא.

לדעת רבה בר רב עולא סכך וקורה שווים בדיון זה, שאינם מכשירים אלא כשכל כולם בתוך עשרים אמה, אבל אם מקצת מהם למעלה מעשרים אמה, הסוכה פסולה, ואין לטלטל במבוי.

ולכאורה הסיבה לכך היא, כי אין להתחשב אלא במה שתוך עשרים אמה.

ומעתה, מאחר שרק מקצת מהסכך בתוך עשרים אמה, לא די בו להכשיר את הסוכה, שכן סוכה שחמתה מרובה מצילתה פסולה, ואם יש להתחשב רק בסכך הנכנס לתוך עשרים, לא די בו כדי שלא תהא חמתה מרובה מצילתה.^נ

וכמו כן לענין קורת מבוי, כבר נתבאר, שאינה כשרה אלא כשהיא חזקה כדי לקבל

^נ מפרש ר"י, חמתה מרובה מצילתה על ידי שיבא הרוח ויפזר עד שתהא חמתה מרובה מצילתה ... ועוד נוכל לומר הכא, דאי קלשת ליה הוי חמתה מרובה על ידי קלישה לחוד ... [תוס:].

יותר, אין להחשיבו כדופן עקומה, והסוכה פסולה, כי אין הסכך הכשר על הדפנות.

ג. **משך סוכה לדעת רבי 4 אמות** [ולא פחות].

לדעת רבי כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה. וחכמים חולקים על כך ואומרים שדי בכך שתהא מחזיקה ראשו ורובו ושלחנו.

שיעורי אמות האמורים בכלאי הכרם

א. קרחת הכרם.

קרחת הכרם היא מקום באמצע הכרם, שאותו מקום חרב מגפנים, אבל הוא מוקף מארבע רוחות בגפנים, ונחלקו חכמים כמה יהיה גדול ויהיה מותר לזרוע בתוכו זרע אחר, ולא יהא בכך משום כלאי הכרם.

לדעת בית שמאי – השיעור הוא **עשרים וארבע אמות** על עשרים וארבע אמות [ולא פחות].

ולדעת בית הלל – השיעור הוא **שש עשרה אמה** על שש עשרה אמה [ולא פחות].

שכן ארבע אמות של היקף קרחת הכרם, שהן סמוכות לגפנים שסביב הקרחת, הרי הן ככרם עצמו, כי כל ארבע אמות הסמוכות לכרם הם צורך עבודתו, ונחשבים כמותו².

ומעתה לדעת בית הלל, אם ללא היקף של ארבע אמות מכל צד, יש שמונה אמות על שמונה אמות, [סך הכל שש עשרה אמה], שכשתטיל מחצה משמונה לצד זה, ומחצה משמונה לצד זה, יהיה בכל חלק ארבע אמות, מקום חשוב הוא לעצמו, ומותר לזרוע בו, אבל אם אין בכל מחצה ארבע אמות, הרי הוא בטל לכרם שבצידו, וגם בו אסור לזרוע.

² דתנן, כמה עבודת הכרם, ארבע אמות, כמלא בקר וכלים, שהיו בוצרים אותה בשוורים ובעגלות, ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים, הלכך ככרם דמו. [רש"י].

אינה רחבה מעשר אמות, שאז הכניסה נחשבת פתח, אבל כשהכניסה רחבה מעשר אמות, היא נחשבת פרצה, ואין הקורה מועילה להתיר את הטלטול בתוכו.

ג. **משך מביי לדעת אביי 4 אמות** [ולא פחות].

בדף ה' יתבאר בעזה"י שלדעת אביי משך מביי לכל הפחות ארבע אמות³. ורב יוסף חולק על כך, ואומר, שדי בכך שיהא משך המביי ארבעה טפחים.

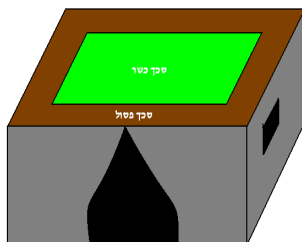
שיעורי אמות האמורים בסוכה

א. **גובה הסוכה 20 אמה** [ולא יותר].

כבר נתבאר, שאין להגביה את הסכך למעלה מעשרים אמה.

ב. **דופן עקומה פחות מ-4 אמות** [ולא יותר].

סוכה שהיא מסוככת כולה, אלא שהסכך הסמוך לדפנות הוא סכך פסול, ורק הסכך שבאמצע הסיכוך הוא כשר, הלכה למשה מסיני היא, שאם הסכך הפסול הוא פחות מארבע אמות, והסכך הכשר אינו רחוק מהדפנות ארבע אמות, הסוכה כשירה, כי אנו מחשיבים את הסכך הפסול כאילו הוא חלק מהדפנות, שנעקמו הדפנות ונתקרבו לסכך

הכשר, ונמצא הסכך הכשר על גבי הדפנות. אולם אם הסכך הפסול הוא ארבע אמות או

³ פירוש ארבעה ומשהו יותר, דאין פתח פחות מארבעה, ואי לא הוי משהו יותר, אם כן לא הוי ארכו יותר על רחבו, ואינו נותר בלחי וקורה. [תוס'].

אין שם ארבע אמות, המקום בטל לכרם שבצידו, וגם בו אסור לזרוע^א.

ולדעת בית שמאי, לא יזרע במחול הכרם, אלא אם כן ישארו בין ארבע האמות הסמוכות לגדר, לבין ארבע האמות הסמוכות לגפנים, עוד שמונה אמות, כי לדעתם רק שמונה אמות נחשבות כמקום חשוב לעצמו.

ג. **רצופים לדעת רבי שמעון בפחות מ-4 אמות**
[ולא יותר].

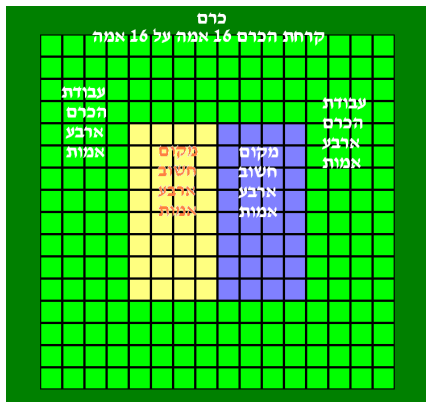
לדעת רבי שמעון, כרם ששורות הגפנים שבו רצופים, כלומר שאין בין זו לזו ארבע אמות, אינו נידון ככרם, כי מאחר שאינו נטוע באופן שתוכל העגלה ללכת בתוכו בין הגפנים, ודאי עומד להיעקר, ומאחר שאינו נידון ככרם, מותר לזרוע בתוכו זרע אחר. [ורק כשיהיה בין שורות הגפנים ארבע אמות או יותר הוא נידון ככרם].

אבל חכמים חולקים עליו, ואומרים, שכרם זה נידון ככרם, כי ודאי לא כולו עומד לעקירה, אלא רק השורות האמצעיות, שאחר עקירתם יהיה בין השורות הנשארות רווח מספיק, ומאחר שהוא נידון ככרם, אין זורעים בו זרע אחר.

מידת אמה לעניין מביי סוכה וכלאים

נתבאר, שדברים רבים שיעורם נמדד באמות, [גובה סוכה ומביי עד עשרים אמה. ורוחב פתח מביי עד עשר אמות. וי"א שמשך מביי עד ארבע אמות. ודופן עקומה עד ארבע אמות. ולדעת בית הלל קרחת הכרם שיעורה שש עשרה אמות, ומחול הכרם שיעורו שתיים עשרה אמות. וכרם הנטועה ברציפות, שלדעת רבי שמעון, אם אין בין השורות ארבע אמות, אינה נחשבת כרם].

אכן **לדעת רב נחמן, ישנן שתי מידות של**
^א והכא לא בעינן שש עשרה אמה, שאין האיסור אלא מצד אחד. [רש"י].

ולדעת בית שמאי, לא יזרע בקרחת, אלא אם כן ישארו באמצע שש עשרה אמות, שכשתטיל מחצה מהן לצד זה, ומחצה מהן לצד זה, יהיה בכל חלק שמונה אמות, כי לדעתם רק שמונה אמות נחשבות כמקום חשוב לעצמו.

ב. מחול הכרם.

מחול הכרם היא מקום בצד הכרם, שאותו מקום חרב מגפנים, ומצדו האחד גדר הכרם, ומצדו השני גפנים, ונחלקו חכמים כמה יהיה רחב, ויהיה מותר לזרוע בתוכו זרע אחר, ולא יהא בכך משום כלאי הכרם.

לדעת בית שמאי – השיעור הוא **שש עשרה אמות** [ולא פחות].

ולדעת בית הלל – השיעור הוא **שתיים עשרה אמות** [ולא פחות].

שכן ארבע אמות הסמוכות לגפנים, הרי הם ככרם עצמו, כי כל ארבע אמות הסמוכות לכרם הם צורך עבודתו, ונחשבים כמותו, וארבע האמות הסמוכות לגדר מאחר שאינן ראויות לזריעה מחמת דריסת בני אדם בטלות ואינן חשובות.

ומעתה לדעת בית הלל, אם ללא שמונה אמות אלו, יש עוד ארבע אמות ביניהן, מקום חשוב הוא לעצמו, ומותר לזרוע בו, אבל אם

המדידה לחומרא, לומר שרק כשיש בהם שיעור אמות כפי המידה הגדולה, הרי הדבר כתקנו.

ונחלקו אבוי ורבא, מהן מידת אמה גדולה ומידת אמה קטנה.

לדברי אבוי – אמה קטנה היא אמה של חמישה טפחים, ואמה גדולה היא אמה של ששה טפחים. [ומבואר בגמרא בדף ד', שגם אבוי מודה, שדעת חכמים היא כדברי רבא, שכל אמות הן בנות ששה טפחים, ודברי אבוי הם כדעת רבן שמעון בן גמליאל].

ולדברי רבא – שתי מידות של אמה, הן מידות של אמה בת ששה טפחים, והחילוק בין אמה גדולה לאמה קטנה הוא, שאמה גדולה היא אמה של ששה טפחים גדולים, [ולפיכך, מחמת רחבות של אמות אלו, הן נקראות אמות שוחקות, כלומר צוחקות ושמוחות], ואמה קטנה היא אמה של ששה טפחים מצומצמים, [ולפיכך, מחמת דחקות של אמות אלו, הן נקראות אמות עציבות, כלומר עצובות]. [ומבואר בגמרא בדף ד', שלדברי רבא, לא נחלקו חכמים ורבן שמעון בן גמליאל בדבר זה, ולדברי הכל, כל האמות הן בנות ששה טפחים כפי שאמר רבא].

דף ד'

אמות שמודה רבא שהן בנות חמישה טפחים בענין מידות המזבח, נאמר בספר יחזקאל, "וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֲמֹת אֵמָה וְטַפַּח וְחִיק הָאֵמָה וְאֵמָה רַחֵב וְגִבּוֹלָה אֶל שְׁפָתָהּ סָבִיב זָרֵת הָאֶתָּד וְזָה גִב הַמִּזְבֵּחַ" (יחזקאל מ"ג י"ג).

ויש ללמוד מהכתוב הזה על הדברים הנזכרים בו, (א) "חיק האמה" [=כלומר יסוד המזבח], (ב) וכן "אמה רחב" [=כלומר סובב

אמה, אחת גדולה ואחת קטנה, ולפיכך, בכל מקום יש למדוד במידה שהמדידה בה היא לחומרא.

לענין (א) גובה סוכה, (ב) וכן לענין גובה מבוי, ששיעורם עד עשרים אמה, יש למדוד במידה הקטנה, כלומר, שלא יהיו יותר מעשרים אמות קטנות. (ג) וכן לענין פתח מבוי, ששיעורו עד עשר אמות, יש למדוד במידה הקטנה, כלומר שלא יהיה יותר מעשר אמות קטנות. (ד) וכן לענין מדידת דופן עקומה, יש למדוד במידה הקטנה, ואין סכך פסול נחשב דופן עקומה, אלא עד ארבע אמות קטנות ולא יותר. (ה) וכן לענין מדידת רווח בין שורות הכרם, שלדעת רבי שמעון אם אין ביניהם ארבע אמות אינו נחשב כרם, ומותר לזרוע שם, יש למדוד באמות קטנות, ורק כשאין בין השורות ארבע אמות קטנות מותר לזרוע שם.

שכל אלו, המדידה במידה הקטנה היא המדידה לחומרא, לומר שאפילו יש בהם שיעור אמות כפי המידה הקטנה, הרי הדבר אינו כתקנו.

אבל (א) לענין משך מבוי, לדעת האומרים שהוא ארבע אמות, יש למדוד במידה הגדולה, ורק כשהיו ארבע אמות גדולות יש להתיר טלטול במבוי. (ב) וכן לענין גודל סוכה, לדעת האומרים שהוא ארבע אמות, יש למדוד במידה הגדולה, ורק כשהיו בה ארבע אמות גדולות היא כשרה. (ג) וכן לענין קרחת הכרם. (ד) ומחול הכרם, ששיעורם שש עשרה אמה, ושתיים עשרה אמה, יש למדוד במידה הגדולה, ורק כשהיו בהם שש עשרה אמות גדולות ושתיים עשרה אמות גדולות מותר לזרוע בהם.

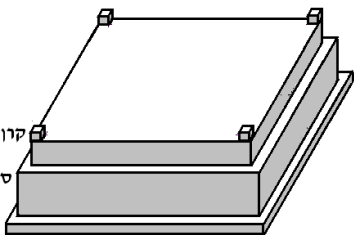
שכל אלו, המדידה במידה הגדולה היא

וְזֶה גַב הַמְצִיבָּה [כלומר ובמידה זו של אמה בת חמישה טפחים יהיה גם מזבחה הזהב]."

ומה שאמרו, שמידת היסוד באמה בת חמישה טפחים, אין הכוונה לכל האמות האמורות בו, אלא גובהו אמה בת חמישה טפחים, אבל כניסתו אמה בת ששה טפחים.

ומה שאמרו, שמידת הסובב באמה בת חמישה טפחים, אין הכוונה לכל האמות האמורות בו, אלא גובהו חמש אמות של ששה טפחים, וכניסתו אמה של חמישה טפחים.

אבל מה שאמרו שמידת הקרנות היא באמה של חמישה טפחים, הכוונה גם לאמה של גובה שלהן, וגם לאמה של רוחבן.

מקור שיעורי תורה

לדברי רב חנון, הכתוב המשבח את ארץ ישראל, בכך שגדלים בה שבעה מיני פירות, "אֶרֶץ חֹטֶה וּשְׁעָרָה וְנֶפֶן וַתִּגְאָנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ" (דברים ח' ח'), בא ללמד על כך, ששיעורי תורה תלויים בפירות אלו. ואלו הם השיעורים התלויים בפירות אלו:

א. שיעור אכילת פרס נתלה ב"חטאה".

בעניין הנכנס לבית מנוגע נאמר, "וְהִבָּא אֶל הַבַּיִת כֹּל יְמֵי הַסְּגִיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב" (ויקרא י"ד מ"ו), ומכאן, שהבא אל הבית המנוגע, טמא מיד, ובכלל זה, דברים שמכניס בידו, כי גם הם בכלל הכתוב "וְהִבָּא אֶל

המזבחה], (ג) וכן "וְגִבּוֹלָהּ אֶל שְׁפָתֶיהָ סָבִיב" [=כלומר קרנות המזבחה^כ], (ד) וכן "גַּב הַמְצִיבָּה" [=כלומר מזבחה הזהב]. כל אלו מידתם באמות של חמישה טפחים.

ונזכרו כאן שני אופנים בביאור הכתוב, כיצד משמע ממנו, שהדברים הללו מידתם באמה בת חמישה טפחים.

- לפי מה שפירש רש"י בסוגיתנו על פי מה שממע מרבינו יעקב בר יקר, כך הוא ביאור הכתוב:

"וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמְצִיבָּה [האמורות להלן כולן מידתן] בְּאֲמוֹת [קטנות של חמישה טפחים, שיש ב]אֵמָה [בינונית בת ששה טפחים] אֵמָה וְטַפַּח [מאלו] וְחִיק הָאֵמָה [כלומר היסוד, גם הוא נמדד באמות קטנות] [וכן] וְאֵמָה רַחֵב [כלומר הסובב. וכן] וְגִבּוֹלָהּ אֶל שְׁפָתֶיהָ סָבִיב [כלומר הקרנות שמידתם] זָרֵת הָאֶחָד [וכן] וְזֶה גַּב הַמְצִיבָּה [כלומר מזבחה הזהב, כולן באמות קטנות הללו]."

- ולפי מה שפירש בו רש"י אחרי שחזר בו, כך הוא ביאור הכתוב:

"וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמְצִיבָּה [כלומר מידות המזבחה המפורשות בכתוב הקודם, הרי הן] בְּאֲמוֹת [גדולות, שכל] אֵמָה [היא] אֵמָה וְטַפַּח [של אמות קטנות, כלומר כל מידות המזבחה יהיו באמות בינוניות של ששה טפחים, שהם אמה וטופח של אמות קטנות בנות חמישה טפחים. אבל] וְחִיק [כלומר היסוד, מידתו] הָאֵמָה [כלומר לא אמה בינונית של אמה וטפח, אלא אמה קטנה של חמשה טפחים. וכן] וְאֵמָה רַחֵב [כלומר וגם הסובב היא באמה של חמישה טפחים] וְגִבּוֹלָהּ אֶל שְׁפָתֶיהָ סָבִיב זָרֵת הָאֶחָד [כלומר וגם קרנות המזבחה סביב יהיו באמה אחת של חמישה טפחים]

^כ שחן אמה על אמה, ומה שנאמר בהן "זרת האחד" הכוונה היא שמהאמצע של קרון יש זרת לכל רוח וזרת היא חצי אמה אם כן הקרון היא אמה על אמה. [ע"פ רש"י].

יין הבא מן הגפן, ולא ברביעית מים. [ששיעור רביעית יין אינו כשיעור רביעית מים, משום שהיין סמיך יותר מן המים, ולפיכך, ברביעית יין יש יותר ממה שיש ברביעית מים].

ד. שיעור איסור הוצאה של אוכל בשבת תלוי ב"תאנה".

המוציא אוכלים בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים, או מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, אם הם גדולים כגרוגרת, [היא תאנה יבשה], הרי זה חייב.

ה. שיעור נקב לבטל כלי בעלי בתים מהיות כלי לטומאה תלוי ב"רמון".

כלי שניקב בו נקב הפוסל אותו מתשמיש, בטל מהיות כלי, ולפיכך אינו מקבל טומאה, ואם כבר היה טמא, נטהר.

ובעלי בתים חסים על כליהם, ואם נקבו נקב שקטניות יוצאות דרכו, עדיין משתמשים בהם לזיתים. ואם נקבו נקב שגם זיתים יוצאים דרכו, משתמשים בהם לאגוזים. ואם נקבו נקב שגם אגוזים יוצאים דרכו, משתמשים בהם לרימונים. אבל אם נקבו נקב שרימונים יוצאו דרכו², בטלו מהיות כלי³. [אבל כלי אומן העומד למכירה בטל מהיות

הַבֵּיתָה".

אבל בגדים שהוא מלובש בהם, וסנדלים שברגליו וטבעות שבאצבעותיו, אינם טמאים מיד, שנאמר, "וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יִכְבַּס אֶת בְּגָדָיו וְהֵאָכַל בַּבַּיִת יִכְבַּס אֶת בְּגָדָיו" (ויקרא י"ז מ"ז), כלומר, רק אם שהה בבית זמן של אכילה, גם בגדיו שעליו טמאים.

ושיעור אכילה זה, הוא שיעור זמן שיאכל אדם חצי [כלומר פרוסה] של ככר, שיש באותו חצי ככר, כמות של סעודה אחת, [והוא ככר ששיעורו ארבעה ביצים].

ואכילה זו, משערים אותה באכילת פת של חיטים [שהוא נאכל מהר יותר מפת שעורים], וכשהאכילה היא בהסבה [שאוכל מהר בלא לפנות הנה והנה], וכשהאכילה של הפת היא בלפתן, [הנותן טעם לפת, וכך ממחר האכילה].

ב. שיעור טומאה של עצם מן המת תלוי ב"שְׁעָרָה".

עצם מן המת בגודל שעורה, מטמאה במגע ובמשא, [אבל אינה מטמאה באוהל, אלא אם כן היתה שם שדרה שלמה או גולגולת או רוב בנין כלומר שתי שוקיים וירך אחת או רוב מניין כלומר מאה עשרים וחמש עצמות].

ג. שיעור איסור נזיר תלוי ב"גֶפֶן".

- מתוך פירוש רש"י משמע, שענין זה בא ללמד, שנזיר השותה רביעית יין הבא מן הגפן, הרי זה לוקה. [ואולם התוס' הקשו, אם כן, אין עניין זה דומה לכל השאר, שכל שאר הדברים הנוכרים בכתוב, הם מידה לדבר מסוים, וכאן הגפן אינה מידה לשום דבר, אלא שיש בה חיוב, אם נזיר שותה את היין הבא ממנה].

- ובמסכת סוכה פירש רש"י, שענין זה בא ללמד על נזיר שאכל חרצנים וזגים ולולבים של גפנים, שהוא מתחייב, אם אוכל מהם כשיעור רביעית⁴. שמודדים זאת ברביעית

מודים שהשיעור בכזית ולא ברביעית ולפיכך הוא גורס בסוגיה "כדי כזית יין לנזיר". [ע"פ התוס'].

² במסכת כלים תנן, הרמונים שאמרו שלושה אחוזים זה בזה, משמע דשיעורן בשלושה רמונים. וקשה דברק המצניע אמר, ניקב כמוציא רמון, טהור, משמע רמון אחד ... ויש לומר (א) דשלושה אחוזים, לא שיצאו ביחד, אלא זה אחר זה, וצריך נקב רחב להוציא שלושה בזה אחר זה, יותר ממה שהיה האחד לבד. (ב) אי נמי שלושה אחוזים, פירוש שגדילים שלושה ביחד, והם רמונים בינונים, ולא מאותן שגדילן אחד או שנים יחד, שהם גדולים, ולא מאותן שגדילן ארבעה או חמישה ביחד, שהם קטנים. ולעולם רמון אחד לבד קאמר. [תוס'].

³ גבי כלי עץ מתנייה במסכת כלים, אבל גבי כלי חרס תנן, דכלים העשויים לאוכלים, שיעורן כזית. והא דאמר בסוף המצניע, חמש מדות בכלי חרס, ניקב כמוציא זית

⁴ וסוגיה זו כדעת האומרים, ששיעור אכילה ושתיה של נזיר ברביעית, ולא כדעת האומרים שהשיעור הוא בכזית. אולם רבינו תם מפרש שלענין אכילה הכל

מבוי שהוא גבוה דף ד'
שהיא ארבעים סאה.

כלי בנקב קטן].

ד. מתוך כך שנאמר "את כל פְּשְׁרוֹ", למדו, שגם הדבר הטפל לבשרו טעון טבילה, והכוונה לשער.

אכן לדברי רבי יצחק, מעיקר הדין כך נאמרה הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה, שאין חציצה בשער מעכבת את הטבילה, אלא כשמתקיימים בה שני התנאים הבאים.

(א) החציצה היא ברובו של השער, [כגון דם יבש, או דיו יבש, או טיט יבש, או זפת יבש, על רוב שער, או רוב שערותיו קשורות אחת אחת]. (ב) והוא מקפיד על החציצה הזו [שמצטער על ליכלוך שבראשו וחפץ שלא יהיה בו]. וכשאמר רבי חייה בר אשי אמר רב, שחציצה היא הלכה למשה מסיני, נתכוון לדין זה של חציצה בשער.

וחכמים גזרו, שחציצה בשער מעכבת את הטבילה גם כשמתקיים בה רק אחד מהתנאים הללו, כגון (א) שהחציצה ברובו של השער, אפילו אינו מקפיד עליה. (ב) כשהוא מקפיד על החציצה, אפילו היא במיעוטו של השער. [והסיבה שגזרו על כך, כי שני אופנים אלו דומים לאופן הראשון המעכב מן התורה].

אבל כשהחציצה במיעוטו של השער, וגם אינו מקפיד עליה, אינה מעכבת את הטבילה.

[ולא גזרו על כך, אף על פי שדבר זה דומה לשני האופנים האחרונים שהם מעכבים, כי שני האופנים האחרונים אינם מעכבים אלא משום גזרה, ואין גוזרים גזרה לגזרה].

- כן פירש רש"י, שהלכה למשה מסיני נאמרה לענין חציצה בשער, אבל בבשרו, אפילו מיעוט שאינו מקפיד עליו חוצץ.

- אולם רבינו תם מפרש, שהלכה למשה מסיני נאמרה בין בבשרו ובין בשערו, ובשניהם אין החציצה מעכבת מהתורה, אלא כשהיא ברובו ומקפיד עליה.

ו. הרבה איסורים שיעורים תלוי ב"זית שְׁמֹן".

הרבה דברים אסורים, כגון חלב, ודם, ונותר, ופיגול, וטמא, ונבילה, ובהמה טמאה, שיעור האכילה האסורה הוא כזית. וכן בשר המת המטמא באוהל, ובשר נבילה המטמא במגע ומשא, שיעורים בכזית.

ז. שיעור עינוי יום הכיפורים תלוי ב"דְּבִשׁ".
האוכל ביום הכיפורים מאכל, כשיעור כותבת הגסה [מין תמר] חייל, [ודבש האמור בתורה הוא דבש תמרים].

ומסקנת הסוגיה, בישוב דברי רבי חייה בר אשי משמו של רב, שכל השיעורים הנ"ל אינם למדים מהכתוב, אלא כולם למדים מהלכה למשה מסיני, והכתוב הנ"ל אינו אלא אסמכתא בעלמא.

מקור דיני טבילה

בענין בעל קרי נאמר, "וְאִישׁ כִּי תִצֵּא מִמֶּנּוּ שִׁקְבַת זָרַע וְרִחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמְאָ עַד הָעֶרְבִי" (ויקרא ט"ו ט"ז), ולמדו מכאן הלכות טבילה:

א. מתוך כך שנאמר "וְרִחַץ", למדו, שצריך שיגיעו המים בבשרו של הטובל, ולא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבין המים.

ב. מתוך כך שנאמר "בַּמַּיִם", למדו, שצריך שתהא הטבילה במי מקווה, כלומר במים מכונסים, ואפילו אינם מים חיים [=נובעים].

ג. מתוך כך שנאמר "כִּל בְּשָׂרוֹ", למדו, שצריך שתהא הטבילה במים שכל גופו נכנס בהם בבת אחת, כלומר אמה על אמה ברום שלוש אמות [כמידת אדם], ושיערו חכמים מידה זו ... ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים, היינו היכא דייחדו רמונים, אבל סתמא הוי כמוציא זית. [תוס'].]

שער קשור

כשכל אחת מהשערות קשורה בפני עצמה, יתכן שהקשר מהודק היטב, ומונע מהמים להיכנס במקום הקשר, והרי זה חוצץ בטבילה.

וכשקושר כל שלוש שערות יחד, לא יתכן שהקשר מהודק היטב, ובוודאי אינו מונע מהמים להיכנס במקום הקשר, ואין זה חוצץ בטבילה.

וכשקושר כל שתי שערות יחד, נסתפק רבה בר רב הונא אם יתכן שהקשר יהיה מהודק היטב או לא, ולפיכך נסתפק אם הוא חוצץ בטבילה.

מקור דיני מחיצות

א. גובה מחיצה עשרה טפחים.

לדעת רבי מאיר – כל אמות של כלי המשכן היו אמות של ששה טפחים, ואם כן, הארון עם הכפורת היו עשרה טפחים, שכן הארון היה אמה ומחצה, שנאמר בו וְאָמַה וְחָצִי קִמְתּוֹ" (שמות כ"ה י'). הרי תשעה טפחים, והכפורת היתה טפח נוסף, סך הכל עשרה.

ונאמר, "וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבַּרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכְּפֹרֶת מִבַּיִן שְׁנֵי הַכְּרָבִים אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הַעֲדֹת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כ"ה כ"ב), ולדברי רבי יוסי, הסיבה לכך שדיבר הקב"ה מעל הכפורת, ולא ירד יותר נמוך ממנה, כי

נאמר, "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לָהּ" וְהָאָרֶץ נִתֵּן לְבָנֵי אָדָם" (תהילים קט"ו ט"ז), ללמד, שמעולם לא ירדה שכינה לארץ, ומתוך כך שירדה עד עשרה טפחים, יש ללמוד שעד עשרה שירדה, אינו נחשב ארץ, אלא רשות אחרת, ועשרה טפחים תחתונים הם לבדם נחשבים רשות של ארץ. ומכאן יש ללמוד, שמחיצה שהיא גבוהה עשרה טפחים, מועילה לחלק רשויות, שהרי היא חוצצת בכל הגובה של

הרשות, שהיא עשרה טפחים.

ולדעת רבי יהודה – כל אמות של כלי המשכן היו אמות של חמישה טפחים, ואם כן אמה ומחצה של גובה ארון הם שבעה טפחים ומחצה, ועם גובה הכפורת לא היו אלא שמונה טפחים ומחצה. [ואם כן ירדה שכינה עד גובה זה]. **ולדעה זו**, עניין זה שגובה של מחיצה המועילה לחלק בין רשויות הוא עשרה טפחים, לא למד מירידת שכינה על הכפורת, אלא מהלכה למשה מסיני.

ב. גוד.

מבואר בכמה מקומות, שפעמים רואים את המחיצה הנתונה למטה, כאילו נמשכת ועולה גם למעלה [=גוד אסיק]. ופעמים רואים את המחיצה העומדת למעלה, כאילו נמשכת ויורדת גם למטה [=גוד אחית].

ועניין זה למד מהלכה למשה מסיני.

ג. לבד.

מבואר בכמה מקומות, שכל שיש במחיצה רווח שהוא פחות משלושה טפחים, הוא נחשב כסתום, כאילו נמשכת המחיצה שסביבו, וסותמת את הרווח.

ועניין זה למד מהלכה למשה מסיני.

ד. דופן עקומה.

עניין זה כבר נתבאר לעיל בדף ג'. והוא למד מהלכה למשה מסיני.

וכשרב חייה בר שימי אמר משמו של רב, שהלכות מחיצות למדות מהלכה למשה מסיני, נתכוון לכל המבואר כאן שלמד מהלכה למשה מסיני, [להוציא גובה מחיצה כדעת רבי מאיר].

היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו

כבר נתבאר, שקורת מבוי הגבוהה מעל פתחו של מבוי יותר מעשרים אמה, אינה מתירה

שמשמשים בו, יש להם היכר בקורה.

דף ה'

ולדעת אביי – בכל מבוי שהכשרו בקורה, אסור לבני מבוי להשתמש תחת הקורה, כי אנו מחשיבים את חודה הפנימי של הקורה, כאילו ממשיך כלפי מטה, וסותם את כניסת המבוי, ורק מאותה סתימה ולפנים מותר לטלטל בו. ומאחר ששיעור עשרים אמה נאמר כדי שתהא הקורה במקום שהיא ניכרת לבני מבוי המשתמשים בו, צריך שלפנים מהקורה, במקום שמתחיל היתר תשימש המבוי, ממנו לא תהא הקורה גבוה למעלה מעשרים אמה. ולדעה זו, לא די בכך שיהיה המקום הזה טפח בלבד, כי דווקא כשהמקום תחת הקורה, מאחר שהוא תחתיה, הוא חשוב וניכר בשיעור מועט, אבל כשאינו תחת הקורה, אלא ממנה ולפנים, צריך שיהיה מקום חשוב, והוא ארבעה טפחים.

ג. נחלקו אם קורה משום היכר או משום מחיצה.

שוב אמרו שלדברי הכל, בכל מבוי שהכשרו בקורה, מותר לבני מבוי להשתמש גם תחת הקורה. אבל נחלקו בטעם הדבר מדוע קורה מכשירה לטלטל במבוי.

לדעת רב יוסף – קורה משום היכר. כלומר, כשתקנו חכמים שעל ידי קורה יהיה מותר לטלטל במבוי, טעמם היה, שהקורה תהא היכר בעלמא, להזכיר שהמבוי אינו דומה לרשות הרבים, וכך כשיטלטלו במבוי, לא יבואו לטלטל גם ברשות הרבים. ומאחר שאין הקורה אלא לשם היכר בעלמא, די בכך שיהיה תחתיה טפח אחד שבו אינה גבוה למעלה מעשרים אמה, שכן באותו טפח

את המבוי לטלטל בתוכו, ולפיכך, אם היתה הקורה גבוהה למעלה מעשרים אמה, צריך להנמיך אותה, או להגביה את הקרקע שתחתיה.

לדעת רב יוסף – די בכך שיגביה את הקרקע שתחת הקורה בלבד, ומאחר שהקורה רחבה טפח, די בכך שיגביה את אותו טפח שתחת הקורה, בשיעור כזה שלא תהא הקורה שעל גביו גבוה ממנו יותר מעשרים אמה, ומעתה הקורה מתרת לטלטל במבוי, אף על פי ששאר המבוי נמוך יותר, ונמצאת הקורה גבוהה ממנו יותר מעשרים אמה.

ולדעת אביי – לא די בכך שיגביה את טפח הקרקע שתחת הקורה ממש, ורק אם יגביה ארבעה טפחים של כניסת המבוי, הקורה מתרת לטלטל במבוי.

ונאמרו ארבעה ביאורים למחלוקת זו:

א. נחלקו אם מותר לטלטל תחת הקורה.

מתחילה אמרו, שהחכמים הללו נחלקו בדין מבוי שהכשרו בקורה, האם מותר לבני מבוי לטלטל בו גם תחת הקורה מחודה החיצון ולפנים, או שמותר לטלטל בו רק מחודה הפנימי של הקורה ולפנים.

לדעת רב יוסף – בכל מבוי שהכשרו בקורה, מותר לבני מבוי להשתמש גם תחת הקורה, כי אנו מחשיבים את חודה החיצון של הקורה, כאילו ממשיך כלפי מטה, וסותם את כניסת המבוי, ומאותה סתימה ולפנים מותר לטלטל בו. ומאחר ששיעור עשרים אמה נאמר כדי שתהא הקורה במקום שהיא ניכרת לבני מבוי המשתמשים בו, די בכך שבאותו טפח שתחת הקורה לא יהא גובה יותר מעשרים אמה, שכן גם תחת הקורה משמשים בני המבוי, ונמצא שבמקום

טפחים לפנים הימנן, שבו תהא הקורה ניכרת למעלה.

ד. נחלקו אם יש לחוש שמא יפחת המקום. שוב אמרו שלדברי הכל, מעיקר הדין, כשם שלמעלה די בהיכר של טפח, כך די שלמטה יהא מקום ברוחב טפח, שבו תהא הקורה ניכרת.

ולדעת רב יוסף – מהטעם הזה, כשיש תחת הקורה מקום רחב טפח, שאינה גבוה ממנו למעלה מעשרים אמה, מותר לטלטל במבוי.

ולדעת אבבי – אף שמעיקר הדין היה ראוי להיות מותר, גם כשיש תחת הקורה טפח אחד שאינה גבוה ממנו עשרים אמה, מכל מקום, מאחר שמקום מצומצם הוא, חששו חכמים שמא יפחת ממנו רוחבו על ידי דריסת הרגלים, ולכן אמרו שלא יטלטלו, אלא אם כן יש מקום רחב ארבעה, [טפח אחד שתחת הקורה, ועוד שלושה טפחים לפנים הימנן], שהקורה אינה גבוה ממנו עשרים אמה.^א

היה פחות מעשרה טפחים

וחקק בו להשלימו לעשרה

כבר נתבאר, שקורת מבוי שאינה גבוה מפתחו לכל הפחות עשרה טפחים, אינה מתירה את המבוי לטלטל בתוכו, ולפיכך, אם היתה הקורה בתוך גובה עשרה טפחים של כניסת המבוי, צריך להגביה אותה, או לחקוק ולהנמיך את הקרקע שתחתיה.

לדעת רב יוסף – די בכך שינמיך את הקרקע מתחת הקורה כלפי המבוי במשך ארבעה טפחים.

ולדעת אבבי – צריך להנמיך את הקרקע מתחת הקורה כלפי המבוי במשך ארבע

^א וכיון דאפיקתיה מהיכר של מעלה, אוקמיה אארבעה, דחשיבי בכל דוכתא. [רש"י].

היא ניכרת למשתמשים תחתיה.

ולדעת אבבי – קורה משום מחיצה. כלומר, כשתקנו חכמים שעל ידי קורה יהיה מותר לטלטל במבוי, טעמם היה, שהקורה נחשבת כמחיצה, כי אנו מחשיבים את חודה החיצון של הקורה, כאילו ממשיך כלפי מטה, וסותם את כניסת המבוי, ובלבד שלא תהא גבוה למעלה מעשרים אמה. וכלל בידינו, שלעולם אין דבר נעשה מחיצה למקום שאינו רחב ארבעה טפחים, ולפיכך אין חודה החיצון של הקורה נעשה מחיצה, אלא כשיש ממנו ולפנים ארבעה טפחים שאינו גבוה מהם עשרים אמה, והם טפח אחד שתחת הקורה, ועוד שלושה טפחים לפנים הימנן.

ג. נחלקו אם היכר של מטה כהיכר של מעלה.

שוב אמרו שלדברי הכל, קורה משום היכר, כלומר, כשתקנו חכמים שעל ידי קורה יהיה מותר לטלטל במבוי, טעמם היה, שהקורה תהא היכר בעלמא, להזכיר שהמבוי אינו דומה לרשות הרבים. אבל נחלקו אם היכר של מטה כהיכר של מעלה.

לדעת רב יוסף – כשם שלמעלה די בהיכר של טפח, שהרי לדברי הכל קורה ברוחב טפח מכשירה את המבוי, כך די שלמטה יהא מקום ברוחב טפח, שבו תהא הקורה ניכרת, ולכן די בכך שתחת הקורה יהיה טפח אחד, שבו אינה גבוה למעלה מעשרים אמה.

ולדעת אבבי – אף שלמעלה די בהיכר של טפח, שהרי לדברי הכל קורה ברוחב טפח מכשירה את המבוי, למטה לא די בכך שיהא מקום ברוחב טפח אחד שבו הקורה ניכרת, וצריך שיהיה מקום חשוב של ארבעה טפחים, [טפח אחד שתחת הקורה, ועוד שלושה

אמות.

גידודים בגובה שלושה או ארבעה טפחים].

ב. וכשרוחב הפרצה פחות משלושה טפחים, בכל אופן מותר לטלטל במבוי כבתחילה, כי כל פחות משלושה נחשב כסתום, והרי זה כמבוי שאין בו שום פרצה.

ג. אבל כשהפרצה משלושה טפחים ועד עשר אמות, היתר הטלטול במבוי תלוי במרחק שיש בינה לבין פתח המבוי.

אם יש מפתח המבוי ועד הפרצה ארבעה טפחים, לא בטל מהפתח הראשון שם פתח, שהרי יש לפניו ממנו הכשר מבוי, [ואפילו אם רוב בני המבוי נכנסים מהפרצה, מאחר שהפתח הראשון עדיין משמש לארבעה טפחים הסמוכים לו, ויש בהם הכשר מבוי, לא בטל ממנו שם פתח], ולפיכך קורה שעליו מתרת את המבוי, כי היא נתונה על פתח המבוי.

אבל אם אין מפתח המבוי ועד הפרצה ארבעה טפחים, יש לחוש שמא יכנסו הכל בפרצה, ולא בפתח הראשון, ונמצא שפתח זה אינו משמש אפילו לארבעה טפחים הסמוכים לו, ובכך בטל ממנו שם פתח, ומעתה קורה שעליו אינה מתרת את המבוי, כי אינה נתונה על פתחו.

והנה אף שלעיל נתבאר, שלדעת אבוי, הכשר מבוי בארבע אמות, מודה הוא, שבדין זה, די בכך שיהיו לפני הפתח ארבע טפחים להחשיבו פתח. כי דווקא כשאין כאן שום מבוי, אין נעשה פתח מבוי אלא אם כן יהיה לפניו מבוי במשך ארבע אמות. אבל כשיש מבוי שיש בו ארבע אמות, מעתה גם פתח שבו שיש לפניו ארבעה טפחים בלבד נחשב פתח מבוי.

מבוי הניתר בלחי וקורה

בברייתא מבואר, שאין מבוי ניתר בלחי או קורה, אלא אם כן פתוחים לו לכל הפחות

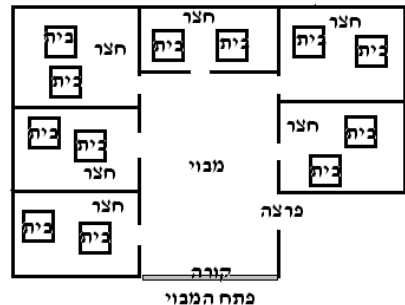
וביאר רש"י את החילוק בין דין זה, לדין קורה גבוהה למעלה מעשרים אמה, שצריך להגביה את הקרקע תחתיה.

שבדין הקודם, גם בזמן שהקורה גבוהה, יש כאן מבוי כתקנו, אלא שאין לו קורה הנעשית לו להיכר, וכל שיש בה היכר די בכך.

אבל בדין זה, מאחר שאין גובה עשרה טפחים, אין כאן מבוי כלל, שכל שאין לו גובה עשרה טפחים אין לו מחיצות, ובלא מחיצות אין כאן מבוי, וכעת אנו באים לעשות מבוי, ולדברי הכל צריך שיהיה הכשר אורך מבוי שלם כדי שיהיה מבוי. לדעת רב יוסף, שיעור משך מבוי ארבעה טפחים. ולדעת אבוי, שיעור משך מבוי ארבע אמות.

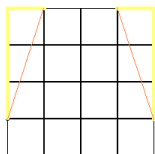
מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו

לדברי רבי אמי ורבי אסי, מבוי שעשו בו תיקון של קורה בפתחו, כדי שיהיה מותר לטלטל בו, אם נפרצה בו פרצה באחד מהכתלים של אורכו, פעמים מתבטל בכך תיקון הקורה שבפתחו, ואסור לטלטל בו.

א. כשהפרצה רחבה עשר אמות או יותר, בכל אופן אסור לטלטל במבוי, כי המבוי נחשב כפרוץ, ואין מטלטלים במבוי פרוץ. [ובדף ו' יתבאר בעזה"י, שנחלקו רב ורב הונא בדבר זה, ולדעת רב הונא, סתם פרצה גמורה במבוי, אוסרת אותו אף כשהיא רחבה ארבעה טפחים, ושיעור עשר אמות נאמר רק במקום שנשתיירו בפרצה

ארבעה טפחים, והכותל של סופו פחות מכך², אין שום אפשרות לעשות במבוי שני פתחים באופן הנ"ל, שהרי אפילו בכתלים של אורכו, שהם ארבעה טפחים, אם יהיה בכל אחד פתח בשיעור ארבעה טפחים, נמצאים הכתלים הללו פרוצים לגמרי, ואין זה מבוי. והאופן שבו יתכן גם לפי רב יוסף מבוי שאורכו ארבעה טפחים, ורחבו פחות מכך, ויהיו בו שני פתחים של שני חצירות, הוא, כשהיהו הפתחים בקרן זוית של המבוי. - רש"י פירש שהכוונה לעשיית פתח שתופס שלושה טפחים מכותל זה, וטפח אחד מכותל זה.

- אולם התוס' הקשו על כך, כי ודאי אלכסון של טפח על שלושה, אינו ארבעה טפחים, ולכן צריך לעשות את הפתח גדול יותר.

לחי הבולט מדופנו של מבוי

לדברי רמי בר חמא אמר רב הונא, מי

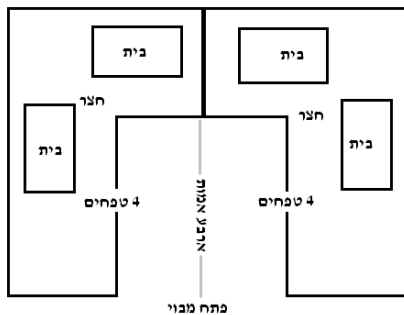
שהוציא כותל בפתח המבוי שלא לשם לחי, אלא לחיזוק כותל ביתו, פעמים הוא נידון כלחי, ומתיר לטלטל במבוי,

² כן פירש רש"י. אולם התוס' כתבו, שלדעת רב יוסף, אורך המבוי מעט יותר מארבעה טפחים, ורחבו ארבעה. שאם רחבו פחות מארבעה, אינו צריך לחי כלל. ומכל מקום, אף על פי שאורכו מעט יותר מארבעה טפחים, לא יוכל לפתוח בכל צד פתח, כי צריך לכל פתח יותר מארבעה טפחים עבור המזוזות.

שתי חצירות, ובכל חצר יש לכל הפחות שני בתים³.

ורב נחמן אמר, שמסורת מאבותינו ומנהג מרבתינו, שאין מבוי ניתר בלחי או קורה אלא כשאורכו יותר מרוחבו. [אבל כשהוא מרובע, או רחבו יתר על ארכו, דין חצר לו, שכשהיא פתוחה לרשות הרבים צריכה פס ארבעה או פס משהו מכאן ופס משהו מכאן, כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך].

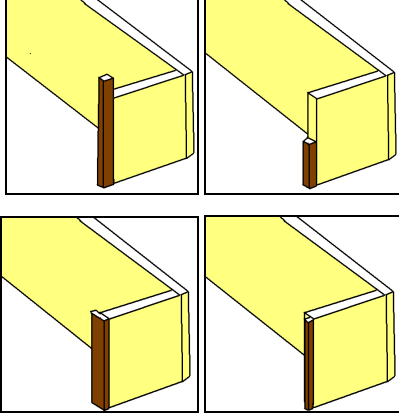
ולדברי אביי - מאחר שמשך מבוי ארבע אמות, יתכן בהחלט שיתקיימו הדברים הללו במבוי, כלומר, שיהיה ארכו ארבע אמות, ורחבו מעט פחות מכך, ובכל זאת יהיו פתוחים לו שתי חצירות, כגון שמכל צד יש פתח של חצר אחת, שהוא ארבעה טפחים, ועדיין יש אורך מבוי מכאן ומכאן לפתחים. וכן יתכן שיהיו פתחי החצירות בכותל של סוף המבוי שהוא מעט פחות מארבע אמות שיש בו שיעור שני פתחים ויותר שהרי הכותל הוא מעט פחות מארבע אמות שזה מעט פחות מעשרים וארבעה טפחים ויש בזה די והותר לשני פתחים ששיעורם יחד שמונה אמות.

אבל לדברי רב יוסף - מאחר שמשך מבוי

³ כן כתבתי תחילה אולם בדף י"ב מבואר שנחלקו בזה רש"י ותוס'.

ולדברי רב הונא בריה דרב יהושע – יכול לתת את הלחי אף בהמשכו של הכותל הנכנס לרוחב המבוי, ובאופן שלא יהיה נראה כהמשכו, שיעשה את הלחי נמוך ממנו או גבוה ממנו, או צר ממנו או רחב ממנו.

והנה נתבאר, שלדעת רמי בר חמא אמר רב הונא, כשהכותל נכנס לתוך רוחב המבוי ארבע אמות, אינו נידון כלחי, וצריך לחי אחר להתיר את המבוי. ולדעתם אין חילוק בדבר, בין מבוי שפתחו גדול, לבין מבוי שפתחו צר, וכל שהכותל היוצא מצדו נכנס לתוכו ארבע אמות, מאחר שאינו נידון כלחי, המבוי צריך תיקון אחר להתירו.

אכן בדבר זה נחלק עמם רב הונא בריה דרב יהושע, ולדעתו לא נאמר דין זה אלא כשפתח המבוי רחב שמונה אמות או יותר [עד עשר].

אבל כשרוחב פתח המבוי פחות משמונה אמות, כשיוצא בו כותל מצדו ארבע אמות, אפילו אינו נידון משום לחי, הוא מתיר את המבוי, כי כשהכותל הוא ארבע אמות, הרי הוא סותם את רוב הפתח, שהוא פחות משמונה אמות, ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע, יש ללמוד בקל וחומר, שכל שיהיה פתח המבוי, סתום [=עומד] שבו מרובה על

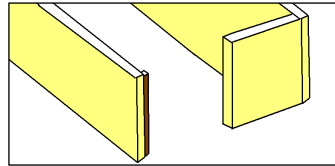
ופעמים אינו נידון כלחי, וצריך לחי אחר להתיר את הטלטול במבוי.

אם הכותל הזה אינו נכנס לתוך רוחב המבוי ארבע אמות, אף על פי שלא נעשה לשם לחי, הוא נידון כלחי, כי הלכה כאב"י, שלחי העומד מאליו, אף שלא נעשה לשם לחי, כשר, ואין המבוי צריך לחי אחר להתירו.

אבל אם הכותל הזה נכנס לתוך רוחב המבוי ארבע אמות, מאחר שזהו שיעור משך מבוי, שוב אינו נידון כלחי, וצריך לחי אחר להכשיר את המבוי.^א

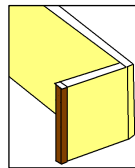
והנה אף שלעיל נתבאר, שלדעת רב יוסף, הכשר מבוי בארבעה טפחים, מודה הוא, שבדין זה, רק בארבע אמות יוצא הכותל מהיות לחי.

לדברי רב פפא – כשבת לתת לחי אחר, צריך

לתת אותו בפתח המבוי

מצדו השני של הפתח.

שכן אם יתן אותו בהמשך הכותל הנכנס לרוחב המבוי, נראה כמוסיף על אותו כותל, ולא כנותן לחי.

^א אף על גב דאי עבדיה משום לחי הוי כשר, דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו, הכא כיון דלאו להכי איקבע, אגן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל, ולשווייה לחי. [רש"י]. אפילו למאן דאמר לחי משום מחיצה, דהיה לו להועיל יותר אם סותמו, מכל מקום היכר קצת בעינן. ואף על גב דהיכא דהעמידהו לשם לחי לפירוש הקונטרס מועיל אף על גב דאין היכירא, מכל מקום יש לומר כשהועמד לשם לחי יש קול ואיכא היכירא. [תוס'].
 כל הזכויות של ה"בקיטור" שמורות ליצחק הורביץ © bekitsur@outlook.com

המבוי ניתר אף בכותל ארבע אמות הנכנס מצדו.

ורב אשי אמר, שאפילו כשפתח המבוי רחב שמונה אמות, המבוי ניתר בכותל הנכנס מצדו ארבע אמות.

שכן אי אפשר לצמצם שיהיה הכותל הנכנס ארבע אמות בדיוק חצי מפתח המבוי, כלומר שיהיה פתח המבוי שמונה אמות מצומצמות, ויהא הכותל הנכנס ארבע אמות מצומצמות. ומעתה, אם הכותל הנכנס הוא מעט פחות מארבע אמות, הרי הוא נידון כלחי.

ואם הוא מעט יותר מארבע אמות, הרי העומד מרובה על הפרוץ.

ואף שיתכן שהכותל הוא בדיוק ארבע אמות חצי מהפתח, [ואז אינו לחי, ואין עומד מרובה על הפרוץ²], מאחר שאין זה ודאי אלא ספק³, והספק הוא באיסור מדברי חכמים, כלל בידינו שכל ספק איסור של דברי חכמים יש להקל בו, ולכן מותר לטלטל במבוי.

היתר חצר הנפרצת לרשות הרבים

חצר מרובעת, או שרוחבה יתר על אורכה, אם יש בה שלוש מחיצות, וצדה האחד פתוח לרשות הרבים, **לא די לתת בה לחי אחד של כלשהו** בפתחה, להתיר את הטלטול בה, [כפי

² ואם תאמר, תיפוק ליה דקיימא לן בפירקין, דפרוץ כעומד מותר. ויש לומר, דהכא קיימא לן אליבא דרב הונא בריה דרב יהושע, דאית ליה לקמן, פרוץ כעומד אסור. [תוס'].]

³ ואם תאמר, ואמאי הוי ספק דבריהם, הא קיימא לן דבידי אדם אפשר לצמצם, דקיימא לן כרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר, ואי לא אפשר לצמצם, ליחוש דילמא פרוץ מרובה... ויש לומר, הואיל ואי אפשר לצמצם אלא על ידי טורח גדול, לא הטריחו לצמצם ולמדוד בספק דבריהם... וה"ר שמעיה פירש דמצוי למימר דבידי אדם נמי אי אפשר לצמצם, והא דפרוץ כעומד מותר, משום דהוי כעין ספק ספיקא... [תוס'].]

הפרוץ, הרי זה נחשב כסתום לגמרי, וכל שפתח המבוי סתום לגמרי, **מותר לטלטל בו**². וזהו הקל וחומר, שכן מצינו, שהחצר חמורה מהמבוי, שהמבוי ניתר בלחי כלשהו, והחצר טעונה שני לחיים, או פס ארבעה [כמבואר להלן]. ומעתה מאחר שבחצר החמורה, מבואר שכל שיהיה בה דופן אחד שהעומד שבו מרובה על הפרוץ, נידון כולו כסתום, כל שכן שבמבוי הקל, אם יהיה בה דופן אחד שהעומד שבו מרובה על הפרוץ, הרי זה נידון כולו כסתום.

אולם רב הונא לא קיבל קל וחומר זה, כי לדעתו מצינו דבר שבו המבוי חמור מהחצר, והוא, שלדעתו, המבוי נאסר בפרצה של ארבע אמות, ואילו חצר אינה נאסרת אלא בפרצה של עשר אמות. ואם כן יתכן שגם לעניין עומד מרובה על הפרוץ, יהא מבוי חמור מחצר.

אלא שלדברי רבי רב הונא בריה דרב יהושע אין כאן דחייה, כי לדעתו המבוי שווה לחצר בדין זה, שאינו נאסר אלא בפרצת עשרה, ואם כן לא מצינו דבר שבו המבוי חמור מהחצר, אלא רק דבר שבו החצר חמורה מהמבוי, ואם כן יש ללמוד ממנה בקל וחומר שגם במבוי כשהעומד מרובה על הפרוץ הרי זה נידון כסתום כולו.

ורב אשי מיקל יותר מרב הונא בריה דרב יהושע, שלדברי רב הונא בריה דרב יהושע, רק כשפתח המבוי פחות משמונה אמות,

⁴ ומיהו, מבוי שמונה, אף על גב דבהאי קל וחומר נמי מצי למישרייה, דהא יותר מארבעה טפחים הוי האי פס, וחצר משתרייא בפס ארבעה, כיון דלאו לשם לחי הוקבע שם, ולא לשם תיקון פס הוקבע שם, כי היכי דיצא מתורת לחי, יצא מתורת פס, ולא מנכרא מילתא, ואמרינן זהו פתחו, ולא נעשה בו תיקון להתיירו. [רש"י].]

לדעת רב חנין [וי"ג חנן] **בר רב אבא אמר רב – בין פרצה שבראש מבוי, ובין פרצה שבצד מבוי, כל זמן שאינן רחבות עשר אמות, הרי הן נחשבות כפתחים ולא כפרצות, ואינן אוסרות לטלטל במבוי. ורק פרצה בקרן זוית, אוסרת לטלטל במבוי אף כשתהא רחבה ארבעה טפחים בלבד, כי אין דרך לעשות פתח בקרן זוית^א, ולפיכך אפילו פרצה קטנה כזו, אינה נידונית כפתח אלא כפרצה.**

ולדעת רב הונא – בין פרצה שבראש מבוי, ובין פרצה שבצד מבוי, אפילו יהיו רחבות ארבעה טפחים בלבד, אוסרות לטלטל במבוי. כן מבואר מלשונו, אכן התוסי' ביארו, שלעניין פרצה שבראש מבוי, מודה רב הונא, שדווקא פרצה שבקרן זוית שבראש מבוי אוסרת בארבעה טפחים, אבל פרצה שלא בקרן זוית, אינה אוסרת בארבעה טפחים. **ורק לעניין פרצה שבצד מבוי, דעת רב הונא, שאפילו שלא בקרן זוית היא אוסרת בארבעה טפחים, ואין הטעם משום שפרצה זו אינה קרויה פתח, שכן דבר פשוט הוא, שרוחב ארבעה טפחים נחשב פתח ולא פרצה, והסיבה שפתח זה אוסר את הטלטול במבוי, כי דרכו מקצרים בני מבוי את הילוכם, ומניחים את הפתח שבראש המבוי, ובכך הוא בטל מהיות פתח, ואין מועיל למבוי תיקון שיש בו^ב.** [ומבואר בגמרא שכן הדין אף כשאין רבים בוקעים בפרצה זו כגון שהיא פתוחה למקום מטונף. עוד מבואר בגמרא, שכל זה אמור בפרצה גמורה, אבל פרצה שאינה גמורה, שנשתייר מהכותל עד גובה שלושה או ארבע טפחים, מודה בה רב הונא שאינה אוסרת את הטלטול במבוי, אלא כשתהא רחבה עשר אמות].

^א מיהו אם עשאה כעין פתח, במזוזות ומשקוף, הוי שפיר פתח כדאמר לעיל, דפתח ליה בקרן זוית. [תוס'].
^ב אבל כשהפירצה בראשו, דלא ממעט בהילוכא, לא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא. [תוס'].

שניתן לעשות במבוי], **אלא צריך לתת בה שני לחיים משני צידי הפתח. או לעשות לה בצד אחד לחי רחב ארבעה טפחים** [הוא הנקרא פס].

דף ו'

פרצה האוסרת את המבוי

קודם שנבאר בעזה"י את דעת החכמים בדין זה, נקדים לבאר מהי פרצה בראש מבוי, ומאי פרצה בצד מבוי.

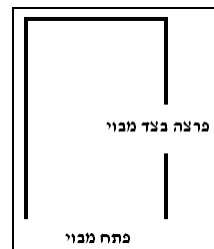
א. פרצה בראש מבוי.

כבר נתבאר, שמבוי שפתחו רחב יותר מעשר אמות, כגון שהיה פתחו רחב עשרים אמות, יש למעט את הפתח כגון לבנות כותל בחלק מהפתח, עד שיעמוד הפתח על עשר אמות. וכשנפרצה פרצה באותו כותל שבראש המבוי הרי זו פרצה בראש מבוי.

ב. פרצה בצד מבוי.

פרצה בצד מבוי, היא פרצה שנפרצה באחד מכותלי אורך המבוי, והיא רחוקה לכל הפחות ארבעה טפחים מראשו של מבוי.

ולדעת שמואל – כן הדין², רק כשמקום חיבור שני המבואות רחב עשר אמות או יותר, אבל כשרוחבו פחות מעשר אמות, מקום חיבורם של שני המבואות הללו נחשב כסתום, ולפיכך כל אחד מהמבואות נחשב כמבוי הפתוח מצידו האחד בלבד לרשות הרבים, ודי בכך שלכל אחד מהמבואות יעשה לחי אחד לפתח שלצד רשות הרבים, ותו לא. ולפירוש מורו הזקן של רש"י, גם לדעת שמואל לא די בלחי לצד רשות הרבים בלבד, וצריך לעשות לחי גם במקום חיבור המבואות, כי כן הוא דין מבוי סתום.

ומתוך כך שלדברי רב כשמקום חיבור המבואות נחשב פתוח גם כשאינו רחב עשר אמות, רצה רב נחמן בר יצחק להוכיח, כדברי רב הונא לעיל, שלדעת רב, גם פרצה של פחות מעשר אמות נחשבת פרצה.

אולם רב חנן בר רבא אמר, שאין מכאן ראיה, כי יש לחלק בין סוף מבוי זה, שהכל בוקעים בו, ולכן גם כשאינו רחב עשר אמות, הוא נחשב כפרוץ, לבין פרצת מבוי בצדה, שאין הכל בוקעים בה, ולכן אינה נחשבת פרצה, אלא כשהיא רחבה עשר אמות.

רשות הרבים

בפירוש רש"י כאן נזכרו התנאים, שאם יתקיימו כולם, יהא המקום דומה לרשות הרבים שהיתה לישראל במדבר, ולכן הוא נחשב רשות הרבים מהתורה.

א. רשות הרבים הוא מקום שרחבו לכל הפחות שש עשרה אמה.

ורב הונא אמר לרב חנן בר רבא – לא תחלוק עלי, לומר, שרב מכשיר את המבוי אפילו בפרצה גדולה עד עשר אמות, שהרי רב נזדמן למקום הנקרא דמחריא, ועשה מעשה כמוני. ענה לו רב חנן – באמת דעת רב כפי שאמרת, ומה שעשה בדמחריא מעשה כדבריך, משום שבקעה מצא וגדר בה גדר, כלומר, עמי הארצים היו, ומזלזלים במצות, והחמיר עליהם לעשות סייג, להרחיקם מן העבירה, כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה.

מבוי עקום

מבוי עקום, הוא כעין שני מבואות העומדים ניצבים זה אל זה כצורת האות "ר", שראש כל אחד מהם פתוח לרשות הרבים, ובסופם הם מחוברים.

לדעת רב – בין כשמקום חיבורם של שני המבואות הללו רחב עשר אמות או יותר, ובין כשרוחבו פחות מעשר אמות, בכל אופן מקום חיבורם אינו נחשב כסתום, אלא, כל אחד מהמבואות נחשב כמבוי מפולש, הפתוח משני צידיו, ותקנתו לטלטל בתוכו, כדין תקנת מבוי מפולש משני צידיו, [שיש לעשות לו מצד אחד לחי או קורה, ומצד שני צורת הפתח, כפי שיתבאר בעז"ה להלן]. ולפיכך, בשני מבואות אלו, יעשה לכל אחד לחי בפתחו שלצד רשות הרבים, וצורת הפתח במקום חיבורם.

[תוס'].

² אפשר שבזה שמואל מחמיר, כי מאחר שמחשיב את המבוי כמפולש, לדעתו יהיה טעון מצד אחד דלת, ולא די לו בצורת הפתח, שכן דין מבוי מפולש לדעת שמואל.

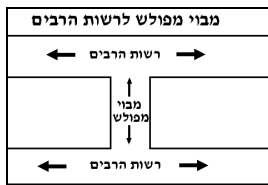
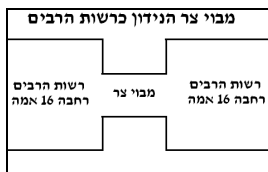
³ ואין לתמוה למה יהיה מבוי עקום חמור ממפולש גמור. דסגי בצ"ה ולחי אחד דבעינן שיראה צ"ה כל בני המבוי.

ב. בעיר שמצויים בה לכל הפחות ששים ריבוא^א.

ג. ולא תהא העיר מוקפת חומה. ולדעת חכמים, כן הדין אם יש לעיר חומה, אבל רשות הרבים שבה מכוונת משער לשער, ומפולשת, כלומר שתהא הרשות הזו פתוחה משני צידי העיר בשערים, [שבהם הרבים נכנסים ויוצאים מהעיר], ותהא נמשכת ברצף מצד זה לצד זה, בלא שתהא סתומה באמצע, או באחד מהקצוות. [ורבי יהודה חולק על כך, כי לדעתו כל מקום המוקף אפילו שתי מחיצות, הרי הוא רשות היחיד מהתורה, ואינו רשות הרבים אף על פי שהוא רחב ומצויים בו רבים].

ד. ובמסכת שבת מבואר תנאי נוסף, והוא, שלא יהא המקום מקורה.

ולפירוש אחד בתוס', פעמים מקום נידון כרשות הרבים, גם כשאינו רחב שש עשרה אמה, והוא כשרשות הרבים רחבה שש עשרה אמה הולכת משני צידיו. ואין זה כמבואות המפולשים משני צידיהם לרשות הרבים, שאין רשות הרבים עוברת דרכם, אלא ששתי רשויות הרבים עוברות אצל פתחיהם.

עירובי חצירות

מדין תורה, כשיש שתי רשויות היחיד סמוכות, מותר לטלטל מזו לזו, [כגון כשיש כמה בתים בחצר, מותר לטלטל מהבתים לחצר ומהחצר לבתים], אבל חכמים אסרו זאת, כי הדבר דומה לטלטול מרשות הרבים לרשות היחיד, והתירו את הדבר על ידי עירובי חצירות.

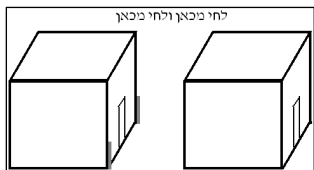
והוא, שיטלו פת, ויזכו אותה לכל בני החצרות, ויתנו אותה באחד מהבתים, שבכך נחשבים כולם כמי ששבתו באותו בית, והכל רשות היחיד אחת.

אכן כל זה כשרשות היחיד מוקפת מחיצות, אבל כשאינה מוקפת מחיצות, כגון שהיא פרוצה מצד אחד לרשות הרבים, צריך לעשות לה תיקון, כגון פס ארבעה טפחים.

עירובי חצירות דרך רשות הרבים

לדעת רבי יהודה – כל מקום המוקף אפילו שתי מחיצות, הרי הוא רשות היחיד מהתורה, [כפי שנתבאר], ואם כן, כשרשות הרבים עוברת בין שני בתים^ב, שני הבתים הם שתי מחיצות לה, והרי ביניהם רשות היחיד מהתורה, אלא מאחר שהמקום פרוץ משני צדדים, אין עירוב מועיל לשני הבתים,

עד שיעשו תיקון בשתי הפרצות, כגון שיעשו

לחי מכאן ולחי מכאן, [בשתי פאות של

אחד מן הבתים], או שיעשה קורה

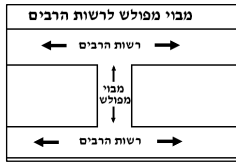
מכאן וקורה מכאן, ובכך מוטל לטלטל

^א וכן פירש בה"ג. וקשה לרבינו תם דבשבת בפרק הזורק אמר, דעגלות הו' תחתיהן וביניהן רשות הרבים, ותחתיהן לא היו ששים רבוא. ואומר ר"י, דמכל מקום דרכן היה לצאת ולבא באותו דרך. ועוד הקשה, דבדגלי מדבר הו' טף ונשים לאין מספר, וכן קשה מערב רב. ויש לומר, דלא גמרינן ממשכן, אלא מילתא דתיבא במספרם. [תוס'].

באמצע.

עירוב מבואות המפולשים לרשות הרבים

מבוי המפולש לרשות הרבים, הוא מבוי שפתוח בתחילתו ובסופו, ובשני המקומות

הוא פתוח לרשות הרבים. ונחלקו חכמים איזו תיקון יש לעשות לו כדי שיהיה מותר לטלטל בו.

א. לדעת תנא קמא בברייתא – עושה צורת הפתח מכאן, [בראשו אחד], ולחי או קורה מכאן. **וכן פסק רב.** [לדברי רב הונא, אף שלדעת רב כן ההלכה, מכל מקום מודה רב שאין מורין כן לכתחילה, אלא כדעת בית הלל, שצריך לעשות מצד אחד דלת. ולדברי רב אדא בר אהבה, דעת רב שהלכה כתנא קמא, ומורין כן לכתחילה].

ב. ולדעת בית שמאי [כדברי חנניה] – עושה דלת מכאן ודלת מכאן, וכשהוא יוצא ונכנס נועל.

ג. ולדעת בית הלל [כדברי חנניה] – עושה דלת מכאן, ולחי או קורה מכאן. [ודלת שעושה מצד אחד, אינו צריך לנעול אותה, אבל צריך שתהא ראויה להינעל]. **וכן פסק שמואל.** [ושערים של מבואות נהרדעא, שהיו סתומים עד חציים בעפר, ולא היו יכולים להינעל מחמת העפר, סמך עליהם שמואל, כי לא היו פתוחים לגמרי, אלא סגורים ופתוחים במקצת. ורב נחמן שאמר לפנות את העפר, לא אמר שצריך לנעול אותם כדי לסמוך עליהם, אלא אמר כן, כדי שיהיו ראויות להינעל²].

ולמסקנת הגמרא בדף י', אף שבאמת גם כשיש בין הבתים רוחב שש עשרה אמה, דעת רבי יהודה שהמקום הוא רשות היחיד, מכל מקום לא התירו לערב את שני הבתים באופן הזה, אלא כשאין ביניהם יותר משלוש עשרה אמה ושליש.

ולדעת חכמים – גם מקום המוקף שתי מחיצות, אינו נחשב רשות היחיד, אלא הוא רשות הרבים גמורה, ולפיכך אי אפשר לערב שני בתים משני צידי רשות הרבים.

על כל פנים בדבר זה הכל מודים, שמקום הנידון כרשות הרבים גמורה, אי אפשר לערב דרכו עירובי חצירות, [ומחלוקתם היא, האם המקום שבין שני הבתים נחשב רשות היחיד או רשות הרבים].

ולדעת חכמים, האופן היחיד שבו מקום בקיעת רבים ברוחב שש עשרה אמה, שהוא מפולש מתחילת העיר ועד סופה, לא יחשב רשות הרבים, ויוכלו לערב דרכו, הוא כשהיה המקום מוקף מחיצות מארבע רוחות, והיו שעריו ננעלים בכל לילה, שמאחר ששעריו ננעלים, הרי הוא כסתום מארבע צדדים, והרי הוא כחצר של רבים, שהיא רשות היחיד, ומועילה לו עירוב.

וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, ירושלים, [שרשות הרבים שלה מכוון משער לשער, ומפולש, ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה], אילמלא דלתותיה ננעלות בכל לילה, חייבים עליה משום רשות וכן אמר עולא, הני אבולי דמחוזא [שערי העיר מכוונים זה כנגד זה, והיו בה ששים ריבוא] אילמלא דלתותיהם ננעלות, חייבים עליהן משום רשות הרבים.

² אבל נעילת דלתות משווא לה כחצר של רבים, ומערבין את כולה. וכל זמן שלא עירבו, היא כרמלית, ולא מיחיבי עלה. [רש"י].

² אפשר שבזמנו של רב נחמן נפתחו השערים יותר, ושוב לא היו נחשבים כסגורים, ולכן ציוה לפנות את העפר,

גם כחומרת רב, וגם כחומרת שמואל, כי באמת עשו הכל על פי דברי רב, שהרי לדבריו, גם רב מודה, שאין מורין כן, להתיר מבוי מפולש בלא דלת, ואף לדעתו לכתחילה יש לעשות לו דלת, ואם כן עשו הכל כדעת רב, דנו את המבוי כמפולש כדעת רב, והצריכו לעשות לו דלת מכאן ולחי מכאן כחוראת רב.

ואף לדברי רב אדא בר אבהו, [בדף ז'], שלדעת רב מורין לכתחילה להתיר מבוי מפולש בלא דלת, אין להקשות על מה שעשו במבוי המפולש שבנהרדעא גם כחומרת רב וגם כחומרת שמואל, כי מה שאמרו, שכשנחלקו חכמים אין לעשות בכל מקום כדברי המחמיר, אין זה אלא כשהחומרות סותרות זו את זו, שהסיבה שיש להחמיר בדבר מסוים, היא סיבה להקל בדבר אחר, [כגון לעניין שדרה וגולגולת, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ולכן המחמיר בשניהם הוא כסיל. אבל כשבכל דין יש טעם אחר, ניתן לעשות בשניהם כדברי המחמיר. וכן הוא לעניין זה, שכן טעמי המחלוקת אם מבוי מפולש נחשב סתום או פתוח, אינם טעמי המחלוקת אם מבוי מפולש צריך דלת, ולפיכך העושה בשני הדברים כדברי המחמיר, אינו נחשב כסיל, שאין החומרות סותרות זו את זו.

דין שנחלקו בו חכמים

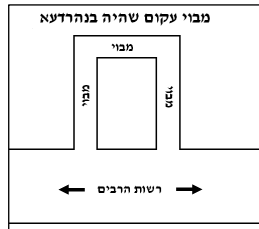
כל דין שנחלקו בו חכמים, ולא הכריעו בו, אם הלכה כך או כך.

הרוצה לעשות כדעה זו, יעשה. והרוצה לעשות כדעה זו, יעשה, ובלבד שיעשה כדעה

שבחר, בין להקל, ובין להחמיר. [כגון לעניין שדרה, שנחלקו בה בית שמאי ובית הלל. שלדעת בית שמאי, גם כשתחסר חוליא אחת מהשדרה, דין שדרה שלמה לה, ולעניין טומאת מת חומרא היא, שהיא מטמאה באהל כדין שדרה שלימה,

ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא

בנהרדעא היה מבוי עקום בצורת האות "ח",

ששני פתחיו היו מפולשים לרשות הרבים. ותיקנו מבוי זה, לטלטל בתוכו, באופן

שיש בו קיום דברי רב, בדבר שהוא מחמיר על שמואל, וקיום דברי שמואל, בדבר שהוא מחמיר על רב [=רמי עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל].

שכן רב ושמואל נחלקו בדין מבוי עקום, האם הוא נידון כמבוי מפולש או כמבוי סתום, כפי שנתבאר לעיל, ודנו מבוי עקום זה, כדין מבוי מפולש, כדעת רב המחמיר.

וכמו כן נתבאר, שרב ושמואל נחלקו בדין תיקון מבוי מפולש, שלדעת רב, די בכך שיעשו לו צורת הפתח מכאן, ולחי או קורה מכאן, ולדעת שמואל צריך לעשות לו דלת מכאן, ולחי או קורה מכאן, ולעניין זה מאחר שדנו את המבוי כמבוי מפולש, עשו בו כדעת שמואל המחמיר במבוי מפולש, ותקנו את המבוי בדלת מכאן וצורת הפתח מכאן, [שבשני מקומות שבהם מתעקם עשו דלתות, ובשני הפתחים לרשות הרבים עשו לחי או קורה].

והנה להלן יתבאר בעזה"י, שכשנחלקו חכמים, אין לעשות בכל דבר כדברי המחמיר בו, כי העושה כן הוא כסיל, אלא יש לעשות תמיד כדברי אותו חכם, בין כשדבריו להחמיר, ובין כשדבריו הם להקל.

אמנם לדברי רב הונא, [בדף ז'], אין להקשות מכך, על מה שעשו במבוי העקום שבנהרדעא,

אבל בזמנו של שמואל היו סגורים יותר, ולכן גם בלא ימינו העפר היה סומך עליהם.

דף ז'

שדירה שחסרה

א. לענין טומאת מת.

שדרה שלימה של מת מטמאה באוהל, אבל שדירה חסירה אינה מטמאה באוהל.

ב. לענין בשר בהמה.

בהמה ששדרה שלה שלימה, אינה טריפה, אבל בהמה ששדירה שלה חסירה, הרי זו טריפה.

ונחלקו חכמים כמה תחסור השדירה ותידון כשדירה חסירה.

לדעת בית שמאי – שדירה שחסר ממנה חוליה אחת, נידונית כשדרה שלימה, [של מת מטמאה באוהל, ובבהמה אינה טריפה], **ורק אם חסרו ממנו שתי חוליות** היא נחשבת כחסרה. **ולדעת בית הלל** – גם שדירה שחסרה ממנה חוליה אחת נידונית כשדירה חסירה, [של מת אינה מטמאה באוהל, ובבהמה, טריפה].

גולגולת שחסרה

א. לענין טומאת מת.

גולגולת שלימה של מת מטמאה באוהל, אבל גולגולת חסירה אינה מטמאה באוהל.

ב. לענין בשר בהמה.

בהמה שגולגולת שלה שלימה, אינה טריפה, אבל בהמה שגולגולת שלה חסירה, הרי זו טריפה².

² ... גולגולת דטריפה, היינו משום דסוף הקרום של מוח ליפסק, והוי בכלל י"ח טריפות ... ומיהו כמה בני אדם שניטל הרבה מעצם גולגולתם, ולא ניקב הקרום, וחיו. וצריך לומר, דחסרון הגולגולת הוי עם קרום העליון. ואף על גב, דאיכא למאן דאמר, דבבהמה בכי האי גוונא בנקיבת קרום העליון טריפה, היינו משום דסוף התחתון

ולענין היתר אכילת בשר בהמה קולא, שאם חסרה מהשדרה חוליה אחת אינה טריפה ומותרת באכילה. ולדעת בית הלל, כשתחסר חוליה אחת, נחשבת כשדרה חסרה, ולענין טומאה קולא היא, שאינה מטמאה באהל, ולענין היתר אכילה חומרא היא, שהיא טריפה].

אבל העושה כשתי הדעות להקל, נקרא רשע.

[כגון בשדרה שחסרה חוליה אחת. שלענין טומאה הוא מקל, לומר אינה שדרה שלמה, ואינה מטמאה באהל. ולענין היתר אכילה הוא מקל, לומר שדרה שלמה היא, ואינה טריפה].

והעושה כשתי הדעות להחמיר, נקרא כסיל,

ועליו הכתוב אומר, "החכם עיניו בראשו וְהַכְסִיל בְּחַשְׁפוֹ הוֹלֵךְ וְיִדְעֵתִי גַם אֲנִי שֶׁמִּקְרָא אֶחָד יִקְרָה אֶת קָלָם" (קהלת ב' י"ד). [כגון בשדרה שחסרה חוליה אחת, שלענין טומאה הוא מחמיר, לומר שדרה שלמה היא, ומטמאה באהל. ולענין היתר אכילה הוא מחמיר, לומר שדרה חסרה היא, והרי זו טריפה].

וכל זה, ברוב המחלוקות שלא הכריעו בהם

חכמים כמו מי ההלכה, אבל במחלוקות בית

שמאי ובית הלל, מאחר שיצאה בת קול

ואמרה, שהלכה כבית הלל. לדעת האומרים

שיש להשגיח בדברי בת קול^א, מעתה אף

שלא הכריעו חכמים במחלוקות הללו, כבר

הכריעו משמים, שבכל המחלוקות בין בית

שמאי ובית הלל, הלכה כבית הלל, ואין

לעשות כדברי בית שמאי.

^א ואם תאמר מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר דהזחב. (א) ויש לומר, דהתם לא יצאה אלא לכבודו, כדמוכח התם. (ב) ועוד דהתם היתה כנגד רבים, והתורה אמרה, "אחרי רבים להטות", אבל הכא אדרבה בית הלל הוו רובא, ולא הוצרכו בת קול אלא משום דבית שמאי הוו חריפי טפי. ואם תאמר, אם כן מאי קאמר רבי יהושע היא, דאמר אין משגיחין בבית קול, הלא לא אמר רבי יהושע אלא אבת קול דרבי אליעזר. ויש לומר, דלא בשמים היא משמע דאין להשגיח כלל בשום בת קול. [תוס'].

ונחלקו חכמים כמה תחסר הגולגולת ותידון**כגולגולת חסירה.****לדעת בית שמאי – רק כשחסרה הגולגולת**

שיעור גדול של **כמלא מקדח**, [כלומר, שיש בה חור כגודל מקדח], היא נחשבת חסירה.

ולדעת בית הלל – אף כשחסרה הגולגולת

כשיעור קטן יותר, שאם היה חסרון כזה באדם חי, היה מת, היא נחשבת חסירה, ובמסכת בכורות אמרו, שהוא כשיעור מטבע הנקרא סלע.

רבי עקיבא ליקט אתרוג באחד**בשבט ונהג בו שני עישורים**

כלל בדינו, שפירות שנה ראשונה ושניה של שמיטה, וכן פירות שנה רביעית וחמישית של שמיטה, יש בהם מעשר ראשון, ומעשר שני [שדינו להיאכל בירושלים הוא או פדיונו]. ופירות שנה שלישית ושישית של שמיטה, יש בהם מעשר ראשון ומעשר עני [הניתן לעניים].

לדעת בית שמאי – ראש השנה לפירות האילן, הוא באחד בשבט, וממנו מתחילים תמיד למנות שנה חדשה לעניין שנות מעשרות האילן.

ולדעת בית הלל – ראש השנה לפירות האילן, הוא בחמישה עשר בשבט, וממנו מתחילים תמיד למנות שנה חדשה לעניין שנות מעשרות האילן.

ומעשה ברבי עקיבא, שליקט את האילן של האתרוג באחד בשבט, כשהשנה הקודמת היתה שנה שניה לשמיטה, שבה נהג מעשר שני, והשנה הבאה שנה שלישית לשמיטה,

ליפסק, אבל באדם אין סופו ליפסק, לפי שהוא קשה, וחזק באדם יותר מבהמה, ולכן צריך חסרון העצם. אבל למאן דאמר עד דאיניקיב תתאה, אדם ובהמה שוים, דבין באדם בין בהמה, כי נפסק העצם עם הקרום סוף התחתון ליפסק. [תוס'].

שבה נהג מעשר עני.

ומאחר שלא ידע אם כבר החלה שנה חדשה לאילן באחד בשבט, ועתה שנה שלישית, או שעדיין לא היה ראש השנה לאילן, ועתה שנה שניה, הפריש גם מעשר עני וגם מעשר שני^כ.

ואמנם אם רבי עקיבא היה יודע מה דעת בית שמאי ומה דעת בית הלל, לא היה עושה כן, אלא כדעת בית הלל בלבד, שהרי אין להחמיר שתי חומרות הסותרות זו את זו.

והסיבה שעשה כן, כי לא זכר מה דעת בית הלל, האם באחד בשבט ראש השנה לאילן, או בחמישה עשר בשבט, ורק **מחמת הספק** החמיר לעשות כשני הצדדים.

מבוי מפולש מצד אחד לרשות**הרבים ומצד שני לבקעה**

בדף ו' נתבאר, שנחלקו חכמים בדין מבוי מפולש בשני קצותיו לרשות הרבים, האם צריך לעשות לו דלת מכאן ולחי או קורה מכאן, או שדי לו בצורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן.

אכן לדברי רב יוסף, אמר רב יהודה אמר רב, כל זה, כשמשני הצדדים המבוי פתוח לרשות הרבים, [כגון סרטיא או פלטיא, סרטיא היא דרך הילוך בני אדם מעיר לעיר, ופלטיא רחוב העיר מקום השווקים], אבל כשרק מצד אחד המבוי פתוח לרשות הרבים, ומצד שני הוא פתוח לבקעה [שהיא כרמלית, כלומר מקום שאינו מוקף מחיצות, אבל לא בוקעים בו רבים, ולכן אינו נחשב רשות הרבים], בזה **הכל מודים שדי לו בצורת הפתח מכאן, ולחי או קורה מכאן.**

^כ מפרש בירושלמי, שהפריש מעשר שני פעם אחת, ואמר, אם עתה שנה שניה, הרי זה מעשר שני, וחיללו על המעות, וחזר ואמר עליו, אם עתה שנה שלישית, הרי זה מעשר עני, את המעשר שהפריש נתן לעניים, ואת המעות אכל בירושלים. [ע"פ התוס'].

הזו עם שאר בני מבוי. [כגון שהיתה הרחבה מחצר של מבוי אחר].

וכן הדין, כשהמבוי פתוח משני הצדדים לבקעה.

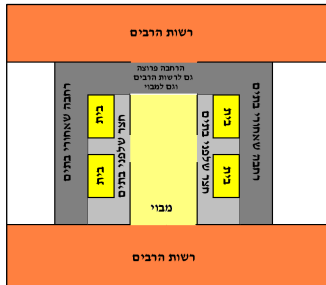
מבוי שנפרץ לרשות הרבים

דרך רחבה ומבוי שנפרץ לחצר

נתבאר לעיל, שמבוי הפתוח בשני קצותיו לרשות הרבים [=מבוי מפולש], צריך תיקון משני קצותיו, [מצד אחד לחי או קורה, ומצד שני י"א צורת הפתח, וי"א דלת], ואינו נידון כמבוי הפתוח בקצה אחד וסתום בקצה שני, שדיו בלחי או קורה בצד הפתוח, ואין צריך תיקון נוסף.

אכן לדברי רב יוסף, **רב יהודה אמר**, שכל זה כשהמבוי עצמו מגיע בשני קצותיו לרשות הרבים, אבל אם מצד אחד הוא מפולש לרשות הרבים דרך רחבה, כגון שהיתה רחבה בסופו, ונפרצה הרחבה גם לצד המבוי וגם לצד רשות הרבים, **אף על פי שלמעשה ניתן לצאת משני צידי המבוי לרשות הרבים, אותו צד שבו המבוי פתוח לרשות הרבים דרך רחבה, אינו נחשב כפתוח לרשות הרבים, אלא נחשב כסתום, ולכן אין צריך לעשות בו שום תיקון, ודיו למבוי בתיקון של לחי וקורה בראשו השני.**

הציור הראשון הוא כפי שנראה מתחילת הסוגיה,

הן זו כנגד זה, אולם בסוף הסוגיה יתבאר בעז"ה, שבאופן הזה הכל מודים שהמבוי נחשב כפרוץ, ורק כשאין הפרצות זו כנגד המבוי נידון כפרוץ.

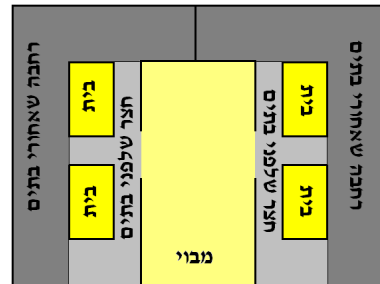
אכן כל זה כשהמבוי נפרץ בסופו לרחבה,

רחבה וחצר

כל מקום שנוצר חצר בשי"ס, הכוונה לחצר שלפני הבתים, שרגילים להשתמש בה, ולהיכנס ולצאת דרכה.

וכל מקום שנוצרת רחבה בשי"ס, הכוונה להיקף שאחורי הבתים, שאינו עשוי להשתמש בו תדיר, אלא לשמור בו תבואה, ושאר חפצים, והוא משמש כמחסן.

ובכל ציורי המבואות עם החצרות שציירתי בחוברת זו עד כאן, כל היקף הבתים נחשב חצר. ולהלן ציור של מבוי ישש בו שתי חצירות ובכל חצר שני בתים ורחבה אחורי הבתים.

וההלכה כדברי רבינא, שיש חילוק בין חצר לרחבה לענין שיתופי מבואות.

שכן כדי שיהיה מותר לטלטל מהחצרות למבוי, כל בני מבוי צריכים להשתתף יחד, על ידי שיתנו מזון שתי סעודות לכל אחד באחת החצירות, וכך יחשבו כל החצירות כחצר אחת.

וכל שתהא פתוחה למבוי, חצר אחת שלא נשתתפה עם שאר בני מבוי, היא אוסרת על כל בני מבוי מלטלטל בו מהחצרות למבוי.

ולדעת רבינא, דווקא חצר הפתוחה למבוי, אוסרת אותו אם לא נשתתפה עימו, כי החצר היא מקום דיורים של בני אדם, וכדי שיהיה מותר לטלטל במבוי, צריך שכל בני המבוי ישתתפו בו יחד.

אבל הרחבה אינה נחשבת כמקום דיורים, ולפיכך אם תהא רחבה פתוחה למבוי, אינה אוסרת לטלטל בו, אפילו אם לא נשתתפו בעלי הרחבה

אם היתה החצר פתוחה מצדה השני לרשות הרבים, גם כן לא היתה נאסרת בכך אף שיש בה בקיעת רבים, כי אין בה שום פרצה אלא פתחים, ואין חצר נאסרת בפתחים לרשות הרבים, ואפילו פתוחה מכמה כיוונים [וי"א אפילו כשהפתחים לרשות הרבים מכוונים זה כנגד זה].

ומסקנת הגמרא שדברים אלו שאמר רב יהודה הרי הם כדעת רב.

אולם מתחילה רצו לומר, שדברי רב יהודה אלו הם כדעת שמואל, אבל רב חולק על שני הדינים הנ"ל. ולדעת רב (א) מבוי מפולש לרשות הרבים דרך רחבה, נחשב כמבוי מפולש לרשות הרבים, וצריך תיקון בשתי קצותיו. (ב) מבוי שנפרץ לחצר, אפילו נפרץ לה במילואו, לא נאסר בו הטלטול.

דף ח'

ולהלן נכתוב בעזה"י את הטעם לדברי רב, לפי מה שרצו לומר מתחילה, שרב חולק על שני הדינים הנ"ל:

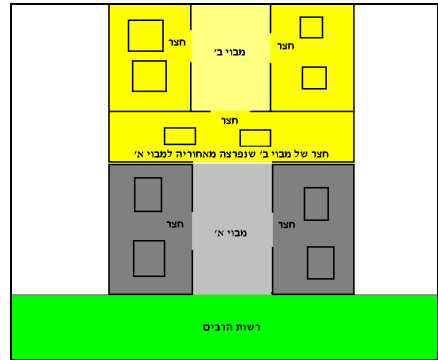
א. טעמי המחלוקת לענין מבוי מפולש לרשות הרבים דרך רחבה.

לדעת רב [כפי מה שרצו לומר] – אף על פי שאין המבוי מגיע ממש עד רשות הרבים שהרי יש רחבה פרוצה ביניהם מכך מקום מאחר שהעומד במבוי רואה רשות הרבים משני קצות המבוי הרי זה נראה כמבוי מפולש ולכן צריך תיקון משני הצדדים

ולדעת שמואל [שלמסקנה היא דעת רב] – מאחר שהרחבה רחבה יותר מהמבוי ונמשכת לצדי רוחב המבוי, ניכר שאינה המשך המבוי, אלא מפסיקה בינו לרשות הרבים, ולכן המבוי אינו נידון כמבוי מפולש אלא

והוא הדין אם נפרץ בסופו לחצר שעירבה עם המבוי, והסיבה שנאמר דין זה במבוי שנפרץ לרחבה, כי כן היה מעשה בכפר רועים [=עובדא הוה בדורא דרעותא], שהיה מבוי שכלה לרחבה, ונפרצה רחבה למבוי ולרשות הרבים, והורה בה רב יהודה שאינה צריכה שום תיקון.

אבל אם היה המבוי נפרץ בסופו לחצר שלא עירבה עם המבוי, אפילו כשאותה חצר לא היתה פרוצה גם לרשות הרבים, בכך שנפרצה החצר למבוי, היא אוסרת את הטלטול בו, משום שכל שנפרץ המבוי במלואו [כלומר בצד שלם], למקום שלא נשתתף בו, מאחר שהוא פרוץ למקום שבני מבוי אסורים לטלטל בו, הרי זה אוסר את הטלטול בכל המבוי.

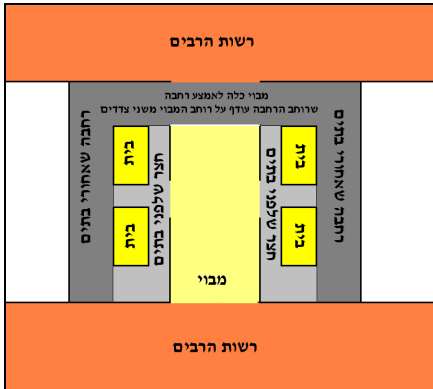

ודווקא המבוי הפרוץ לחצר אסור בטלטול, כי מאחר שהוא פרוץ לחצר בכל הכותל האמצעי, אין זה פתח אצלו אלא פרצה. אבל החצר אינה אסורה בטלטול מחמת פרצתה למבוי, כי החצר לא נפרצה בכל הרוח, שהרי נשתיירו בה כתלים מכאן ומכאן לפתח, ואין בפרצה עשר אמות, ולכן לחצר הפרצה נחשבת פתח, ואינה אוסרת אותה^נ. ואפילו

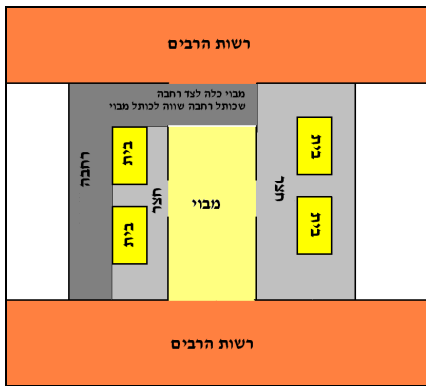
^נ ולא אסרי עלה בני מבוי, שאין מבוי אוסר על חצירות הפתוחין לו. אבל חצירות אוסרין במבוי, שהרי דריסת

רגליהם עליו. [רש"י].

שרוחב הרחבה עודף על המבוי משני הצדדים, ניכר שהמבוי כלה ברחבה, ואינו נמשך עד רשות הרבים.

אבל כשכותל המבוי שווה לאחד מכותלי הרחבה, נראה המבוי והרחבה המשך אחד, וכאילו המבוי עצמו נמשך עד רשות הרבים, ולכן הוא נידון כמבוי מפולש, הטעון תיקון משני קצותיו.

ולדברי רבה, אף במבוי הכלה לאמצע רחבה, לא אמרו שהוא נחשב כסתום, אלא כששתי פצרות הרחבה הן זו שלא כנגד זו.

כמבוי סתום, [ובהמשך יתבאר בעזה"י, מה הדין כשהרחבה אינה נמשכת לצדדים להיות רחבה מרוחב המבוי].

ב. טעמי המחלוקת לעניין מבוי שנפרץ לחצר שלא עירבה עמו.

לדעת רב [כפי מה שרצו לומר] – אף על פי שנפרץ כל הכותל האמצעי של המבוי לחצר, אינו נידון כמבוי שנפרץ מרוח אחת לגמרי, כי לדעתו, מאחר שמבחוץ אינו נראה ככותל הפרוץ לגמרי, שהרי מצד החצר יש כותלים משני צידי הפתח, הדבר מועיל להחשיב זאת גם לצד הפנימי שאינו נראה בו [=נראה מבחוץ ושווה מבפנים], ולכן המבוי מותר,

כי אינו נחשב כמבוי שנפרץ כולו מרוח אחת^א. ולדעת שמואל [שלמסקנה היא דעת רב] – מאחר שמצדו הפנימי של המבוי לא נשתייר כלום מהכותל, הרי זה נידון כמבוי שנפרץ כולו מרוח אחת, ולכן אף על פי שמבחוץ אינו נראה ככותל הפרוץ לגמרי, הרי זה אסור.

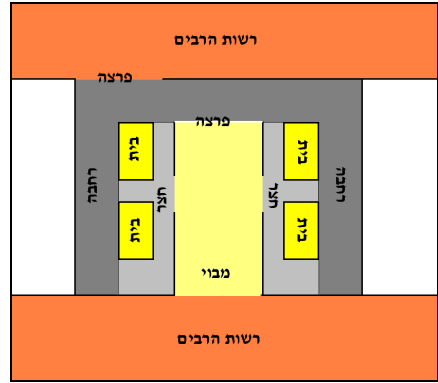
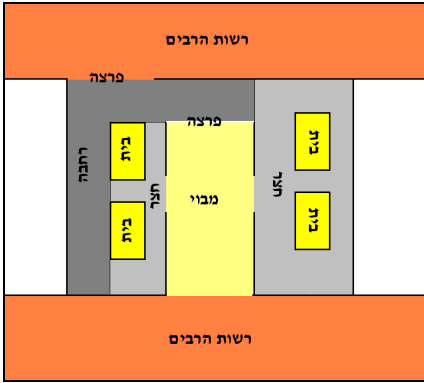
דין מבוי שנפרץ לרשות הרבים

דרך רחבה כפי מסקנת הגמרא

נתבאר, שלדברי הכל, מבוי הפתוח בראשו לרשות הרבים, ובסופו פרוץ לרחבה, אף אם הרחבה פרוצה מצדה השני לרשות הרבים, המבוי נידון כמבוי סתום, ואינו צריך תיקון אלא בראשו הפתוח לרשות הרבים.

אכן לדברי רב יוסף, לא נאמר דין זה, אלא כשהמבוי נמשך כנגד אמצע הרחבה, שמאחר

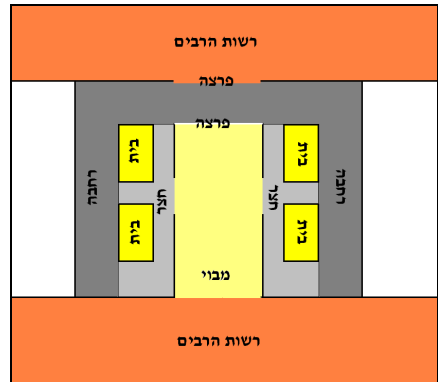
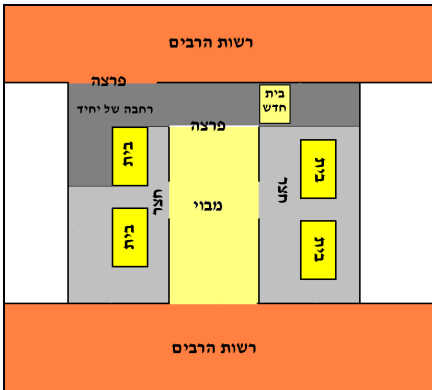
^א ואף על גב דשאר חצירות הפתוחות למבוי בפתח הגון, ודאי אסורות עליו כשלא עירבו עמו, זו, הואיל ואינה רגילה בו, שהרי סתום היה מתחלה, אינה אסרת עליו. [רש"י].

ורב משרשיא אמר, שאף במבוי הכלה לאמצע רחבה, לא אמרו שהוא נחשב כסתום, אלא כשהרחבה שייכת לרבים שאין לחוש שמא יבנו בה בתים.

אבל כשהרחבה שייכת ליחיד, יש לחוש שמא יבנה בה בתים, באותו מקום שהיא רחבה על המבוי, ובכך תעשה הרחבה שווה למבוי, ויהיה המבוי כלה לצד רחבה.

אבל כששתי הפרצות מכוונות זו כנגד זו, אף על פי שהמבוי כלה לאמצע רחבה, הכל נראה המשך אחד, וכאילו המבוי עצמו נמשך עד רשות הרבים, ולכן הוא נידון כמבוי מפולש, הטעון תיקון משני קצותיו.

מבוי שצידו אחד ים וצידו אחד אשפה

כבר נתבאר שמבוי הסתום במחיצות משלושה צדדים, ופתוח מצד אחד לרשות הרבים, מותר לטלטל בו על ידי תיקון של לחי או קורה בפתחו.

וכשהמבוי כלה בצידו רחבה, אפילו שתי פרצות הרחבה אינן מכוונות זו כנגד זו, המבוי נידון כמבוי מפולש משני צדדים, כי מאחר שכותל המבוי נראה כנמשך עד כותל הרחבה שבצד רשות הרבים, הכל נראה כמבוי אחד עקום, וכשיש בעקמומית יותר מעשר, הכל מודים שהוא טעון תיקון בשני ראשיו, וגם בעקמימותו, כפי שנתבאר דף ו', בדין מבוי עקום.

הרבים, גבוהה עשרה טפחים [ורחבה ארבע על ארבעה], מאחר שהיא רשות היחיד, **מותר לזרוק^נ עליה מחלון של בית שעל גבה**, שהרי יש כאן טלטול מרשות היחיד לרשות היחיד שהוא מותר.

ומבואר בסוגינתנו, שדן זה אמור **באשפה של רבים**, שאין לחוש שמא יפנוה, ותיבטל מהיות רשות היחיד, אבל באשפה של יחיד, יש לחוש שמא יפנה אותה, ולכן אין לזרוק עליה מחלון שעל גבה.

מרימר פסיק לה לסורא באוזלי

הים היה סמוך לסורא מאחריה, והמבואות של סורא פתוחים בסופם לים, והיו נחשבים כסתומים בסופם כי הים שפתו גבוהה עשרה טפחים, ונחשבת כמחיצה.

אולם מרימר לא רצה לסמוך על מחיצה זו, כי חשש שמא יעלה הים שירטון של חול ועפר על שפתו, ובכך יתרחק הים מהמבואות, ושוב לא יהא להם למחיצה, ולא יתנו לב שבטלו המחיצות, ויטלטלו כבתחילה.

ולכן עשה בסוף כל המבואות לצד הים, מחיצות של רשתות ומכמורות, ובכך תהא שם מחיצה גם אם יתרחק משם הים.

ההוא מבוי עקום דהוה בסורא

כבר נתבאר בדף ו' שנחלקו רב ושמואל מהו התיקון הנצרך למבוי עקום.

לדעת רב דינו כמפולש, וצריך לתקן כל אחד מחלקיו בלחי או קורה מכאן, וצורת הפתח מכאן, ולפיכך יעשה צורת הפתח בעקמימות, ולחי או קורה בכל אחד משני הפתחים לרשות הרבים.

ומעשה במבוי אחד שהיה סתום כנ"ל משלושה צדדים, אלא שבסופו בלבד היה סתום בכותל גמור, אבל מחיצות אורכו לא היו כתלים, אלא מצד אחד ים [ששפתו גבוהה עשרה טפחים, ונחשבת מחיצה], ומצד אחד אשפה, [שהיא גבוהה עשרה טפחים].

- וכשבא מעשה זה לפני רבי, לא אמר בדבר, לא איסור ולא היתר. איסור לא אמר, כי עתה יש למבוי זה שלוש מחיצות. והיתר לא אמר, כי יש לחוש שיתבטלו המחיצות, שכן יתכן שהים יעלה על שפתו שרטון של חול ואבנים, ובכך יתרחק הים מהמבוי, ותבטל מחיצתו. וכמו כן יתכן שיפנו את האשפה, ותבטל מחיצת האשפה. [ומבואר בסוגיה, שחשש זה קיים דווקא באשפה של יחיד, שיתכן שיפנה את מקומה ויעשה בו דבר אחר, אבל באשפה של רבים אין לחוש שיפנוה, ובוודאי לעולם תהא כאן אשפה].

- וי"א שחכמים נחלקו על רבי, והורו לאסור את הטלטול במבוי ההוא, [מהטעם הנ"ל, שמא יתבטלו המחיצות]. ולדבריהם אמר רב נחמן, שהלכה כחכמים.

- וי"א שחכמים נחלקו על רבי, והורו להתיר את הטלטול במבוי ההוא, [מהטעם הנ"ל שעתה יש לו מחיצות], ולדבריהם אמר רב נחמן, שאין הלכה כחכמים.

אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים

בפרק אחרון מבואר, שכשיש אשפה ברשות

^נ משמע שהאשפה רחוקה מן הכותל, ודרך למעלה מעשרה זורקין לה, דהוה מקום פטור. ואית דגרס שופכין. [תוס'].

ומעתה המבוי הזה הוא כמבוי שעשו לו רק לחי או קורה בפתחו.

ולדברי רב, מאחר שמבוי עקום דינו כמפולש, דין פשוט הוא שנתנית לחי בראשו האחד בלבד אינה מועילה, שהרי מבוי מפולש טעון גם צורת הפתח, ולפיכך אם בני ראשו האחד רוצים לתקן חלקם, יתנו לחי או קורה בפתח לרשות הרבים, וצורת הפתח בעקמימות, והוא הדין אם יקבעו בעקמימות מחצלת על ידי יתדות שלא תתנופף ברוח].

ואפילו לדברי שמואל, המחשיב מבוי עקום כסתום, מכל מקום גם הוא מודה, שאין תיקון מועיל בו לצד אחד בפני עצמו, ורק כשיעשו בשני ראשיו תיקון של לחי או קורה, מותר לטלטל בכלו, אף בלא צורת הפתח בעקמימות, אבל תיקון רק לחציו של המבוי הזה, אינו מועיל. [וי"מ שגם לדברי שמואל מועיל תיקון לחצי האחד, אם יתן לחי גם בראשו וגם בעקמימות].

חצר שהרבים נכנסים לה בזו ויוצאים לה בזו

א. לעניין טומאה.

הרי היא **רשות הרבים**, וכל ספק טומאה שבה טהור. שכן דין ספק טומאה שהוא טמא, למד מסוטה, שמחמת הספק היא נאסרת, וסוטה אינה נאסרת מחמת הספק אלא כשנסתרה, ומכאן שאין ספק טומאה טמא אלא כשהוא דומה לכך במקום סתירה ויחוד, אבל כל מקום שמצויים בו רבים, אפילו הוא בתוך הבית, נחשב כרשות הרבים לעניין טומאה, שאינו כמקום יחוד סתירה.

ב. לעניין שבת.

אפילו רבים נכנסים לה, הרי היא **רשות היחיד**, כי היא מוקפת מחיצות. ולא רק לחומרא היא רשות היחיד, כלומר לעניין זה שלא יכניסו אליה מרשות הרבים,

ולדעת שמואל דינו כמבוי סתום, ודי בעשיית לחי או קורה בכל אחד משני הפתחים לרשות הרבים. [וי"מ שגם בעקמימות יעשה לחי].

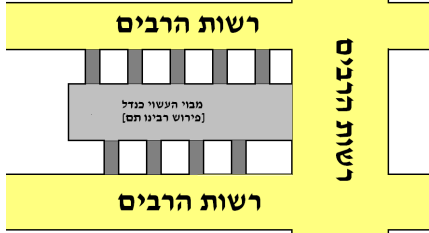
ובסורא היה מבוי עקום, שרק בני ראשו האחד רצו לתקנו, ולפיכך עשו בפתחם לרשות הרבים לחי או קורה, ובעקמימות פרסו מחצלת^א, שתהא כמחיצה להפסיק לבין בני ראשו האחר, ובכך יחשבו כמבוי סתום, הניתר בתיקון לחי או קורה בראשו. [ובני ראשו האחר לא עשו שום תיקון].

ואמר על כך רב חסדא, שלדברי הכל לא הואיל תיקון שעשו.

שכן המחצלת שפרסו, מאחר שהיתה מתנופפת ברוח, אינה נחשבת כמחיצה,

^א כן הבתני מתחילה, שמחצלת זו נתנה שם כמחיצה בין שני חלקי המבוי. אולם ראיתי מפרשים, שמחצלת זו היתה נתונה בעקמימות כשהיא גלולה, [כמו שפירש רש"י כרוך בודיא בדף ק"ב], ונתנו אותה שם כלחי, ולכאורה כן משמע גם מלשון הגמרא כאן, "הני מילי לחי מעליא, אבל האי כיון דנשיב ביה זיקא ושדי ליה לא כלום הוא", שמשמע שמשום שהרוח נושבת בה ומפילה אותה, אינה כשאר לחי, ואם כן מתחילה נתונה כלחי. אולם רש"י לא פירש את דברי הגמרא הללו כן, שהרי פירש, "הני מילי לחי מעליא, כשיש לחיים משני ראשנים", כלומר שיש למחצלת זו להועיל רק כשיש לחיים משני ראשנים, אבל היא עצמה אינה משמשת כלחי, שכן אם ביאור הגמרא כפי המפרשים הנ"ל, כך היה לרש"י לפרש, "הני מילי לחי מעליא, כלומר כשהלחי הזו הוא לחי העומדת היטב". ועוד ראיתי בב"י סימן שס"ג, שהביא משם הגהות אשר"י, שלחי שאינו עומד ברוח מצויה אינו לחי, ולא הביא ראיה לכך מסוגיתנו, אלא מדין מחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה, ואם בסוגיתנו מפורש דין זה לעניין לחי, היה להביא ראיה לדין זה מסוגיתנו. ויל"ע בדבר.

צידי המבוי הגדול אבל אינם מכוונים זה כנגד זה, כי אם היו מכוונים, כל אחד מהם היה נידון כמפולש.

ונחלקו חכמים, כיצד מתקנים את המבוי הזה, שיהיה מותר לטלטל בו בשבת.

לדעת אביי – באותו מקום שהמבוי הגדול פתוח לרשות הרבים, עושה צורת הפתח^נ. ואותם במקומות ששאר המבואות פתוחים לרשות הרבים, עושה לחי או קורה. [אבל במקום חיבור המבוי הגדול עם הקטנים אין צריך תיקון].

אולם רבא הקשה על דברי אביי – ממה נפשך אין לעשות כן. שכן מבוי זה יש לדונו כדין מבוי עקום, שהרי מורכב הוא מהרבה מבואות עקומים. ומעתה, אם הלכה כשמואל, שמבוי עקום דינו כסתום, יש לעשות בכל הפתחים לחי או קורה, ובכלל זה בפתח הגדול, ואין צורך לעשות בו צורת הפתח. ואם הלכה כרב שמבוי עקום דינו כמפולש, יש לעשות בכל הפתחים לחי או קורה, וכל מקומות חיבור המבואות יש לעשות צורת הפתח.

וכן הורה רבא שמאחר שבאותו מבוי עקום שהיה בנהרדעא עירו של שמואל, החמירו לעשות כדברי רב, [כפי שנתבאר לעיל בדף ו'], יש לעשות כדברי רב, ולכן בכל הפתחים יעשה לחי או קורה, ובמקום חיבור המבואות יעשה צורת הפתח.

אלא אף לקולא היא רשות היחיד, ומותר לטלטל בכולה.

וי"א שכן הדין גם כשפתחה לרשות הרבים מכוונים זה כנגד זה.

מבוי העשוי כנדל

נדל הוא שרץ שיש לו הרבה רגלים, והוא השרץ הנזכר בכתוב, "כל הולך על פחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שָׁקַץ הִם" (ויקרא י"א מ"ב). ומבוי העשוי כנדל, הוא מבוי שיוצאים ממנו הרבה מבואות קטנים, שבכך הוא דומה לנדל, שיוצאים ממנו הרבה רגלים, וראשי כל המבואות הללו פתוחים לרשות הרבים, וראש המבוי הגדול פתוח לרשות הרבים אחרת.

- מתוך פירוש רש"י משמע, שכל המבואות הקטנים יוצאים בצדו האחד של המבוי. י"מ שלפירוש רש"י המבוי הגדול הוא עצמו מבוי עקום, וראשו השני יוצא לאותה רשות הרבים שיוצאים המבואות הקטנים.

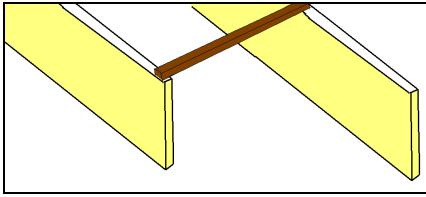

וי"מ שלפירוש רש"י, המבוי הגדול הוא מבוי מפולש ישר, וראשו השני יוצא לרשות הרבים שלישית.

- ורבינו תם מפרש שהמבואות הקטנים יוצאים משני

^נ ולפירוש רש"י יעשה צורת הפתח בצדו האחד.

משום ולפנים יטלטלו במבוי.

לדברי רב כהנא בר תחליפא, משמו של רב
כהנא בר מניומי, משמו של רב כהנא בר
מלכיו משמו של רב כהנא רבו של רב. [וי"א
 שרב כהנא בר מלכיו הוא בעצמו רב כהנא
 רבו של רב] – **קורה משום מחיצה**, כלומר,
 כשאמרו חכמים, שלא יטלטלו במבוי, כדי
 שלא יבואו לטלטל ברשות הרבים, אמרו,
 שכל זה כשאינו מוקף ארבע מחיצות, שאז
 מאחר שהוא פרוץ ברוח אחת, יש בינו דמיון
 קצת לרשות הרבים, ועלולים לטעות ביניהם,
 אבל כשהמבוי מוקף מכל צדדיו, אין לחוש
 לכך, ומותר לטלטל בו.

וכשנותנים קורה בפתח המבוי, הקורה
 נחשבת כמחיצה רביעית, ולכן מותר לטלטל
 בו.

ומאחר שלדעה זו כל שיהיה המקום מוקף
 ארבע מחיצות, אפילו אחת מהן מחיצה של
 קורה, מותר לטלטל בו, הוא הדין במבוי
 שכותל אחד ארוך מחבירו, ונמשך לתוך
 רשות הרבים, **רשאי לתת את הקורה בכל צד**
בתחילת הכותל, כך שתהא עומדת באלכסון,
 כי גם בכך מהקורה ולפנים יש כאן מקום
 מוקף מכל צדדיו, ומותר לטלטל מהקורה
 ולפנים.^נ

^נ ואם תאמר, והיכי שרי להשתמש נגד הארוך, הא אין
 כאן אלא שתי מחיצות. ויש לומר דאית ליה קורה משום
 מחיצה, ומאן דאית ליה משום מחיצה הוא אפילו
 דאורייתא, כדמוכח בפירקין. אי נמי כיון דצידו האחד
 ארוך, מסתמא לא בקעי בה רבים, ולא גזרו ביה רבנן,

מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר

כבר נתבאר, שמדין תורה מותר לטלטל
 במבוי בלא שום תיקון, [שכן המבוי אינו
 רשות הרבים אלא רשות היחיד], אלא מאחר
 שהמבוי דומה קצת לרשות הרבים, חששו,
 שאם יראו בני אדם שמותר לטלטל במבוי,
 יבואו לטלטל גם ברשות הרבים, ולכן אסרו
 לטלטל במבוי עד שיעשו לו תיקון כגון לחי או
 קורה.

ונחלקו חכמים בטעם הדבר שעל ידי נתינת
 קורה מותר לטלטל במבוי ונפקא מינה
 ממחלוקת לעניין נתינת קורה במבוי שאין
 פתחו שווה, כלומר, שצד אחד של הפתח נכנס
 לתוך רשות הרבים יותר מהצד השני.

לדברי רבא – קורה משום היכר, כלומר,
 כשאמרו חכמים, שלא יטלטלו במבוי, כדי
 שלא יבואו לטלטל ברשות הרבים, אמרו,
 שיש תיקון להחזיר את הטלטול במבוי, על ידי
 שיעשו בו היכר לכך שהוא מבוי, ושוב לא
 יטעו בינו לבין רשות הרבים. וכשנותנים
 קורה בפתח המבוי, יש בכך היכר שמקום זה
 הוא מבוי, ולכן מותר לטלטל בו.

אכן כל זה לעניין הטלטול במבוי, במקום
 שניכר לכל שהוא חלק מהמבוי, אבל במקום
 שכותל אחד ארוך מחבירו, ונמשך לתוך
 רשות הרבים, אף כשהיה שם קורה, מאחר
 שאינו מוקף בכל מחיצות המבוי, לא ניכר
 שמקום זה מהמבוי, ואם יראו שמותר
 לטלטל שם, יאמרו שמטלטלים ברשות
 הרבים.

ולכן הבא לתת את הקורה בפתח מבוי כזה
שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר, לא יתן את
הקורה בכל צד בתחילת הכותל, שתהא
עומדת באלכסון, אלא יתן את הקורה בשני
הצדדים כנגד תחילת הכותל הקצר, ורק

להשתמש תחת הקורה

נתבאר, שהקורה מתירה את הטלטול במבוי, ונחלקו חכמים, מהיכן היא מתירה את הטלטול בו.

לדעת רב ורבי חייא ורבי יוחנן – לא רק לפנים מהקורה מותר לטלטל במבוי, אלא גם תחתיה מותר לטלטל.

ולדעת שמואל ורבי שמעון בר רבי ורבי שמעון בן לקיש – תחת הקורה אסור לטלטל, ורק ממנה ולפנים מותר לטלטל. ונאמרו שלושה ביאורים למחלוקת זו.

א. נחלקו אם קורה משום היכר או משום מחיצה.

מתחילה אמרו שבדבר זה נחלקו.

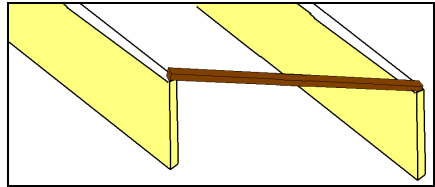
לדעת המתירים – קורה מתירה את הטלטול במבוי, משום שעל ידה יש היכר שזה מבוי, ומאחר שגם תחתיה היא ניכרת, מותר לטלטל גם תחתיה.

ולדעת האוסרים – קורה מתירה את הטלטול במבוי, משום שהיא נחשבת כמחיצה רביעית למבוי, על ידי שאנו מחשיבים את חודה הפנימי כאילו יורד וסותם, ומאחר שהמחיצה היא תחת חודה הפנימי, רק לפנים ממנה מותר לטלטל.

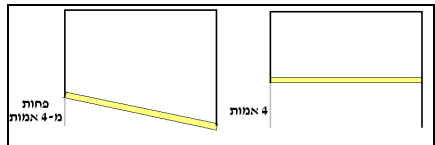
ב. נחלקו אם היכרא מלגיו או היכרא מלבר.

שוב אמרו שיתכן שלדברי הכל קורה מתירה את הטלטול במבוי, משום שעל ידה יש היכר שזה מבוי, אלא שבזה נחלקו.

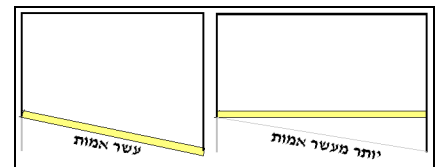
לדעת המתירים – היכרא מלבר, כלומר כשאמרו חכמים שמותר לטלטל במבוי על ידי קורה, כוונתם היתה, שיהא בה היכר לבני רשות הרבים, שידעו שהסיבה שבני אדם שבמבוי מטלטלים, היא משום שהם במבוי, ולא יבואו לטלטל ברשות הרבים, ומאחר שהיתר הטלטול הוא במקום שיש היכר

ומכל מקום, גם לדעה זו, לא נאמר דין זה שיוכל להניח את הקורה באלכסון, ולטלטל ממנה ולפנים אף כנגד הכותל הארוך, אלא כשהפרש בין הכתלים פחות מארבע אמות, אבל כשכותל אחד ארוך מחבירו ארבע אמות, הכל מודים שיתן את הקורה בשני הצדדים כנגד תחילת הכותל הקצר, ורק משום ולפנים יטלטלו במבוי.

ואמר רב כהנא, מאחר שדין זה נאמר על ידי כהנים, [כלומר בני אדם ששם כהנא כשמו], אומר בו גם אני דבר נוסף, והוא, שגם במבוי זה, שצד אחד אינו ארוך מחבירו ארבע אמות, אין נותנים בו את הקורה באלכסון, אלא כשהמבוי צר, ואין האלכסון יותר מעשר אמות, אבל אם יש באלכסון יותר מעשר אמות, נמצא הפתח רחב מעשר, ואין קורה מועילה לו, ולכן בזה הכל מודים שיתן את הקורה בשני הצדדים כנגד תחילת הכותל הקצר, ורק משום ולפנים יטלטלו במבוי.

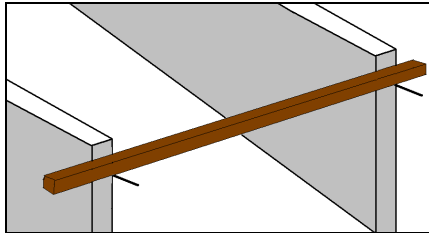

הואיל ובטל לגבי מבוי, אף על גב דאית ביה ארבעה על ארבעה. [תוס'].

וביארו התוס', שטעמו של רב חסדא לחלק בין לחי לקורה הוא, משום שלחי הוי אפילו משהו, ואם ישתמשו כנגדו, יש לחוש שיוציאו חוצה לו, אבל קורה רחבה טפח, ואין לחוש לכך^א.

ובדף ט יתבאר בעזה"י שאביי ורבא נחלקו בדין זה.

נעץ שתי יתדות בשני כותלי מבוי מבחוץ והניח קורה על גביהן

א. לדברי רב חסדא, החכמים שנחלקו אם מותר להשתמש תחת קורת מבוי, נחלקו גם בדין קורה הנתונה על גבי יתדות היוצאות מהמבוי לצד רשות הרבים, שהיא בולטת חוץ למבוי, וחודה הפנימי צמוד למבוי.

- **לדעת האומרים**, שבכל מבוי מותר להשתמש תחת הקורה, כי חודה החיצון יורד וסותם. כשהקורה מונחת על יתדות חוץ למבוי, אף על פי שצמודה למבוי, אינה מתירה את המבוי, כי כשהקורה חוץ למבוי, חודה החיצון אינו צמוד למבוי, ומחיצה שמחמת הקורה אינה מתירה את המבוי, אלא כשהיא צמודה למבוי^ב.

^א אבל אין לפרש דטעמא דרב חסדא משום דסבר קורה משום היכר, ולחי משום מחיצה ומשום הכי בין לחיים אסור, שאינו יכול להשתמש אלא מן המחיצה שלפנים, דהא אביי אית ליה לעיל... קורה משום מחיצה, וכל שכן לחי, וקא אמר בסמוך, מסתברא מילתיה דרבי יוחנן תחת הקורה, אבל בין לחיים אסור. ורבא נמי אית ליה בפירקין דתרווייהו משום היכרא, ובסמוך מודה רבא דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב ארבעה. [תוס'].
^ב והכא לאו מחיצה ממש הוא, להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן על ידי לבוד. [רש"י].

לחיצונים, מותר לבני מבוי לטלטל מחודה החיצון של הקורה, שכבר משם היא ניכרת לבני רשות הרבים.

ולדעת האוסרים – **היכרא מלגיו**, כלומר, כשאמרו חכמים שמותר לטלטל במבוי על ידי קורה, כוונתם היתה, שיהא בה היכר לבני מבוי, שידעו שהם מטלטלים משום שהם במבוי, ולא יבואו לטלטל ברשות הרבים, ומאחר שהיתר הטלטול הוא במקום שיש היכר לפנימיים, אין לטלטל אלא מחודה הפנימי של הקורה ולפנים, שמשם היא ניכרת לבני מבוי.

ג. נחלקו איזה חוד של קורה יורד וסותם.

שוב אמרו שיתכן שלדברי הכל קורה מתירה את הטלטול במבוי, משום שהיא נחשבת כמחיצה רביעית למבוי, אלא שבה נחלקו.

לדעת המתירים – הקורה נחשבת כמחיצה למבוי, כי אנו מחשיבים את חודה החיצון, כאילו יורד וסותם, ומאחר שהמחיצה היא תחת חודה החיצון, גם תחתיה מותר לטלטל שהרי זה לפנים מהמחיצה.

ולדעת האוסרים – הקורה נחשבת כמחיצה למבוי, כי אנו מחשיבים את חודה הפנימי, כאילו יורד וסותם, ומאחר שהמחיצה היא תחת חודה הפנימי, אסור לטלטל תחתיה כי זה מחוץ למחיצה.

הכל מודים בבין לחיים שאסור

נתבאר שנחלקו חכמים במבוי שהכשירו בקורה, האם מותר לטלטל בו גם תחת הקורה.

אכן לדברי רב חסדא, כל זה במבוי שהכשירו בקורה, אבל מבוי שהכשירו בלחי, הכל מודים שאינו מותר בטלטול אלא לפנים מהלחי, אבל כנגד הלחי אסור.

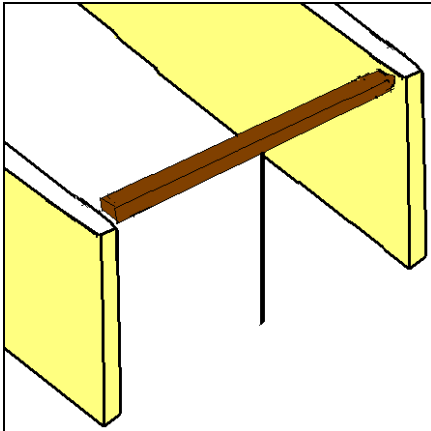
טפחים היא מתירה את המבוי.

ונאמרו שלושה ביאורים לברייתא זו, מה הכוונה קורה משוכה או תלויה.

א. כפי קושיית רב אדא בר מתנה.

קורה משוכה – היא קורה הנתונה על יתידות חוץ לפתח המבוי, [כדין המבואר לעיל שנחלקו בו רב חסדא ורבא]. ואם כן, מתוך ברייתא זו, בה מבואר שהקורה הנתונה על יתידות חוץ למבוי, מתירה את המבוי, יש להקשות על דברי רבא לעיל, נורבא מבאר את הברייתא באחד מאופנים האחרים, וממילא סרה מעליו הקושיה הזו.

קורה תלויה – היא קורה שראשיה אינם מונחים על גבי כתלי המבוי, שהיא קצרה מרוחב המבוי, ועומדת באויר בין הכתלים, כגון על גבי קנה או דבר אחר.

ב. כפי התירוץ הראשון.

קורה משוכה – היא קורה קצרה מרוחב המבוי, שנוגעת רק בצידו האחד, אבל רחוקה מצדו השני, ואויר מפריד ביניהם.

קורה תלויה – היא קורה קצרה מרוחב המבוי, שאינה נוגעת בו משום צד, אלא רחוקה משני צידי המבוי ואויר מפריד ביניהם.

- ולדעת האומרים, שבכל מבוי אסור להשתמש תחת הקורה, כי חודה הפנימי יורד וסותם. כשהקורה מונחת על יתידות חוץ למבוי, אם היא צמודה למבוי, היא מתירה את המבוי, כי אף על פי שהיא חוץ למבוי, מכל מקום חודה הפנימי צמוד למבוי, ומאחר שהמחיצה שמחמת הקורה צמודה למבוי, היא מתירה את המבוי.

ב. ולדברי רבא, הכל מודים שאין הקורה מתירה את המבוי, אלא כשהיא מונחת על גבי מבוי.

ולפיכך, גם האומרים שהקורה מתירה את המבוי כי חודה הפנימי של קורה יורד וסותם, מודים הם, שכל זה כשהיא על המבוי, אבל כשהיא מונחת חוצה לו, אף על פי שהיא צמודה לו, אינה מתירה אותו.

דף ט'

קורה משוכה או תלויה

מבואר בברייתא, שאם היתה קורת מבוי משוכה מהכתלים, או תלויה באויר, אם אינה רחוקה מהכתלים שלושה טפחים, היא מתירה את המבוי כאילו אינה רחוקה מהכתלים.

כי הלכה למשה מסיני, שכל אויר פחות משלושה טפחים הרי הוא לבוד, כלומר יש להחשיב את מה שמסביבו כאילו נמשך וסותם אותו, ונמצא שבאופנים הנ"ל כשאין האויר שלושה טפחים, אין הקורה רחוקה מהכתלים.

ורבן שמעון בן גמליאל חולק ואומר שכל פחות מארבעה טפחים נחשב כסתום ולפיכך כל שאין הקורה רחוקה מהכתלים ארבעה

כמונחת על גבי הכתלים, [=חבוט רמי], ובכך הקורה כשירה. והחידוש הוא, שאף על פי שלצורך הכשרת המבוי, לא די בהחשבת הקורה ארוכה יותר מחמת דין לבד, וכמו כן לא די בהחשבתה כמונת על הכתלים, וצריך שתהא נחשבת גם ארוכה וגם מונחת, מחשיבים אותה כך, והמבוי מותר בטלטול. [אבל אם אורך החלק העליון של היתדות שלושה טפחים או יותר, הקורה אינה מגיעה לכתלים, ואינה מתירה. וכמו כן אם גובה היתדות שלושה טפחים או יותר, הקורה אינה מונחת על גבי הכתלים, ואינה מתירה].

טלטול כנגד הלחי

בדף ח' כבר נתבאר, שנחלקו חכמים במבוי שהכשרו בקורה אם גם תחת הקורה מותר לטלטל בו, [ורבי יוחנן מהמתירים], וכמו כן נתבאר, שלדעת רב חסדא, במבוי שהכשרו בלחי אין מטלטלים בו כנגד הלחי, אלא מן הלחי ולפנים.

ורבי זכאי שנה ברייתא לפני רבי יוחנן, בה מבואר, שמבוי שהכשרו בקורה, אין מטלטלים תחתיה אלא ממנה ולפנים, ומבוי שהכשרו בלחי, אין מטלטלים כנגדו אלא ממנו ולפנים.

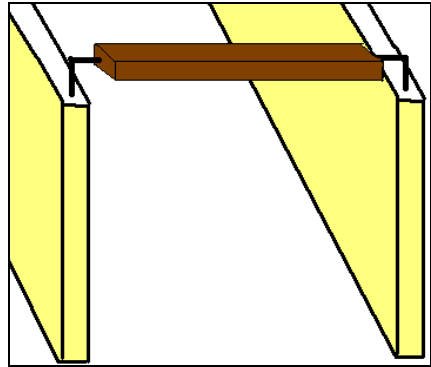
ואמר על כך רבי יוחנן, פוק תני לברא, [כלומר צא ושנה דברים אלו בחוץ, כי אינם נכונים].

לדברי אביי – רבי יוחנן ביטל את דברי רבי זכאי רק לעניין טלטול תחת הקורה, שלדעת רבי יוחנן הוא מותר, אבל לעניין טלטול כנגד הלחי, לא ביטל רבי יוחנן את דברי רבי זכאי, וגם הוא **מסכים** עמו, **שהטלטול כנגד הלחי**

והוצרכו לומר שבשני האופנים הללו, אם אין הקורה רחוקה מהכותל שלושה טפחים, היא נחשבת כמגיעה עד לכתלים ממש, מחמת דין לבד. שלא תאמר, רק כשהקורה רחוקה מהכותל מצדה האחד בלבד, היא מתירה את המבוי על ידי דין לבד מאותו צד, כי באמת גם כשהקורה רחוקה משני הכתלים משני צדדיה, היא מתירה את המבוי על ידי דין לבד משני הצדדים.

ג. כפי ביאור רב אשי.

קורה משוכה ותלויה – קורה אחת היא, שהיא גם משוכה וגם תלויה, כלומר גם **קצרה מרוחב המבוי**, ולפיכך אינה נתונה על צידי המבוי, אלא באויר, וגם אינה מונחת בגובה המבוי, אלא מעט למעלה ממגובה המבוי, כגון שהיא מונחת על שני יתדות עקומות כמין "ר" היוצאות על צידי המבוי.

ומבואר, שאם אורך החלק העליון של היתדות פחות משלושה טפחים, הקורה נחשבת כמגיעה עד הכתלים משני הצדדים, מחמת דין לבד. וכמו כן אם אין גובה היתדות שלושה טפחים^כ, הקורה נחשבת

^כ ואם תאמר, והא אמר במסכת סוכה, דכי יש ברחבו טפח, אמר חבוט רמי אפילו ביתר משלושה, וקורה דרחבה טפח נימא נמי חבוט רמי אפילו גבוה משלושה. ובלאו הכי קשה, אמאי לא שריא אפילו ביתר משלושה,

כיון דקורה תוך עשרים. ויש לומר דהכא בעינן קורה על גבי מבוי, וביתר משלושה לא הוי היכר, תדע, דהא משוכה מבחוץ, אפילו בפחות משלושה לא אמרינן לבד. [תוס']

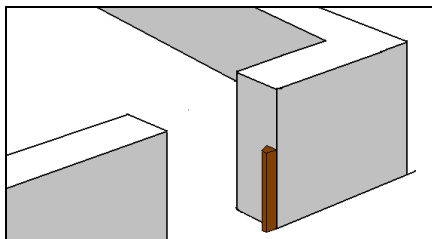
ישירות בין שתי הרשויות, וכמו כן כנגד לחי המבוי, מאחר שאין היכר בינו לבין תוך המבוי, שהרי כל הקרקע שווה, לכן אין לטלטל ממנו לתוך המבוי.

תוך הפתח

מבוי שכניסתו אינה פרוצה לגמרי, שבנו לו בפתחו כתלים משני הצדדים [או מצד אחד], והניחו פתח באמצע [או בצד], הכתלים הללו נחשבים כלחיים, ובכך מותר לטלטל במבוי.

ולדברי רב חמא בר גוריא אמר רב, דווקא מהפתח ולפנים מותר לטלטל במבוי בלא תיקון נוסף, אבל **בתוך חלל הפתח אין לטלטל בלא תיקון**, ואם ירצו לטלטל בו, יש לעשות שם לחי אחר^א.

וביאר רב חנין בר רבא אמר רב, **שדין זה אמור** לא רק כשחלל הפתח רחב ארבעה, שאז הא מקום חשוב לעצמו, אלא **אף כשחלל הפתח פחות מארבעה**, אף על פי כן אינו בטל למבוי, ואין לטלטל בו בלא לחי נוסף.

לדברי אביי – דין זה, שאין לטלטל בחלל הפתח בלא לחי נוסף, **אמור**, **בין כשהמבוי פתוח לרשות הרבים**, ובין **כשהמבוי פתוח לכרמלית**, שבכל אופן הלחי אינו מתיר לטלטל אלא ממנו ולפנים, וחלל הפתח הנחשב כנגד הלחי, אינו מותר בטלטול, אלא

^א לאו משום דנחשב כמבוי בפני עצמו דאין מבוי ניתן בלחי וקורה אלא אם כן ארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו. [תוס'].
 © כל הזכויות של ה"בקיצור" שמורות ליצחק הורביץ bekitsur@outlook.com

אסור.

ולדברי רבא – רבי יוחנן ביטל את כל דברי רבי זכאי, **כי לדעת רבי יוחנן, הטלטול מותר גם תחת הקורה, וגם כנגד הלחי**.

ובדף י' מבואר, שגם לדעת רב יוסף אין מטלטלים כנגד הקורה.

מקום פטור שבין רשות

הרבים לרשות היחיד

לדברי רב דימי אמר רבי יוחנן, מקום שאין בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, העומד בין רשות הרבים לרשות היחיד, מאחר שאינו מקום חשוב [=מקום פטור], **בטל הוא לרשות הרשויות, ומותר לטלטל מהם אליו, וממנו אליהם. ובתנאי שלא יחליפו**, כלומר שלא יתנו בו מרשות זו, ויחזרו ויעבירו ממנו לרשות האחרת, כי אם היו עושים כן, היו טועים לומר שמותר לעשות זאת גם בלא להניח עליו באמצע, ויבואו לטלטל ישירות מרשות זו לרשות זו, ונכשלים בהוצאה והכנסה בשבת.

לדברי רבא – דין זה אמור גם כשאינו היכר בין מקום פטור זה לבין הרשויות שמשני צידינו, ומכאן יש ללמוד, שכן הדין כנגד לחי המבוי, שכן אפילו אם הוא נחשב כמקום לעצמו, ואינו חלק מהמבוי להיות ניתן על ידי הלחי, מכל מקום מאחר שאינו מקום חשוב, בטל למבוי, ומותר לטלטל ממנו למבוי.

ולדברי אביי – לא נאמר דין זה שמותר לטלטל ממקום פטור לרשויות שמשני צידינו, **אלא כשיש היכר בדבר שהוא מקום לעצמו, כגון שהוא גבוה שלושה טפחים**, אבל כשאינו היכר לכך שהוא מקום לעצמו, אין לטלטל בינו לרשויות שמשני צידינו, שמא יטלטלו

כשיעשו חוצה לו לחי נוסף.

הלחיים.

לדברי רבא – לא נאמר דין זה, שאין לטלטל בחלל הפתח, אלא במבוי הפתוח לכרמלית, שמאחר שחלל הפתח דומה לכרמלית, מצטרף אליה, ונעשה כמותה, ואין לטלטל בו, [=מצא מין את מינו ונייעור], אבל כשהמבוי פתוח לרשות הרבים, מאחר שחלל הפתח אינו דומה לרשות הרבים, הוא בטל למבוי, ומותר לטלטל בו גם בלא לחי נוסף.

מבוי שרצפו בלחיי פחות פחות מארבעה לדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מבוי שנתנו בו הרבה לחיים בזה אחר זה, מכניסנו ופנימה, ובין כל לחי ולחי יש פחות מארבעה טפחים, אבל לא פחות משלושה טפחים, **היתר לטלטל שבו תלוי במחלוקת רבן שמעון בן גמליאל וחכמים**, אם דין לבד נאמר פחות משלושה טפחים, או בפחות מארבעה טפחים.

לדברי אביי – מחלוקת זו אמורה, בין כשהמבוי פתוח לרשות הרבים, ובין כשהמבוי פתוח לכרמלית, שבכל אופן הלחי אינו מתיר לטלטל אלא ממנו ולפנים.

ולדברי רבא – לא נאמרה מחלוקת זו, אלא במבוי הפתוח לכרמלית, שבו בלבד אין מטלטלים כנגד הלחי, משום שכשמקום זה סמוך לכרמלית הדומה לו, הוא מצטרף אליה, ונעשה כמותה, [=מצא מין את מינו ונייעור], אבל כשהמבוי פתוח לרשות הרבים, מותר לטלטל גם כנגד הלחי, כי אין המקום הזה דומה לרשות הרבים, ולכן הוא בטל למבוי, ולפיכך לדברי הכל מטלטלים מכנגד הלחי החיצון.

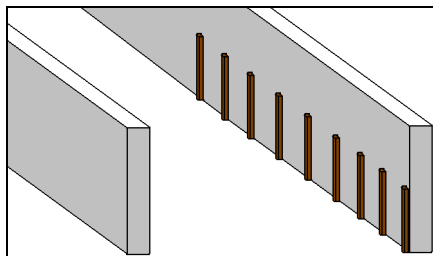
שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, מאחר שכל פחות מארבעה טפחים נחשב לבד, נמצא שכל האוויר שבין הלחיים הללו נחשב כסתום, וכאילו יש כאן לחי אחת הנמשכת מכניסת המבוי עד מקום הלחי הפנימית.

ולדעת חכמים, מאחר שיש שלושה ויותר בין הלחיים, אין כאן דין לבד, ויש לראות כל לחי בפני עצמה.

ורב אשי אמר, שודאי לדברי הכל מותר לטלטל כנגד הלחי, [כדברי רבא], ולפיכך, כשהיו פחות מארבע אמות מהלחי החיצונית ועד הלחי הפנימית, אפילו לדעת רבן שמעון בן גמליאל שהכל נחשב לחי אחת, מותר לטלטל מכנגד הלחי החיצון.

ומחלוקת רבן שמעון בן גמליאל וחכמים היא, כשהיה מהלחי הראשון ועד האחרון ארבע אמות או יותר.

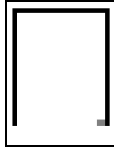
שבה, לדעת רבן שמעון בן גמליאל האומר, שיש כאן לחי אחת, מאחר שהיא ארוכה ארבע אמות כשיעור מבוי, שוב אינה נידונית כלחי, אלא כמבוי, והוא צריך תיקון אחר [רש"י שמע מפרשים, שרק כנגד לחי ארוך זה

רב הונא בריה דרב יהושע ביאר, שמחלוקתם היא לעניין הטלטול שכנגד

לחי הנראה מפנים ושווה מבחוץ

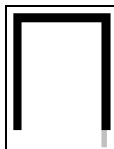
לחי הנראה מבפנים ושווה מבחוץ, כגון שהעמיד הלחי בפתח המבוי, שיהא חודו החיצון שווה לחודו החיצון של עובי הכותל, ולא יהא בולט חוץ למבוי. אי"נ שעשה את הכותל של המבוי עצמו באופן הזה שבסוף המבוי היה עבה יותר וכלפי פנים נעשה דק.

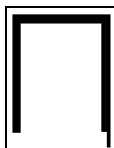
לדברי הכל, אף שאינו ניכר בחוץ, כי נראה כחלק מעובי הכותל, מאחר שנראה מפנים, הוא נידון משום לחי.

לחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים

לחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים, כגון לחי שהעמידו מחוץ לפתח המבוי, ולא בתוך חלל הפתח, אלא כהמשכו של הכותל, כך שמבפנים אינו נראה אלא כהמשך הכותל, ורק מבחוץ הוא נראה, כי נמשך יותר מכותל המבוי.

וכן אם עשה את כותל המבוי באופן כזה שבראשו נעשה דק יותר, וניכר הדבר רק לעומדים בחוץ.

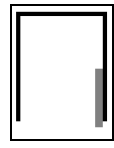
בכל אלו נחלקו חכמים אם הוא נידון משום לחי.

הנידון כמבוי צריך תיקון אחר, אבל ממנו ולפנים מותר לטלטל כי עובי לחי זה נראה להם מבפנים, ונידון להם כלחי. ולרש"י נראה, שאפילו ממנו ולפנים אסור בטלטול, כי אין במבוי זה שום תיקון.

ולדעת חכמים, האומרים, שכל לחי עומדת לעצמה, יש כאן לחי הראויה לתיקון המבוי, ואין צריך תיקון אחר.

וכל המבואר עד כאן, שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, מאחר שכל הלחיים נחשבות כלחי אחת ארוכה, אינן מתקנות את המבוי, וצריך לחי אחר לתקנו, הוא **כדעת רבי יוחנן, האומר, שלחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים אינו נידון משום לחי.**

אבל לדעת האומרים, שלחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים נידון משון לחי, אפילו היתה כאן לחי אחת ארוכה, מאחר שהיא בולטת מקצת חוץ למבוי^נ, היא נחשבת כלחי ממוקם בליטתה, ומתירה משם ולפנים.

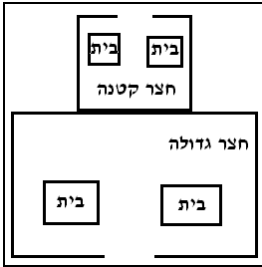

ואם כן לדעת האומרים שלחי הנראה מבחוץ נידון משום לחי, **לא נחלקו חכמים ורבן שמעון בן גמליאל בדין זה.**

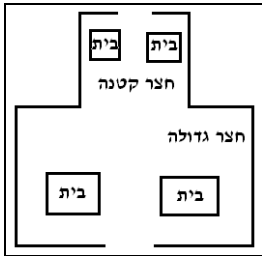
^נ דהא מסתמא כי אוקמא ללחי קמא משכו קמעא כלפי חוץ, שכן דרך כל מעמדי לחיים כדי שיראה מבפנים ומבחוץ שהוקבע שם לשם לחי, דאם אינו מושך קצת רוחב הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט, אלא בשוה להן, נראה כמוסיף על רוחב עובי כותל המבוי, ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי, אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים, לפי שחודו נראה בפנים. [רש"י]. ויותר נראה לפרש, שמשכו קצת כלפי פנים, דהא משמע בכלי שמעתא דבעי למישרי לרבא עד חודו החיצון של לחי, והיכי הוה שרי אי מושכו כלפי חוץ, דהיינו לרשות הרבים, דאיך יתיר את רשות הרבים, דסתם מבוי אורך כתליו שוין. [תוס'].

וכשהיו שתי חצירות צמודות, אחת קטנה ואחת גדולה, כל זמן שיש ביניהן מחיצה, מותר לטלטל בכל אחת מהן, כי היא מוקפת מחיצות, [וכשיש פתח בין החצירות, אם ירצו, יכולים לעשות עירוב אחד לשתיהן, ויהיו מותרים לטלטל אף מזו לזו].

ולהלן יתבאר בעזה"י מה הדין כשנפרץ כל הכותל של החצר הקטנה לצד החצר הגדולה, ונמצא שבחצר הקטנה נפרצה רוח אחת לגמרי, אבל בגדולה לא נפרצה כל הרוח, שהרי נותרו הכתלים של אותו רוחב שבהם הגדולה עודפת על הקטנה.

א. דין החצר הגדולה.

החצר הגדולה, מאחר שלא נפרצה בה רוח אחת לגמרי, **לדעת רוב החכמים, מותר לטלטל בה בכל אופן**, ואפילו אינה עודפת על החצר הקטנה אלא שיעור מועט מצד אחד, ונמצא שאחרי שנפרצה המחיצה שביניהן,

לדעת רבי חייא ולדעת רבה בר רב הונא ולדעת רב יוסף – הוא נידון משום לחי.
ולדעת רבי שמעון בר רבי ורבי יוחנן – אינו נידון משום לחי.

ובסוף הסוגיה מבואר, שעל הדעה הראשונה יש קושיה. אולם אף על פי שיש עליה קושיה, ההלכה כמותה, שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.

דפים ט"י

שתי הקדמות לביאור הדין הבא

קודם שנבוא לבאר דין חצר גדולה שנפרצה לקטנה, נקדים שתי הקדמות הנצרכות להבנת העניין.

א. בעניין חצר שרוח אחת שלה פתוחה לגמרי [עד עשר אמות], **נחלקו חכמים ורבי מהו התיקון הנצרך לה**, כדי שיהא מותר לטלטל בתוכה.

לדעת חכמים – די בעשיית פס [כעין לחי] מצד אחד בלבד של אותה רוח.

ולדעת רבי – יש לעשות לה שני פסים, מכל צד פס אחד.

ב. בעניין רוחב הלחי המתיר את המבוי, נחלקו חכמים ורבי יוסי.

לדעת חכמים – די בלחי רוחב כלשהו.

ולדעת רבי יוסי – צריך לעשות לחי רחב שלושה טפחים, [וכל שכן פסי חצר יש לעשותם ברוחב שלושה טפחים].

חצר קטנה שנפרצה לגדולה

כלל בידינו שחצר שנפרצה בה רוח אחת לגמרי, אפילו אין הפרצה עשר אמות, אסור לטלטל באותה חצר.

נידון משום לחי, אף על פי שאינו נראה מבפנים, **יש אופנים שהחצר הקטנה מותרת בטלטול**, על ידי תיקון מבחוץ, **ויש אופנים שהיא אסורה בטלטול**.

(א) **כשכותלי קטנה מגיעים עד כותלי גדולה ולא נכנסים לתוכה**, כותלי הגדולה הנמשכים מכאן ומכאן לכותלי קטנה, נראים מבחוץ כעובי כותלי קטנה, ויש לדונם כלחי.

- ומעתה **לדעת חכמים** האומרים שחצר ניתרת בפס משהו, **בכל אופן יש כאן פס משהו הנראה מבחוץ**, ובו החצר הקטנה **ניתרת בטלטול**.

- **ולדעת רבי יוסי**, האומר, שאין החצר ניתרת אלא בפס רחב שלושה טפחים, **אין החצר הקטנה ניתרת אלא כשכותלי גדולה נמשכים מצד כותל הקטנה לכל הפחות שלושה טפחים**.

- **ולדעת רבי**, האומר, שאין חצר ניתרת בפס אחד אלא בשני פסים, **אין החצר הקטנה מותרת אלא כשכותלי גדולה נמשכים משני צידי כותלי הקטנה**.

- **ואם דעת רבי כדעת רבי יוסי**, שכל פס צריך להיות שלושה טפחים, **אין החצר הקטנה מותרת אלא כשכותלי גדולה נמשכים משני צידי כותלי הקטנה ובכל צד הם נמשכים שלושה טפחים**.

(ב) **כשכותלי הקטנה נכנסים לתוך כותלי הגדולה**, ורחוקים מכותלי הגדולה שבצדדים שלושה טפחים או יותר.

באופן הזה, לדברי הכל אין לחצר הקטנה שום לחי, שהרי אפילו מבחוץ ניכר שכותלי הגדולה אינם רוחב כותלי הקטנה, **ואם כן** אפילו לדעת האומרים שלחי הנראה מבחוץ נידון משון לחי, מודים הם, שבאופן הזה

אין ברוח הפרוצה של הגדולה אלא שיור מועט מצד אחד, כי אותו שיור נידון כפס חצר, והוא מתיר בה את הטלטול.

אולם יש אופנים, שלדעת מקצת החכמים, הטלטול בחצר הגדולה אסור.

- **לדעת רבי יוסי**, האומר, שאין המבוי נותר אלא בלחי רחב שלושה טפחים, הוא הדין לחצר, שאינה ניתרת אלא בפס רחב שלושה טפחים, ואם כן, לדעתו **אין החצר הגדולה מותרת, אלא כשנותר בה לכל הפחות שלושה טפחים מצד אחד**, בכותל הפרוץ לחצר הקטנה.

- **ולדעת רבי**, האומר, שאין חצר ניתרת בפס אחד אלא בשני פסים, **אין החצר הגדולה מותרת אלא אם נשארו בה משני צידי הכותל הפרוץ לחצר הקטנה**.

- **ואם דעת רבי כדעת רבי יוסי**, שכל פס צריך להיות שלושה טפחים, **אין החצר הגדולה מותרת אלא אם כן נשארו בה שלושה טפחים מכל צד בכותל הפרוץ לחצר הקטנה**.

ב. **דין החצר הקטנה**.

לדעת האומרים, שכל לחי שאינו נראה מבפנים, אף על פי שהוא נראה מבחוץ, אינו נידון משום לחי, **בכל האופנים החצר הקטנה אסורה בטלטול**, כי הוא פרוצה מרוח אחת לגמרי, ואין באותה רוח שום תיקון, להתיר בה את הטלטול.

אבל לדעת האומרים, שלחי הנראה מבחוץ

החצר הגדולה אינם נמשכים שלושה טפחים מצד כותלי הקטנה, **אין כאן שום פס מבחוץ להתיר את החצר הקטנה**. [וכמו כן אין כאן שום פס להתיר את החצר הגדולה ושתייהן אסורות].

האופן שחצר גדולה מותרת וחצר קטנה

אסורה

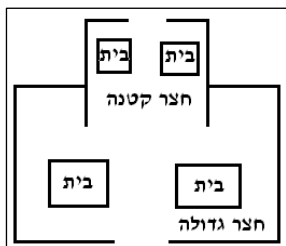
במשנה בדף צ"ג מבואר שיש אופן שכשחצר קטנה נפרצת לחצר גדולה אף על פי שהגדולה מותרת, הקטנה אסורה.

והנה האופנים שהגדולה מותרת נתבארו לעיל, [לדעת חכמים, בכל שיור. ולדעת רבי יוסי בשיור שלושה טפחים, ואפילו מצד אחד. ולדעת רבי בשיור משני צדדים, ויתכן שצריך מכל צד שלושה טפחים].

ולהלן נבאר באיזה אופן, גם כשהגדולה מותרת, הקטנה תהא אסורה. [כשהגדולה רחבה הרבה מהקטנה].

לדעת האומרים, שלחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים נידון משוין לחי, כשכותלי הקטנה מגיעים עד כותלי הגדולה, בכל האופנים שהגדולה מותרת על ידי השיורים שיש לה בכותל הפרוץ, גם הקטנה נותרת בהם, כי השיורים הללו שמצד הגדולה, נראים מבחוץ לקטנה, ונידונים לה משום פסים.

והאופן שבו יש להעמיד את המשנה הוא,

כשכותלי הקטנה נכנסים לתוך כותלי הגדולה, שאז שיורי כותל

הגדולה אינם נראים מבחוץ ככותלי הקטנה, והגדולה נותרת בהם, אבל הקטנה אסורה, כי

החצר הקטנה אסורה.

(ג) **כשכותלי הקטנה נכנסים לתוך כותלי הגדולה, ואינם רחוקים מכותלי הגדולה שבצדדים שלושה טפחים.**

באופן הזה, מאחר שכותלי הקטנה הם בתוך שלושה טפחים לכותלי הגדולה, כל מה שביניהם נחשב כסתום מדין לבדו, והרי החצר הזו נידונית כחצר שכותלי קטנה אינם נכנסים לתוך הגדולה.

- **לדעת חכמים, האומרים, שחצר ניתרת בפס משהו, בכל אופן יש כאן פס משהו הנראה מבחוץ, ובו החצר הקטנה ניתרת בטלטול.**

- **ולדעת רבי יוסי, האומר, שאין החצר ניתרת אלא בפס רחב שלושה טפחים, מאחר שכותלי החצר הגדולה אינם נמשכים שלושה טפחים מצד כותלי הקטנה, אין כאן פס מבחוץ להתיר את החצר הקטנה.** [וכמו כן אין כאן פס להתיר את החצר הגדולה ושתייהן אסורות].

- **ולדעת רבי, האומר, שאין חצר ניתרת בפס אחד אלא בשני פסים, אין החצר הקטנה מותרת אלא כשכותלי גדולה נמשכים משני צידי כותלי הקטנה.**

- **אכן כל זה אם דעת רבי אינה כדעת רבי יוסי, ולדעת רבי די בפס כל שהו מכל צד, אבל אם דעת רבי כדעת רבי יוסי, שכל פס צריך להיות שלושה טפחים, מאחר שכותלי**

היא פרוצה ואינה ניתרת בהם.

ושני טפחים מצד זה, שבאופן הזה מצד הגדולה יש שני שוורים משני צידי הכותל, מכאן שני טפחים, ומכאן ארבעה טפחים, ומצד הקטנה, בצד אחד יש שוור שני טפחים, על ידי שנראה מבחוץ, ומצד שני אין שום שוור, כי כותלי הקטנה נכנסים לתוך כותלי הגדולה.

- **ואף באופן הזה, לדעת חכמים האומרים שדי בפס אחד כלשהו, שתי החצירות מותרות**, ואפילו הקטנה, שכן יש לה פס שני טפחים הנראה מבחוץ.

- **ולדעת רבי**, האומר, שצריך שני פסים, **אם דעתו גם כדעת רבי יוסי**, שצריך שיהא כל פס שלושה טפחים, **שתי החצירות אסורות**, ואפילו הגדולה, כי מצד אחד יש לה פס שני טפחים בלבד.

- **אבל לדעת רבי יוסי**, האומר, שדי בפס אחד שלושה טפחים, **הגדולה מותרת**, כי יש לה פס אחד ארבעה טפחים, **והקטנה אסורה**, כי אין לה שום פס יותר משני טפחים.

- **וכן לדעת רבי**, **אם די בשני פסים כל שהן, הגדולה מותרת**, כי יש לה שני פסים, [אחד שני טפחים ואחד ארבעה טפחים], **והקטנה אסורה**, כי יש לה רק פס אחד.

ולדעת האומרים, שלחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים אינו נידון משום לחי, ניתן להעמיד את הברייתא הזו בכל אופן, גם כשכותלי קטנה מגיעים עד כותלי גדולה, ולא נכנסים להם, ואפילו קטנה עומדת כנגד אמצע הגדולה, שבכל אופן שוורי גדולה שחוץ לקטנה מועילים לגדולה בלבד ולא לקטנה.

- **וניתן להעמיד ברייתא זו אף כדעת חכמים**, האומרים, שדי בפס אחד כלשהו, שכן בחצר הגדולה יש אפילו שני פסים, ובקטנה אין שום פס, שהרי מה שנראה מבחוץ אינו מועיל

ולדעת האומרים, שלחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים אינו נידון משום לחי, ניתן להעמיד את המשנה גם כשכותלי קטנה מגיעים עד כותלי גדולה, ולא נכנסים להם, כי שוורי גדולה שחוץ לקטנה לעולם אינם מועילים לקטנה, ונמצאת הקטנה אסורה.

האופן שחצר אחת עשרה

מותרת וחצר עשר אסורה

רב אדא בר אבימי שנה ברייתא, בה מבואר, שיש אופן שבו כשחצר רחבה עשר אמות, נפרצה לחצר רחבה אחת עשרה אמות, הקטנה אסורה והגדולה מותרת.

לדעת האומרים, שלחי הנראה מבחוץ ושווה מבפנים נידון משון לחי, כשכותלי הקטנה מגיעים עד כותלי הגדולה, בכל האופנים שהגדולה מותרת על ידי השוורים שיש לה בכותל הפרוץ, גם הקטנה ניתרת בהם, כי השוורים הללו שמצד הגדולה, נראים מבחוץ לקטנה, ונידונים לה משום פסים.

וכן הדין גם כשכותלי הקטנה נכנסים לתוך כותלי הגדולה, כשהקטנה מכוונת באמצע הגדולה, שהרי מאחר שההפרש בין הגדולה לקטנה אמה אחת [=ששה טפחים], כשהקטנה באמצע הגדולה, יש מכל צד שלושה טפחים, וכשתחסר מהם עובי כותלי הקטנה, נמצא שבינם לבין כותלי הגדולה פחות משלושה טפחים, והרי זה נידון כסתום מדין לבוד, וחוזר הדין להיות כמו שכותלי קטנה אינם נכנסים לתוך כותלי גדולה.

והאופן שבו יש להעמיד את הברייתא הוא, כשכותלי הקטנה נכנסים לתוך כותלי הגדולה, והקטנה אינה עומדת באמצע הגדולה, אלא רחוקה שני טפחים מצד זה,

אחד מכל צד, שבכך יש לגדולה שני פסים

והיא מותרת.

ואין לומר, שהסיבה שנקטו הפרש אמה, כי זהו השיעור שבו תהא הקטנה אסורה, שהרי פעמים גם בפחות משיעור זה תהא הקטנה אסורה.

כגון לדעת רבי יוסי, כשתהא הגדולה רחבה ארבעה טפחים מהקטנה, וכגון שכולם מצד אחד, שאין כאן דין לבד מאותו צד, ויש כאן באותו צד לחי רק לגדולה, ולא לקטנה.

וכן לדעת רבי, כגון כשתהא הגדולה רחבה ארבעה טפחים מהקטנה, וכגון שמצד זה רחוקה שלושה טפחים ומחצה, שאין באותו צד דין לבד, ויש כאן לחי רק לגדולה, ומצד שני רחוקה חצי טפח, [נשיש כאן פס שני לגדולה, ופס אחד בלבד לקטנה].

אלא מאחר שפעמים בשיעורים הללו של ארבעה טפחים תהא גם הקטנה מותרת, וזאת כשיש שלושה טפחים מצד אחד, לכן לא נקטו שיעור זה, ואם כן טוב יותר היה לומר, שהגדולה רחבה מהקטנה הרבה, שאין אין שום אופן שתהא הקטנה מותרת, כי לעולם אין כאן דין לבד, ולא לומר שיעור של אמה, שגם בו פעמים תהא הקטנה מותרת, כשיש שלושה טפחים מכל צד.

דף י'

רוחב מבוי הניתר בקורה

או לחי לדעת רבי יהודה

כבר נתבאר בדף ב', שנחלקו חכמים ורבי יהודה, עד כמה יהא המבוי רחב, ויועיל לו

סגי בשני משהויין, אבל כותל עצמו לא חשיב פס אם לא ברוחב טפח, דאין היכר כל כך בכותל כמו בפס גמור. [תוס']

- וכן ניתן להעמיד את הברייתא אף כדעת רבי, אפילו אם דעתו גם כדעת רבי יוסי, וצריך שיהא שני פסים שכל רחב שלושה טפחים, שכן כשהחצר הקטנה כנגד אמצע הגדולה, בחצר הגדולה יש שני פסים שכל אחד רחב שלושה טפחים, ובקטנה אין שום פס, שהרי מה שנראה מבחוץ אינו מועיל לה.

ומבואר בגמרא, שמסתבר להעמיד את הברייתא כדעת האומרים, שלחי הנראה מבחוץ אינו נידון משום לחי, וכשהיא כדעת רבי ורבי יוסי יחדיו [כפי האופן המבואר אחרון].

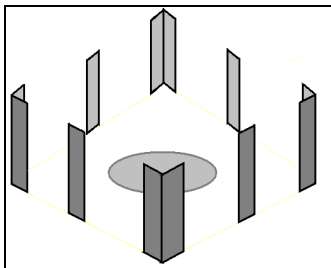
שכן לדעה זו בלבד, ניתן להבין, מדוע נקטו חצר גדולה שהיא רחבה אמה אחת מהקטנה, שכן לדעה זו בלבד צריך שתהא הגדולה רחבה מהקטנה לכל הפחות אמה, כדי שיהיו בה פסים משני צדדים, שכל אחד שלושה טפחים.

אבל לדעת האומרים שלחי הנראה מבחוץ נידון משום לחי, מאחר שניתן להעמיד את הברייתא או כדעת רבי יוסי בלבד [המצריך פס שלושה], או כדעת רבי בלבד [המצריך שני פסים כל שהן], כדי שתהא הגדולה מותרת, אין סיבה שתהא רחבה מהקטנה אמה.

שכן אם הברייתא כדעת רבי יוסי, די בכך שתהא הגדולה רחבה מהקטנה ארבעה טפחים מצד אחד בלבד, שאז לגדולה יש פס שלושה.

ואם הברייתא כדעת רבי, די בכך שתהא הגדולה רחבה מהקטנה שני טפחים^נ, טפח

^נ האי שני טפחים לאו דוקא, דהא אמרינן, בשתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן, ואין סברא לומר דמשהו לאו דוקא ... דאם כן הוה ליה לפרושי ... אי נמי בפס גמור

ורב אחי רצה ללמוד את הדין הנ"ל, שלדעת רבי יהודה פתח המבוי רחב עד שלוש עשרה אמה ושליש, בקל וחומר מדין פסי ביראות.

שכן היתר ביראות קל מהיתר מבוי, שהרי ביראות נחשבות כמקופות על ידי הפסים, אף על פי שהפרוץ שבהיקף מרובה על העומד, מה שאין כן מבוי, שאינו מותר בטלטול, אלא כשרובו מוקף.

ומעתה, אם לעניין ביראות הקלים, לא התירו אלא רוחב שלוש עשרה אמה ושליש, **כל שכן לעניין מבוי החמור.**

אולם דחו קל וחומר זה ואמרו, אדרבה, יתכן שלעניין ביראות, מאחר שהקלו בהם כל כך, להתיר אף כשרובו פרוץ, החמירו שלא יהא כל רווח אלא שלוש עשרה אמה ושליש. אבל מבוי, שלא הקלו בו כל כך, ואינו מותר אלא כשרובו סתום, הקלו בו, שיהא פתחו אף יותר משלוש עשרה ושליש.

א"נ דווקא לעניין ביראות, שהקלו בהם להיות מותרים אף כשרוב ההיקף פרוץ, הקלו בהם גם לעניין, זה שיהא כל רווח שלוש עשרה אמה ושליש. אבל מבוי, שהחמירו בו שיהא רובו סתום, כמו כן החמירו בו, שלא יהא פתחו שלוש עשרה אמה ושליש, אלא פחות.

תיקון פתח מבוי שהוא רחב עשרים אמה
בדף ב' כבר נתבאר שמבוי שפתחו רחב

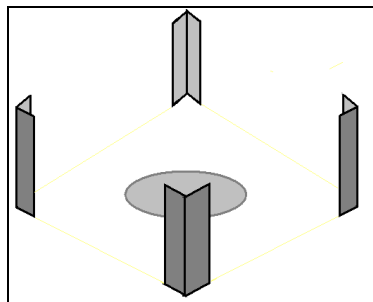
תיקון של קורה בפתחו, להתיר בו טלטול. לדעת חכמים – עד רוחב של עשר אמות. ולדעת רבי יהודה – אף יותר מרוחב עשר אמות. ובדף ב' נתבאר, שלדעת רב, רבי יהודה מתיר עד רוחב עשרים אמה. ולדעת רב חסדא, יתכן שרבי יהודה מתיר אף יותר מכך.

וכאן בסוגיתנו מבואר, **שרב אחי היה סבור, שלא התיר רבי יהודה את המבוי בתיקון קורה, אלא עד רוחב שלוש עשרה אמה ושליש.**

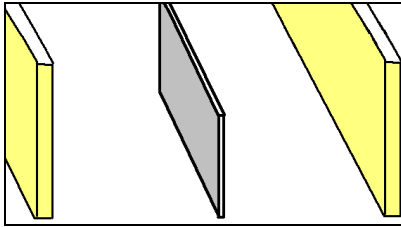
ולמד זאת מדין פסי ביראות, המבואר בפרק שני, שכן בור מים ברשות הרבים עמוק עשרה טפחים, הרי הוא רשות היחיד, ואסור להוציא ממנו מים לרשות הרבים שסביבו, עד שיעשו סביבו מחיצות, שיהא גם סביבו רשות היחיד.

ומבואר בפרק שני, שאין צורך לעשות מחיצות גמורות, וניתן לעשות פסים מועטים להקיף את הבור, ועל ידם יהא כל ההיקף רשות היחיד.

ותחילה יש לעשות בפינות ההיקף פסים כמין "ר", וכשההיקף קטן על ידי ארבע פסים אלו בצורת "ר" המקום נחשב כמוקף ארבע מחיצות.

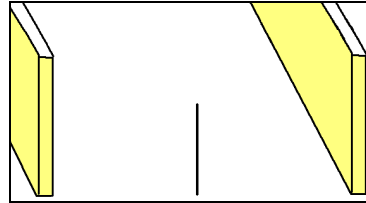

ולדעת רבי יהודה, אם יש בין פס לפס יותר משלוש עשרה אמה ושליש, צריך לתת פס ישר נוסף, בין כל שני פסים.

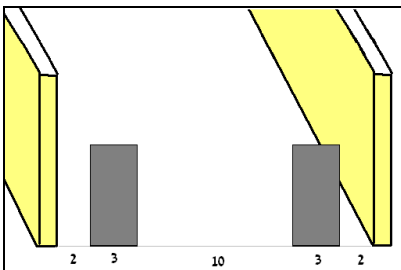
מעשרים אמה יש למעטו שלא יהא רחב כל כד.

א. לדעת ברייתא ששנה לוי – מבוי שפתחו רחב עשרים אמה, דיו בכך שיעפץ קנה באמצע פתחו, ובכך יחלק הפתח לשנים, ונמצא כל אחת מהפתחים עשר אמות.

ג. אפשרות נוספת לתקן את המבוי הזה, היא על פי דברי רב יהודה אמר רב, שיעשה מכל צד של הפתח פס ברוחב שלוש אמות, וירחיקנו מהצד שתי אמות, ובכך נמצאו חמש אמות שמהצד סתומות², שכן אף על פי שמתוך חמש אמות אלו שתיים פרוצות, מאחר ששלוש סתומות, הכל נחשב כסתום כי כל שהעומד מרובה על הפרוץ הכל נידון כעומד, ועשר אמות הפתוחות שבאמצע, הרי הן פתח ברוחב עשר אמות, כדין מבוי שניתן לתקנו.

אמנם לדעת לוי עצמו, [או לדברי שמואל משמו של לוי], אין הלכה כאותה ברייתא, משום שקנה הניתן באמצע הפתח, מאחר שמשני צידיו יש אויר פתוח ברוחב מרובה מרוחב הקנה, האויר הזה שמשני צידי הקנה, מבטל את הקנה, והרי זה כמו שאין כאן קנה, ויש כאן פתח אחד ברוחב עשרים אמה.

ולהלן יתבארו מספר אופנים אחרים שהם מועילים לתיקון פתח רחב עשרים אמה.

ב. לדברי שמואל משמו של לוי, יוכל לתקן את המבוי הזה, על ידי פס, שגובהו עשרה טפחים, ואורכו ארבע אמות, ויעמידנו באמצע הפתח לאורך המבוי, באופן שכל ארבע אמות ראשונות של מבוי יהיו חלוקות לשנים, שמאחר שיש בחלוקה זו הכשר מבוי, נחשבים שני החלקים כשני מבואות נפרדים, שכל אחד רחבו עשר אמות שיעור שמבוי ניתר בו³.

ד. וכמו כן ניתן לעשות פס מצד אחד בלבד, ויהא רחב שש אמות, ורחוק מהצד ארבע אמות, שאותן ארבע אמות נחשבות סתומות על ידי פס שש המרובה עליהן, ונותרו מצד שני עשר אמות בלבד, כדין מבוי שניתן לתקנו.

¹ אי איכא מראש הפס של צד פנים עד הכותל אמצעי של מבוי יותר מעשר, צריך למבוי זה צורת הפתח, דהוי כמבוי עקום ... וריצב"א פירש, דהכא אפילו ביתר מעשר לא מיקרי מפולש, דכיון דשני הפתחים לרשות הרבים אחד, והעומד בפתח זה לא יסבב לבא סביב הפס לפתח אחר, אבל במבוי עקום יש בשני ראשיו בכל צד רשות

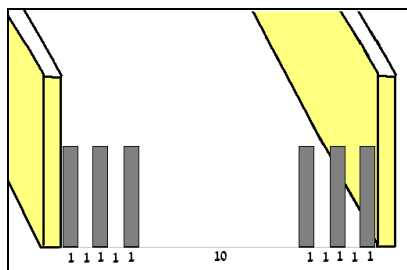
הרבים, ורגילות לילך דרך מבוי מצד זה לצד אחר, משום הכי הוי מפולש ... [תוס'].

² וצריך לחי אחר, דהאי פס לא מהני, הואיל ומופלג מן הכותל שלש, דאמר לקמן דלא הוי לחי ... [תוס'].

סותם את הפרוץ, אלא כשהוא מרובה עליו מכל צד, אבל כשמכל צד הוא פחות ממנו, כמו בזה, שהפרוץ שתי אמות, והעומד מכל צד אמה ומחצה, אף שביחד הם שלוש אמות, בזה אינו נחשב כסתום, דין פשוט הוא, שאין להחשיב את החמש בכל צד כסתומות.

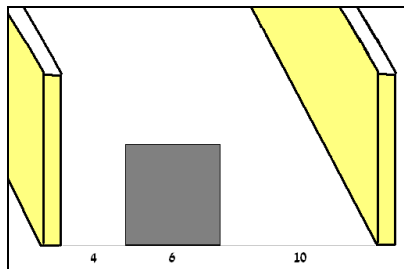
- ואף לדעת האומרים, שבשאר מקומות העומד שמשני צידי הפרוץ מצטרף לסותמו, אין זה אלא כשהעומד שמשני הצדדים קיים [כגון פתח של אחת עשרה, שמכל צד העמידו פסים ברוחב שלוש, ובמצע ארבע פרוץ], אבל באופן הני"ל, מאחר שגם מצדו השני של העומד יש אור של עשר, הוא מצטרף עם האויר של שתי אמות שבין שני הפסים, ומבטל את הפס שביניהם.

ז. וכמו כן אין לומר שישתמו את החמש אמות שמכל צד על ידי נתינת שלושה פסים של אמה אחת, אחד בתחילת חמש, ואחד בסוף חמש, ואחד באמצע, כך שבין פס לפס יש אמה אחת.

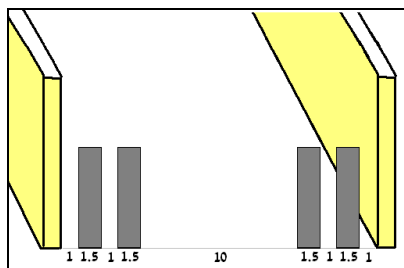

- לדעת האומרים, שכשהעומד והפרוץ שווים אין הפרוץ נחשב סתום, באופן הזה מאחר שכל עומד הוא אמה כמו הפרוץ, דין פשוט הוא, שאין להחשיב את החמש בכל צד כסתומות.

- ואף לדעת האומרים, שבשאר מקומות, כשהעומד והפרוץ שווים, הפרוץ נחשב סתום, מודים הם, שבאופן הזה לא יסתמו כל חמש

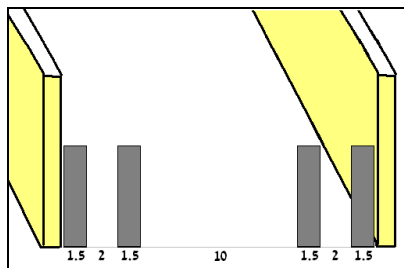

ה. ובאמת יש אופן נוסף שיוכל לתקן את המבוי, והוא שמכל צד יעשה שתי פעמים, רווח אמה ופס אמה ומחצה, שעל ידם יחשבו חמש אמות שמכל צד סתומות בעומד מרובה על הפרוץ.

ואף שיש עדיפות לאופן זה על האופנים הקודמים, שבהם יש רווחים גדולים יותר בצדדים, הסיבה שלא אמרו חכמים לעשות כן, כי יש בכך טורח, לעשות ארבעה פסים.

ו. אבל אין לומר שישתמו את החמש אמות שמכל צד על ידי נתינת שני פסים של אמה ומחצה בתחילת חמש וסוף חמש, וביניהם רווח שתי אמות.

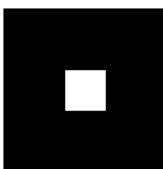
- לדעת האומרים, שאין העומד המרובה

כסתום², ואם יש בו טפח על טפח, הרי זה מטמא את מה שתחתיו עם המת.

לדעת רב דימי – החלל שבאמצע רוחב טפח נחשב כסתום, כשהוא רחב שתי אצבעות, ויש מכל צד סביבו רוחב שתי אצבעות. ומבואר שהכוונה לאצבעות שכל אחת מהן היא ששית טפח, ואם כן, **החלל נחשב כסתום, כשהוא שליש טפח, ויש סביבו מכל צד רוחב שליש טפח.**

ולדעת רבין – החלל שבאמצע רוחב טפח נחשב כסתום, כשהוא רחב אצבע אחת, ויש מכל צד סביבו רוחב אצבע ומחצה. ומבואר שהכוונה לאצבעות שכל אחת מהן היא רביע טפח, ואם כן, **החלל נחשב כסתום, כשהוא רביע טפח, ויש סביבו מכל צד רוחב 3/8 טפח.**

אביי רצה לומר, שנחלקו החכמים הללו, כשעומד מרובה על הפרוץ רק בצירוף שתי הרוחות, האם הוא מועיל להחשיב את הפרוץ כסתום או לא.

אולם רב דימי אמר, שאם בזה נחלקו, האומר שהעומד משתי רוחות מצטרף, היה

לה גבי טומאה דלא אמרינן לבדו. [תוס'].

² לא שייך בעור העסלא שהוא כלי אתי אוריא דהאי גיסא ואוריא דעלמא ומבטל ליה, אלא במחיצות קבועות ... וריצבי"א מפרש, דאוריא דעלמא לא אמר דאתי ומבטל ליה, אלא באוריא שאני חושבו כסתום ... [תוס'].

אמות שבכל צד, כי פס אמה הסמוך לאמצע, מאחר שיש משני צידיו אוריר מרובה, הוא בטל.

ובכל האופנים שניתן למעט את רוחב המבוי על ידי הפסים הללו, אחר שנעשה הפתח עשר אמות, מתקנים את המבוי בלחי או קורה באותו פתח.

ואין לחוש שמא יניחו הכל את הפתח הגדול, ויכנסו בפתחים הקטנים, ובכך יבטל שם פתח מהגדול, ויקבע בקטנים, ונמצא שתיקון לחי וקורה שבגדול אינו מועיל למבוי, כי אינו בפתחו.

והסיבה שאין לחוש לכך, כי חזקה היא, שכשהדרך שווה, אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן.

אבל כשהדרך שבפתח הקטן קצרה יותר, כגון כשהיה פתח בכותל אורך המבוי, פעמים מניחים את הגדול, ונכנסים בקטן, כפי שנתבאר לעיל בדף ה', בדין מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו.

עור העסלא וחלל שלו מצטרפים בטפח

כלל בידינו, שהמת מטמא באוהל, כלומר כל דבר הנמצא עם המת תחת תקרה אחת, אם התקרה רחבה לכל הפחות טפח על טפח, אף על פי שאותו דבר שתחתיה אינו נוגע במת, מקבל טומאה מהמת, כאילו נגע בו.

ומבואר, **שדבר שרוחבו טפח על טפח נחשב לאוהל על המת, גם כשאותו דבר אינו סתום לגמרי, ויש באותו דבר חלל מועט.**

ולכן לדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, עור העסלא, הוא עור העשוי לשרים לשבת עליו בבית הכסא, אף על פי שיש בו חלל באמצעו, מאחר שהחלל מועט³, הרי זה נחשב⁴ ואין לחשוב האוריר כסתום מטעם לבדו דהלכתא גמירי

תיקון של לחי או קורה כי הוא נחשב פרוץ ואין לו פתח.

וכמו כן נתבאר, שאם היתה למבוי זה **צורת הפתח**, י"א שהוא **מותר** בטלטול אף כשהוא רחב מעשר אמות, כי צורת הפתח נחשבת כדופן הסותמת את פתחו.

ולדעת רב, אף כשיש לו צורת הפתח, אינו **מותר** בטלטול על ידה, אלא כשאינו רחב יותר מעשר אמות.

ורב יהודה היה סבור, שמבוי רחב מעשר אמות, [בין אם יש לו צורת הפתח ובין] אם יש לו **אמלתרא**, **מותר** לטלטל בו, אף על פי שהוא רחב יותר מעשר אמות. [וכך לימד את חייא בנו של רב לפני רב, שגם אמלתרא, וגם צורת הפתח, מתירים מבוי רחב יותר מעשר אמות].

אולם לדעת רב, [גם צורת הפתח וגם] **אמלתרא** אינם **מועילים להיתר** מבוי שפתחו רחב יותר מעשר אמות. [ולפיכך כשרב יהודה לימד את חייא בנו שהן מועילות, תיקן את רב יהודה, והורה לו ללמד את חייא בנו שאינן מועילות].

צורת הפתח כשהפרוץ מרובה על העומד

נתבאר, שלדעת רב אין צורת הפתח מועילה להיתר את הטלטול במבוי, אלא כשפתחו אינו רחב יותר מעשר אמות, אבל **כשהפתח רחב יותר מעשר אמות**, אפילו אם יש בו צורת הפתח, אסור לטלטל במבוי.

ומתוך הדברים הללו למד רב יוסף, שכשם שצורת הפתח אינה מועילה להחשיב את פתח המבוי הרחב מעשר כסתום, כך אינה מועילה להחשיב את ארבע רוחות החצר כסתומות, כשהפרוץ שבהן מרובה על העומד, כגון אם יש בחצר פתחים וחלונות הרבה מארבע רוחותיה, באופן שהפתחים

צריך לומר שהחלל מצטרף גם כשהוא שני אצבעות ושני שלישי, וסביבו רוחב אצבע ושני שלישי מכל צד.

אלא מחלוקתם היא כשהעומד מכל צד שווה לפרוץ. לדעת רב דימי, הפרוץ נחשב סתום. ולדעת רבין, אין הפרוץ נחשב כסתום, אלא כשהעומד מצד אחד בפני עצמו מרובה עליו.

דף י"א

אמלתרא או צורת הפתח למבוי גבוה

נתבאר בתחילת המסכת, שמבוי שקורתו גבוהה למעלה מעשרים אמה, אינו מותר בטלטול על ידה, כי כשהקורה גבוהה כל כך, אינה נראית.

וכמו כן נתבאר, שאם היתה לקורה זו **אמלתרא**, הקורה **מתירה** לטלטל במבוי, גם כשהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, כי על ידי האמלתרא הכל רואים גם את הקורה הגבוהה.

ומבואר בסוגינתנו שיש דבר נוסף, שעל ידו מותר לטלטל במבוי, אף על פי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה, והדבר הזה הוא **צורת הפתח**^א [ובהמשך יתבאר בעזה"י דיני צורת הפתח].

צורת הפתח או אמלתרא למבוי רחב

נתבאר בתחילת המסכת, שמבוי שפתחו רחב מעשר אמות, אין מטלטלים בו אפילו על ידי

^א וקשיא לרבינו תם, דהא צורת הפתח הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, דל קנה דעל גביהן, ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו. ויש לומר דמיבעיא ליה היכא דלא מהני לחי, כמו במפולש, או ביתר מעשר דבעי צורת הפתח. או לרי יוסי דבעי לחי ורחב שלושה. [תוס'].
 כל הזכויות של ה"בקיצור" שמורות ליצחק הורביץ © bekitsur@outlook.com

דפנות מרובות בפתחים שלדברי הכל

צריך שיהא בהן העומד מרובה על הפרוץ

נתבאר, שנחלקו חכמים בדין מחיצות מרובות בפתחים, שהפתחים שבהם מרובים על הסתום, אם הם נידונות כמחיצות סתומות, משום שלכל פתח יש צורת הפתח, או שאין הדבר מועיל להחשיב את הפתחים כסתומים.

אכן כל זה כשיש לכל פתח צורת הפתח, אבל

כשהפתחים הם פיתחי שימאי, בלא צורת הפתח,

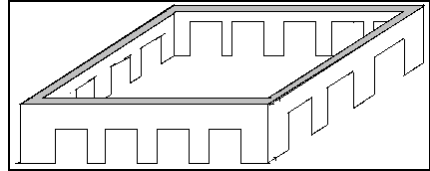
הכל מודים שאין המחיצות מועילות אלא כשהסתום שבהן מרובה על הפתחים.

[י"מ ששימאי הוא לשון שממה ופתחי שימאי הם פתחים שוממים. וי"מ ששימאי הוא לשון קילקול כמו זקן אשמאי שהוא זקן החסר מהתורה ופתחי שימאי הם פתחים מקולקלים. ור"ח פירש ששימאי הוא שם בן נח ופתחי שימאי הם פתחי ארץ ישראל שהיא ארץ בני שם].

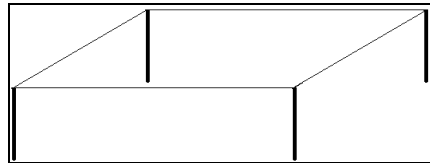
- י"א [רב רחומי או רב יוסף], שהכוונה לפתחים שאין להם מזוזות מתוקנות ביורש, שחלצו את האבנים מצדי הפתח, ואחת בולטת ואחת נכנסת, ואין זו צורת הפתח.

- וי"א [רב יוסף או רב רחומי], שהכוונה לפתחים שאין להם תקרה, ואין צורת הפתח בלא תקרה מעל הפתח, [שכן צורת הפתח היא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהם]

מרובים מהסתימה, אף על פי שבכל הפתחים יש צורת הפתח, [ואינם רחבים מעשר אמות], אין הדבר מועיל להחשיב את החצר כמוקפת ארבע מחיצות, אלא היא נחשבת כאינה מוקפת, ואין מטלטלים בה.

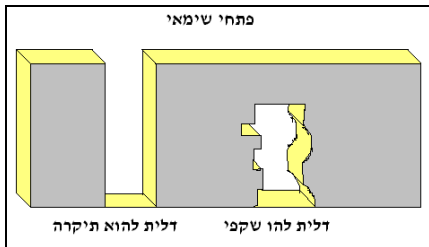

וכל שכן כשהחצר מוקפת מחיצות של צורת הפתח, כגון שנעץ בה קנים סביב סביב, והעביר קנה על גבי כל הקנים העומדים, כך שנעשו כל הקנים היקף של צורות הפתח סביב החצר, אין הדבר נחשב כהיקף מחיצות, ואין מטלטלים בחצר.

כן היא סברת רב יוסף, להשוות פתח רחב מעשר אמות, למחיצה שהפרוץ שבה מרובה על העומד, **לומר, שכשם שצורת הפתח אינה מועילה לפתח רחב מעשר, כך אינה מועילה למחיצה שהפרוץ שבה מרובה על העומד.**

אולם דחו זאת, שכן יתכן שיש להחמיר בפתח רחב מעשר, יותר מאשר במחיצה שבה הפרוץ מרובה על העומד, כמו שמצינו לעניין פסי ביראות, שבהם סומכים על מחיצות שבהן הפרוץ מרובה, [כפי שנתבאר לעיל בדף י"ז], ולדעת רבי מאיר אין סומכים על המחיצות הללו של פסי ביראות אלא כשהרווח בין הפסים אינו יותר מעשר, **ואם כן** הוא הדין לעניין צורת הפתח, **תהא מועילה אף למחיצות שבהן הפרוץ מרובה,** ולא תועיל לפתח הרחב מעשר.

היתר כלאים על ידי צורת הפתח

אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק, מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן [=שם מקום],

במעשה הנ"ל, נחלקו בו רבי יוחנן וריש לקיש, אם כן הדין גם לעניין שבת, שעל ידי צורות הפתח ששביב, המקום נחשב כמוקף מחיצות, ומותר לטלטל בתוכו, או שלעניין שבת אין להחשיב את צורות הפתח הללו למחיצות, ואין לטלטל בתוכו.

ומאחר שלעניין שבת נחלקו החכמים הללו אם מותר לטלטל במקום על ידי צורות הפתח ששביבו, על כרחך לא מדובר בצורות הפתח שאינן רחבות מעשר אמות והן מלמעלה, כי לדברי הכל צורות פתח אלו נחשבות כמחיצות גם לעניין שבת, וכשהמקום מוקף בהן, מותר לטלטל בתוכו.

- ומתחילה אמרו, שאותן **צורות הפתח** היו צורות הפתח מלמעלה, אבל היו **רחבות מעשר אמות**, ומהטעם הזה נחלקו.

לדעת רבי יוחנן – לעניין שבת צורת הפתח אינה מועילה אלא עד רוחב עשר אמות, [כדעת רב הנוכרת לעיל].

ולדעת ריש לקיש – גם לעניין שבת, צורת הפתח מועילה אף ביותר מרוחב עשר אמות.

- שוב אמרו, שאותן צורות הפתח היו צורות הפתח שאינן רחבות מעשר אמות, אבל היו **צורות הפתח מן הצד**, ומהטעם הזה נחלקו.

לדעת רבי יוחנן – לעניין שבת צורת הפתח מן הצד אינה מועילה, [כדעת רב חסדא שתבאר בעזה"י להלן].

ולדעת ריש לקיש – גם לעניין שבת, צורת הפתח מועילה אף מן הצד.

ומסקנת הגמרא, **שדווקא כשלא היו צורות פתח אלו שמן הצד רחבות מעשר אמות**, **נחלקו בהן רבי יוחנן וריש לקיש לעניין שבת**, אם הן מועילות להתיר לטלטל בתוכן או לא. **אבל כשהיו רחבות יותר מעשר אמות, הכל מודים, שמאחר שהן מן הצד, אינן מועילות**

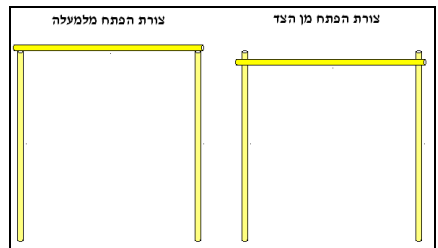
שנעץ ארבעה קונדיסין בארבע פינות השדה, ומתח זמורה עליהם מזה לזה, כעין צורת פתח, ובא מעשה לפני חכמים, והתירו לו לענין כלאים, שאם יש גפנים בתוך היקף הקונדיסין, מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחיצה, כמו ששינוי היה גדר בינתים, זה סומך לגדר מכאן, וזה סומך לגדר מכאן.

- לפי הביאור הראשון למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, לעניין כלאים צורת הפתח נחשבת למחיצה, **גם כשהיא רחבה מעשר אמות**.

- ולפי הביאור השני למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, לעניין כלאים צורת הפתח נחשבת למחיצה, **גם כשהיא מהצד**, [כלומר שהקנה העליון אינו על גבי שני הקנים העומדים, אלא עומד סמוך להם מצדם].

ומסקנת הגמרא, **שדווקא כשלא היו צורות פתח אלו שמן הצד רחבות מעשר אמות, הכל מודים שהן נחשבות כמחיצה לעניין כלאים**.

אבל כשהיו רחבות יותר מעשר אמות, נחלקו בהן רבי יוחנן וריש לקיש. לדעת ריש לקיש, גם אלו נחשבות כמחיצה לעניין כלאים. **ולדעת רבי יוחנן, מאחר שהן מן הצד, אינן נחשבות כמחיצה לעניין כלאים**, ואסור לזרוע מכאן גפנים ומכאן תבואה.

מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש

לעניין היתר שבת על ידי צורת הפתח

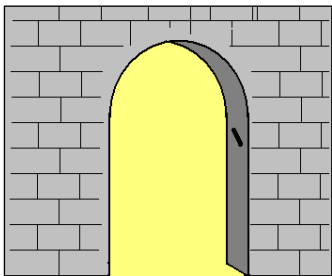
באופן שבו התירו כלאים על ידי צורת הפתח

בזה, וכל שיש קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, אפילו מוגבה עליהם בלא לגעת בהן, יש כאן צורת הפתח לכל דבר. ולדעת רב ששת – צריך שיגעו הקנים זה בזה, ואין צורת הפתח מועילה, אלא כשהקנה העליון מונח ממש על שני הקנים העומדים מזה ומזה.

הלך רב נחמן, ועשה מעשה בבית ריש גלותא כדעתו, [שהקיף רחבה, להתיר לטלטל בה, על ידי צורות הפתח שאין העליון נוגע בקנים של מטה]. אמר רב ששת לרב גדא שמשו, לך הוצא את הקנים שסידר רב נחמן] והשלך [אותם על הארץ שלא יסמכו עליהם לטלטל על ידם]. מצאוהו בני בית ריש גלותא את רב גדא כשעשה זאת, ואסרוהו. הלך רב ששת, עמד על השער, ואמר לו, גדא, בא צא. יצא ובא².

מזוזה בפתח העשוי בכיפה

כלל בידינו, שאין הפתח חייב במזוזה, אלא כשיהא עשוי כפתח, כלומר שיהיו לו שתי מזוזות מן הצדדים, ומשקוף מלמעלה, ויהא רחב ארבעה טפחים, וגבוה עשרה טפחים. ולהלן יתבאר דין פתח שראשו עשוי ככיפה,

מתי הוא חייב במזוזה ומתי הוא פטור

² מפני שרב ששת חשוב היה בבית ריש גלותא, הניחוחו לצאת מפני כבודו. [אוי"ז]. דסברי מעיקרא אדעתא דנפשיה עבד וכי שמעי דעל פי רב ששת עשה זאת שבקוהו. [גרעיב"ץ].

כלל להתיר את הטלטול בתוכן בשבת.

צורת הפתח מן הצד לפי המסקנה			
לעניין כלאים		לעניין שבת	
עד	רחבה	עד	רחבה
עשר	מעשר	עשר	מעשר
מותר	אסור	אסור	אסור
מותר	מותר	מותר	אסור

דינים שנאמרו בצורת הפתח

א. לדברי רב חסדא, צורת הפתח שעשאה מן הצד, לא עשה ולא כלום. [וכבר נתבאר שכשהיא פחות מרוחב עשר אמות דעת ריש לקיש שהיא מועילה].

ב. לדברי רב חסדא, צורת הפתח שאמרו, צריכה שתהא בריאה [חזקה], כדי להעמיד בה דלת, ומכל מקום אפילו בריאה להעמיד בה דלת קלה כדלת העשויה קש, די בכך, והיא מועילה.

ג. לדברי ריש לקיש משום רבי ינאי, צורת הפתח צריכה היכר ציר. וביאר רב אויא, שהכוונה לאבקתא, כלומר, חור שציר הדלת סובב בו³.

ורב אחא בריה דרב אויא פגש את תלמידי רב אשי, ושאל אותם, האם רבם לימדם איזה דין בצורת הפתח, ואמרו לו, שלא אמר להם דבר.

ולכאורה יש ללמוד מכאן, שלדברי רב אשי לא נאמרו הדינים הנ"ל, וכל שיש צורת הפתח, די בכך, אף על פי שאין בה היכר ציר, ואינה בריאה להעמיד בה דלת.

צריך לגעת או אין צריך לגעת

נתבאר, שצורת הפתח היא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהם.

לדעת רב נחמן – אין צריך שיגעו הקנים זה

⁴ ואף על פי שאינה צריכה דלת, מיהו הזיא לדלת בעיניו. [רשי"י].

ממזוזה.

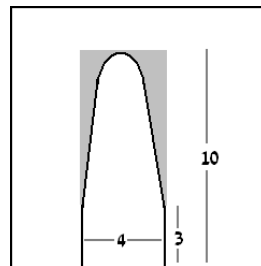
א. האופן שבו לדברי הכל הפתח חייב במזוזה.

כשהפתח רחב ארבעה טפחים בגובה עשרה, לדברי הכל הוא חייב במזוזה, **אף על פי שלמעלה מגובה עשרה אין רוחבו ארבעה,** והסיבה שהוא חייב במזוזה, כי יש בו שיעור פתח כהלכתו, שהוא גובה עשרה ברוחב ארבעה.

ומהדין הזה יש לדחות את דברי רב ששת שאמר, שאין צורת הפתח אלא כשהקנה העליון נוגע בקנים התחתונים, שכן כאן מבואר, שיש לפתח זה דין פתח להתחייב במזוזה, אף על פי שהמשקוף אינו נוגע במזוזות, שהרי המזוזות אינן עלולות אלא עד עשרה, ולא יותר, שכן אין נחשב מזוזות פתח זה אלא במקום הרחב ארבעה, ולא למעלה משם, שהפתח נעשה צר, והמשקוף הוא למעלה משם. וכשרב ששת שמע דין זה מרבה בר שמואל, ביקש ממנו שלא יאמר אותו לבני ריש גלותא^א.

ב. האופן שבו נחלקו חכמים אם הפתח חייב במזוזה.

כשרגלי הפתח הרחבים ארבעה טפחים גבוהים שלושה טפחים, וגובה הפתח עשרה, אבל מעל גובה שלושה אינו רחב ארבעה, ויש

כדי לחקוק בו להשלים את הפתח שיהא רחב ארבעה עד גובה עשרה.

לדעת רבי מאיר – חוקקים להשלים, כלומר, מאחר שניתן להשלים את הפתח הזה, על ידי

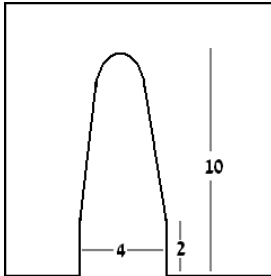
^א לא ביקש רב ששת מרבה בר שמואל שיעלים דין זה, כי בוודאי לתלמידים ולחכמים ילמד אותו, ורק מבני בית ריש גלותא רצה למנוע ידיעתו.

החקיקה בכותל, עד שיהיה הפתח בשיעור ראוי למזוזה, הרי הוא נידון כאילו כבר השלימוהו והוא חייב במזוזה.

ולדעת חכמים – אין חוקקים להשלים, כלומר, מאחר שבפועל אין בפתח זה ארבעה טפחים בגובה עשרה, אינו נידון כפתח, ופטור ממזוזה.

ג. האופנים שבהם לדברי הכל הפתח פטור ממזוזה.

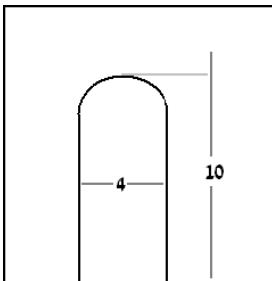
(א) כשרגלי הפתח הרחבים ארבעה אינם גבוהים שלושה – כל שלושה טפחים

תחתונים נחשבים כקרקע, וכשהפתח אינו רחב ארבעה טפחים אלא

גובה זה, אבל למעלה ממנו הוא פחות מרוחב ארבעה טפחים, הרי זה נחשב שאין בו בשום מקום רחב ארבעה טפחים, ולכן אפילו הוא גבוה למעלה מעשרה טפחים, אינו נחשב פתח, ופטור ממזוזה.

(ב) כשהפתח אינו גבוה עשרה – כל פתח

שאינו גבוה עשרה טפחים אינו נחשב פתח ולכן אפילו הוא רחב ארבע טפחים לכל

גבהו הוא פטור ממזוזה.

(ג) כשרגלי הפתח הרחבים ארבעה גבוהים שלושה, וגובה הפתח עשרה, אבל מעל גובה

שמאי, רשות המוקפת שלוש מחיצות היא רשות היחיד גמורה מהתורה, והמכניס לה בשבת מרשות הרבים, או מוציא ממנה לרשות הרבים, חייב, ורק לעניין הטלטול בתוכה החמירו חכמים, שלא יטלטלו בה אלא כשיש לה ארבע מחיצות.

ולדעת בית הלל – כדי שיהא מותר לטלטל במבוי, די בכך שיעשו לו בפתחו **או לחי או קורה**. ומבואר, שתיקון זה אינו נחשב כמחיצה גמורה, ואף על פי כן די בו, כי מדין תורה גם בלעדיו מותר לטלטל במבוי.

- מתחילה רצו לומר, שמכאן יש ללמוד, שלדעת בית הלל רשות המוקפת שלוש מחיצות, היא רשות היחיד מהתורה.

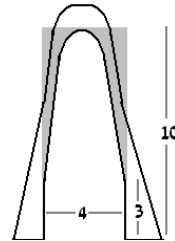
- אולם מסקנת הגמרא, שיתכן שלדעת בית הלל, אפילו רשות המוקפת שתי מחיצות, היא רשות היחיד גמורה מהתורה, והמכניס לה בשבת מרשות הרבים, או מוציא ממנה לרשות הרבים, חייב, ורק לעניין הטלטול בתוכה החמירו חכמים, שלא יטלטלו בה אלא כשיש לה לכל הפחות שלוש מחיצות גמורות.

ולדעת רבי אליעזר – כדי שיהא מותר לטלטל במבוי, יש לעשות לו בפתחו **שני לחיים**, לחי אחד מכל צד של הפתח. [ונסתפקו בגמרא, אם הכוונה ללחיים בנוסף לקורה, או שדי בלחיים בלא קורה].

ב. תיקון מבוי שפתחו רחב מארבעה טפחים ועד ארבע אמות.

לדברי תנא קמא ורבי עקיבא – **דין מבוי שפתחו פחות מארבע אמות, כדין מבוי שפתחו יותר מארבע אמות**, וכשם שנחלקו החכמים הני"ל במבוי הרחב, כך נחלקו במבוי הצר. **לדעת בית שמאי** יש לעשות לו **לחי**

שלושה אינו רחב ארבעה, ואין בו לחוק להשלימו לעשרה.

הכשר מבוי הפתוח מרוח אחת

כבר נתבאר, שחכמים אסרו לטלטל במבוי, עד שיעשו לו תיקון. וכמו כן נתבאר, שהתיקון המועיל למבוי סתום משלוש רוחות ופתוח מרוח אחת, הוא, לעשות לו בפתחו לחי או קורה.

אכן זו היא דעת בית הלל, אבל יש חולקים על כך, ואומרים, שלא די בתיקון לחי או קורה, ולהלן נכתוב בעזה"י את הדעות המובאות בסוגינתנו בעניין זה.

א. תיקון מבוי שפתחו רחב מארבע אמות [אבל אינו רחב מעשר].

לדעת בית שמאי – כדי שיהא מותר לטלטל במבוי, יש לעשות לו בפתחו **גם לחי וגם קורה**. ומבואר, שתיקון זה נחשב כמחיצה גמורה, ולדעת בית שמאי, רק בתיקון הנחשב כמחיצה גמורה לרוח הרביעית, מותר לטלטל במבוי.

- מתחילה רצו לומר, שהסיבה שבית שמאי מצריכים גם לחי וגם קורה, כי לדעתם אין רשות היחיד מהתורה אלא בארבע מחיצות, ולכן יש לעשות ברוח הרביעית גם לחי וגם קורה, שיהיו כמחיצה גמורה ויהא למבוי ארבע מחיצות.

- אולם מסקנת הגמרא, שגם לדעת בית

הפתוחה מרוח אחת, אינה מותרת בטלטול אלא על ידי שני פסים משני צידי הפתח.

ולדעת רבי – אף שמבוי מותר בטלטול על ידי לחי אחד [כדעת חכמים], חצר אינה מותרת בטלטול אלא על ידי שני פסים, [כדעת רבי אליעזר].

וכשאמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב, מודים חכמים לרבי אליעזר בפסי חצר, כוונתו לרבי, שהוא היה מהחכמים האומרים שמבוי נותר בלחי אחד, והודה לרבי אליעזר לעניין חצר, שאינה מותרת אלא בשני פסים.

ומיהו לדברי רבי יוחנן, יתכן שרבי מחמיר יותר מרבי אליעזר, שכן לדעת רבי, צריך שיהיו שני פסים שכל אחד רחב שלושה טפחים, ולדעת רבי אליעזר, יתכן שדי בשני פסים, שכל אחד רוחבו כלשהו.

ואלו דעות האמוראים בדיון זה:

לדברי רב נחמן – הלכה כרבי אליעזר, שהחצר טעונה שני פסים כדי שיהיה מותר לטלטל בה.

ולדברי רבי יוחנן [כפי שביארם רבי זירא כשעלה מהים] – יש אופן שהחצר מותרת בפס אחד, ויש אופן שהחצר מותרת בשני פסים. פס אחד כשהוא רחב ארבעה טפחים, מתיר את החצר לבדו. ושני פסים מתירים את החצר יחדיו, גם כשכל אחד מהם הוא מועט.

וכן לדברי שמואל – פס אחד, כשהוא רחב ארבעה טפחים, מתיר את החצר לבדו, ואין חילוק בדבר בין פתח רחב לפתח צר, שאפילו כשהפתח שבעה טפחים, לא די בפס שלושה ומשהו, שימעט את הפתח מארבעה טפחים, כי גם פתח פחות מארבעה טפחים, אם הוא בלא תיקון, אוסר את החצר, [י"א שדווקא את

וקורה. ולדעת בית הלל די בלחי או בקורה. ולדעת רבי אליעזר יש לעשות לו שני לחיים. ולדברי תלמיד אחד [הוא רבי מאיר] משום רבי ישמעאל וכן לדעת רבן שמעון בן גמליאל – מבוי שפתחו פחות מרוחב ארבע אמות, הכל מודים בו, שדי בכך שיעשו בו או לחי או קורה.

דף י"ב

ג. תיקון מבוי שפתחו פחות מרוחב ארבעה טפחים.

לדברי רב אחלי או רב יחיאל, מבוי שרוחב פתחו פחות מארבעה טפחים, מותר לטלטל בו בלא שום תיקון.

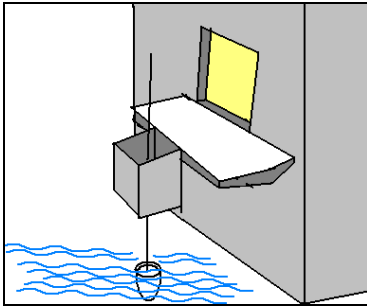
ומבואר בגמרא בדף י"ג, שבדבר זה נחלק רבי עקיבא עם תנא קמא במשנתנו. לדעת אחד מהם, מבוי שרוחב פתחו פחות מארבעה טפחים, דינו כמבוי שרוחב פתחו יותר מארבעה טפחים, שנחלקו בו חכמים מהו התיקון הנצרך לו, ולדעת בית הלל צריך לעשות לו לחי או קורה. ולדעת אחד מהם, מבוי שרוחב פתחו פחות מארבעה טפחים, מותר לטלטל בו בלא שום תיקון. ולא נתבאר מי מהם המחמיר, ומי מהם המיקל.

הכשר חצר הפתוחה מרוח אחת

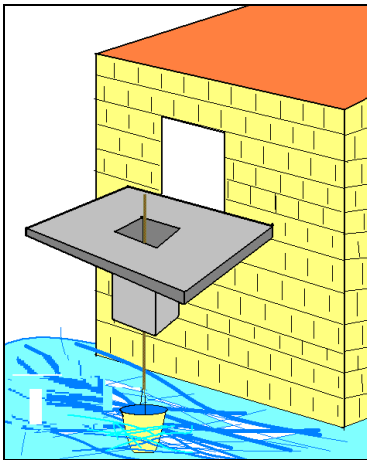
לדעת חכמים – כשם שמבוי הפתוח מרוח אחת, מותר לטלטל בו על ידי לחי אחד שבצד הפתח, כך חצר הפתוחה מרוח אחת, מותר לטלטל בה על ידי פס אחד שבצד הפתח.^א

ולדעת רבי אליעזר – כשם שמבוי הפתוח מרוח אחת, אינו מותר בטלטול אלא על ידי שני לחיים משני צידי הפתח, כך חצר ^אוקשה, דגבי מבוי נקט לשון לחי, וגבי חצר נקט לשון פס בכלה שמענתא, אף על גב דשניהם משהו. [תוס'].

שעל גבי מים, עושה ארבע מחיצות מתחתיה, וממלא מים למטה דרך המחיצות, קל הוא שהקלו חכמים במים.

↑ ציור א' מה"ק. ציור ב' מדף פי"ד ↓

לשון ים הנכנס לחצר

חצר הסמוכה לים, שנפרצה בה פרצה בכותל לצד הים, ונכנס לשון ים לתוכה, יש בה חילוק בין היתר טילטול בתוכה לבין מילוי מים מהים.

לעניין הטלטול בחצר עצמה, מועילה גם המחיצה המכוסה במים, ולפיכך, כל שלא נפרץ הכותל עד תחתיתו ברוחב עשר אמות, אף על פי שבגובהו מעל המים, נפרץ ביותר מעשר אמות, מאחר שתחת המים נותרה

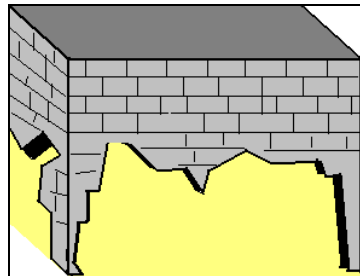
החצר הוא אוסר, אבל את המבוי אינו אוסר, כדעת רב אחלי. וי"א שגם את המבוי הוא אוסר, שלא כדעת רב אחלי, וכל שיש בחצר פתח, אינה ניתרת בפס אחד, אלא כשהפס רחב ארבעה טפחים. ושני פסים מתירים את החצר יחדיו, גם כשכל אחד מהם הוא פס מועט.

וכשהורה שמואל לרב חנניא בר שילא שלא יעשה מעשה להתיר חצר, אלא או ברוב דופן, או בשני פסים, כוונתו לדופן כזו שרובה הוא ארבעה טפחים, ואם כן או יתן פס ארבעה או שני פסים מועטים.

וכל זה בחצר הפרוצה ליבשה, אבל חצר הפרוצה לים [הנחשב כרמלית], די לה בפס אחד מועט, להתיר את הטלטול מהפס ולפנים, שכן במחיצות שעל גבי מים הקלו חכמים. וכן היה מעשה בדורא דרעותא [=כפר של רועים], שנפרצה חצר מרוח אחת, ונכנס בתוכה לשון ים, והתירה רב יהודה בפס אחד.

מחיצה תלויה

מחיצה תלויה, כגון מחיצת חורבה, שנפרצו הכתלים מלמטה, ונותר מהן החלק העליון, אינן נידונות כמחיצות, ולכן חורבה שיש בה רק מחיצות תלויות, אינה נידונית כרשות היחיד.

ורק לעניין טלטול ממקום מים, התירו חכמים על ידי מחיצות תלויות, כגון גזוטרטא

מעבר למחיצות.

ה. שיטת השר מקוצי – באמת אין חילוק בין מילוי המים לבין טלטול בחצר ודין שניהם שווה שכל זמן שהמים מכסים את המחיצות הדבר אסור ואם הלכו המים ונראו המחיצות הדבר מותר².

חילוק בין מבוי המתוקן

בלחי ולמבוי המתוקן בקורה

כבר נתבאר, שתיקון של לחי או קורה מתיר את הטלטול במבוי, שעל ידי תיקון זה המבוי נעשה חלוק מרשות הרבים ולא יבואו להחליף ביניהם ולהתיר טלטול גם ברשות הרבים. אכן כדי שיהיה מותר לטלטל מהבתים והחצירות למבוי, צריך לעשות במבוי שיתופי מבואות, שנותנים באחת החצירות מזון שתי סעודות לכל אחד מבני מבוי, ובכך נעשות כל החצירות כחצר אחת, ומותר לטלטל בכל המבוי והחצרות והבתים שבו.

ומבואר, **שלדעת רבי יהודה, לחי הניתן במבוי להכשירו, נחשב כמחיצה, אבל קורה הניתנת במבוי להכשירו, אינה נחשבת כמחיצה, אלא היכר בלבד, לסימן, שהמבוי אינו כרשות הרבים.**

ומתחילה אמרו, שלדעת רב יהודה, אין רשות היחיד מהתורה, אלא כשהיא מוקפת ארבע מחיצות.

ולפיכך, מאחר שלחי נחשב כמחיצה, מבוי שהכשירו אותו בלחי, נחשב כמוקף ארבע מחיצות, ונידון כרשות היחיד מהתורה, ולכן

² ואם תאמר, ואמאי אסור הכא למלאות והא קתני בתוספתא גזוטרטא שהיא למעלה מן המים אין ממלאים הימנה בשבת אלא אם כן עשה מחיצה גבוה עשרה למטה מן המים ואף על פי שהמים צפין על גבה ... ושמא יש לומר, דהתם המחיצות עשויות לשם מים, עדיפי מגידודי דהכא. [תוס].

מחיצה ראויה, שאין בה פרצה של עשר אמות, מותר לטלטל בחצר.

ולענין מילוי מים מהים לחצר, צריך שתהא

מחיצה מעל גבי המים, ולפיכך אם מעל גבי המים נפרץ הכותל עד עשר אמות, מותר למלא מים מהים. אולם אם מעל המים נפרץ הכותל ביותר מעשר אמות, אף על פי שתחת המים נשתייר ממנו יותר, צריך לסתום הפרצה שמעל המים, שלא תהא יותר מעשר אמות.

עד כאן ביאור סוגיה זו כשיטת רש"י. אולם התוסי' הקשו על כך, שאין סברא לחלק בין מילוי מים לבין טלטול בחצר³. ולפיכך הביאו ביאורים אחרים לסוגיה זו:

ב. שיטה א' בתוס' – לענין טלטול מבית לחצר, אין לסמוך אלא על המחיצות הנראות מעל המים, כי המחיצות שבתוך המים אינן ניכרות בבית, שהוא רחוק מהמים, והמים מונעים את ראייתן. אבל לענין הטלטול בחצר עצמה, ניתן לסמוך גם על המחיצות שתחת המים, כי החצר קרובה למים, והמחיצות שבמים נראות בה.

ג. שיטת ריב"ן – סוגיה זו מדברת בחצר שנפרצה מערב שבת, והמים נכנסו לה רק בשבת. ולכן, מאחר שבערב שבת היו המחיצות נראות בחצר, והותרה בטלטול, כיון שהותרה הותרה, ושוב לא נאסרה אף על פי שבשבת נתכסו המחיצות במים. אבל למלא מהמים בשבת על סמך המחיצות הללו, אסור, כי דבר זה לא הותר קודם השבת.

ד. שיטת רשב"ם ורבינו תם – סוגיה זו מדברת בחצר שהיתה בה הגבהה גבוהה עשרה בתוך החצר לפניים מהמים, ולכן מותר לטלטל בחצר לפניים ממחיצות אלו, כי הן נראות, והחידוש בהיתר זה, שאין לחוש שמא יעלה הים חול, ובכך יבטלו המחיצות הללו בשבת, כי הן רחוקות מהים או גבוהות הרבה. אבל למלא מים מהים שהוא מעבר למחיצות הללו אסור, כי מילוי זה הוא

³ וריצב"א פירש כרש"י, דאית ליה גידודי אבל הים כשהו, ולהכי לא ממליטין, דילמא אזיל דלי לאידך גיסא חוץ לחצר ... ולא משום דאין המחיצות ניכרות, ובעשר דהוי כפתח, לא חיישינן, דאיכא היכרא, אבל טלטולי מטלטלינן, אף על גב דאין מחיצות ניכרות, שאין חשש שיוציא חוץ למחיצות. [תוס].

הכשר לחי והכשר קורה

נתבאר שלדעת רב יהודה, לחי הניתן במבוי להכשירו, נחשב כמחיצה, [=לחי משום מחיצה] אבל קורה הניתנת במבוי להכשירו, אינה נחשבת כמחיצה, אלא היכר בלבד, לסימן, שהמבוי אינו כרשות הרבים [=קורה משום היכר]. **וכן דעת רבה**.
אולם לדעת רבא, לחי וקורה שווים הם, ושניהם ניתנים במבוי להיכר בלבד.

דין עירוב דרך רשות הרבים נתבאר לעיל בדף ו'.

מבוי וחצר

נתבאר, שהמבוי [הוא הפתוח לרשות הרבים וחצירות פתוחות לו], אם הוא פתוח מרוח אחת, תיקונו בלחי או קורה, [כדעת בית הלל]. וחצר [היא הפתוחה למבוי ובתים פתוחים לה], אם היא פתוחה מרוח אחת, יש לעשות לה פס אחד ארבעה טפחים, או שני פסים מועטים, [כדעת רבי יוחנן].
אכן לדברי רב, לא כל מבוי, נידון כמבוי, ולא כל חצר נידונית כחצר.

אלא **כל שארכו^א יתר על רחבו^ב**, **הרי זה נידון כמבוי**, והכשירו בלחי או קורה. [ולעניין מבוי גמור, דין פשוט הוא, שאפילו ארכו יתר על רחבו משהו, הרי זה נידון כמבוי. אבל לעניין חצר גמורה, היה שמואל סבור, שאינה נידונית כמבוי אלא כשאורכה פי שנים מרוחבה. אולם רב אמר משמו של רבי חייא, שגם חצר גמורה, אפילו אורכה יתר על רחבה משהו, הרי היא נידונית כמבוי].

^א האורך הוא המרחק ממקום הכניסה עד המקום הפנימי.

^ב הרוחב הוא המרחק שבין שני הכתלים שמשני צידי הכניסה.

הזורק לתוכו מרשות הרבים חייב.

אבל מבוי שהכשירו בקורה, אינו נחשב כמוקף ארבע מחיצות, ואינו נידון כרשות היחיד מהתורה, ולכן הזורק לתוכו מרשות הרבים פטור.

אלא שאם כן ביאור דברי רבי יהודה, משמע מדבריו, שכל זה במבוי שלא נשתתפו בו, אבל אם נשתתפו בו, אפילו הכשירו אותו בקורה, הוא נידון כרשות היחיד.

ואי אפשר לומר כן, כי השיתוף אינו מעלה ואינו מוריד לעניין עשיית המקום רשות היחיד, וכן שנינו בברייתא, שכל חצר ומבוי הנידונים כרשות היחיד, כן דינם בין כשעירבו ונשתתפו בהם, ובין כשלא עירבו ונשתתפו בהם, ובכל אופן הזורק לתוכם מרשות הרבים חייב, [ורק לעניין היתר טילטול בתוכם טעונים עירוב ושיתוף, ואם לא עירבו ונשתתפו, אסורים מדברי חכמים].

ולמסקנה אמרו, שלדעת רב יהודה, שמהתורה רשות המוקפת שלוש מחיצות הרי היא רשות היחיד.

ואם כן מבוי סתום משלוש רוחות, הוא רשות היחיד מהתורה בלא שום תיקון, והזורק לתוכו מרשות הרבים חייב.

ורק מבוי המפולש משני ראשיו לרשות הרבים, [שהוא מבוי שאינו ראוי לשיתוף], **מאחר שאין בו אלא שתי מחיצות, יש בו חילוק בין אם נתנו בראשו לחי, או נתנו בראשו קורה.**

אם נתנו בראשו לחי, הרי זה מחיצה שלישית, ובכך נעשה רשות היחיד מהתורה, והזורק לתוכו מרשות הרבים חייב.

ואם נתנו בראשו קורה, אינה נעשית מחיצה שלישית, ולא נעשה רשות היחיד מהתורה, והזורק לתוכו מרשות הרבים פטור.

הכל די בתיקון של לחי או קורה.
ומבואר כאן בברייתא, שכשרבי עקיבא שמע את דברי התלמיד הזה, אמר על כך, שוודאי לא אמר רבי ישמעאל כן, אלא מעצמו אמר התלמיד את הדברים הללו.
 ומכל מקום כדי לחדד את התלמידים, ששימו ליבם לתורה, ויאמרו פלפול מליבם, שיבח את התלמיד הזה לומר שהלכה כמותו.
 [אפשר שכוונתו לומר שהלכה כמותו במה שאמר פלפול מלב, אבל אין הלכה כאותו פלפול].
 ורב נחמן אמר, שלא אמר רבי עקיבא שהלכה כאותו תלמיד, אלא אמר שנראים דבריו.

משום רבי ישמעאל אמר

תלמיד אחד לפני רבי עקיבא

אמר רבי יהושע בן לוי, כל מקום שאתה מוצא, "משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא", אינו אלא רבי מאיר, ששימש את רבי ישמעאל, ואת רבי עקיבא, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

סדר שימוש רבי מאיר את

רבי ישמעאל ורבי עקיבא

מתחילה בא רבי מאיר לפני רבי עקיבא ללמוד ממנו. וכשראה שאינו יכול לעמוד על דעתו של רבי עקיבא, בא ולמד לפני רבי ישמעאל וגמר גמרא, כלומר למד ממנו משניות שקיבל הוא מרבותיו. ולאחר מכן חזר ובא לפני רבי עקיבא, שהיה חריף לפלפל ולדקדק במה שלמד, להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתרוץ, וממנו סבר סברא, והבין את לימודו.

זהירות המוטלת על הסופר

שלא יחריב את העולם

סופר סת"ם חייב להיזהר ביותר במלאכתו,

וכל שאין ארכו כרחבו, [אלא אורכו שווה לרחבו, או אורכו פחות מרחבו], **נידון כחצר**, והכשירו בפס ארבעה או בשני פסים מועטים.

אכן לדברי רב נחמן, יש חילוק בין מבוי לחצר, שהחצר, כל שיהא אורכה יתר על רחבה, תיקונה בלחי או קורה, אבל המבוי, אפילו אורכו יתר על רחבו, אינו ניתר בלחי וקורה, אלא אם כן בתים וחצירות פתוחים לתוכו^א.

- **רש"י פירש**, שהכוונה לכך שיהיו במבוי שתי חצירות, ובכל חצר בית אחד.

- **ותוס' פירשו**, שהכוונה לכך שיהיו במבוי שתי חצירות, ובכל חצר שני בתים.

ובדף ע"ג יתבאר בעזה"י שנחלקו חכמים בדין זה. דעת רב כדעת רב נחמן. ושמואל ורבי יוחנן חולקים על כך. לדעת שמואל, די בבית אחד וחצר אחת. ולדעת רבי יוחנן, די בחורבה.

דף י"ג

לחדד את התלמידים

בדף י"א נתבאר, שלדעת רבי עקיבא, המחלוקת שנחלקו חכמים בעניין הכשר מבוי, [אם צריך לחי וקורו רו שדיו בלחי או קורה או שצריך לחיים], היא בין במבוי רחב מארבע אמות, ובין במבוי שרוחבו פחות מארבע אמות.

עוד מבואר שם שתלמיד אחד [הוא רבי מאיר], אמר לפני רבי עקיבא משמו של רבי ישמעאל, שלא נחלקו חכמים בעניין הכשר מבוי, אלא במבוי הרחב מארבע אמות, אבל במבוי שרוחבו פחות מארבע אמות, לדברי

^א ואם תאמר, חצר שאינה מרובעת, היכי משתרי בלחי וקורה הא אין בתים וחצירות פתוחים לתוכה ... ונראה לפרש, משום דמבוי קרוב לרשות הרבים יותר מחצר בעי בתים וחצירות. [תוס'].

- **אולם למסקנה אמרו, שיתכן שגם לדעה זו אין צורך שתיכתב הפרשה לשם השקיית הסוטה הזו, ולכן ניתן להשקותה בפרשת סוטה שנכתבה בספר תורה**^א [כדעת רבי יהודה הנזכר לעיל], אלא שכל זה כשלא נכתבה לשם סוטה מסוימת, אבל אם נכתבה הפרשה לשם סוטה מסוימת, מעתה אינה כשירה אלא לאותה סוטה, ולא לסוטה אחרת.

ולדעת רבי אחי בר יאשיה – סוטה שכתבו פרשת סוטה כדי להשקותה מים המרים, והודתה שנטמאת, ששוב אין משקים אותה מים המרים, מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת.

- ומתחילה רצו לומר, שהסיבה לכך, כי לדעה

^א משמע אף על גב דסוטה בעי כתיבה לשמה, מוחקין לה מן התורה. ותימה, לדענן גט פסלין ... גבי ההוא דשקל ספר תורה ויהיבה לדיביתיה, דאמר רב יוסף, למאי ניחוש לה, אי משום כריתות דאית בה, בעינן וכתב לה לשמה, וליכא. ויש לומר דרב יוסף לית ליה סברא דרב פפא דהכא. אי נמי סבר לה כמאן דאמר אין מוחקין לה מן התורה. ואם תאמר, והיכי מכשר הכא רב פפא בספר תורה אפילו למאן דבעי לשמה, והא תנן ... שמע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש פלונית פסול לגרש בו, ומוקי לה בגמרא בסופרים העשויין להתלמד, וספר תורה נמי חשיב לה הכא כעשויין להתלמד, ומשמע דלכולהו תנאי אית להו מתינתין דהתם, מדפריך ולית ליה לרבי אחא בר יאשיה הא דתנן ... ויש לומר, דלהתלמד דהתם לא נכתב כלל להכשר הגט, אבל ספר תורה כותב בסתמא לדעת כן, שאם יצטרכו ימחקו ממנה פרשת סוטה. ומיהו קשיא דלגבי גט אפילו בענין זה פסול, ולא חשיב לשמה, דהא אפילו כתבו הסופר לשמה בלא צווי הבעל, פסול לגרש בו, דהא תניא ... כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה ונתנו לה הרי הוא פסול, עד שישמעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו, והתם פסול משום דלא חשיב לשמה, ולא משום דבעינן שליחות בכתביה ... ויש לומר דלעולם חשיב לשמה, והתם פסול מדרבנן, וגבי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן. אי"נ בסוטה אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו, ומסתמא ניחא ליה, אבל גבי גט מסתמא לא ניחא ליה לבעל. [תוס'].

עקיבא, הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר.

וכשבאתי אצל רבי ישמעאל אמר לי - בני מה מלאכתך.

אמרת לי - לבלר אני.

אמר לי - בני הוי זהיר במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר אות אחת, או מייתר אות אחת, ונמצאת מחריב את כל העולם כולו [כפי שנתבאר לעיל].

אמרת לי - אין אצלי שום חשש שיצא מתחת ידי ספר שתהא בו אות יתירה או חסירה, שכן מחמת טעות ודאי לא יארע דבר כזה, כי אני בקי בחסירות ויתירות, ואף שלא מחמת טעות, אלא מחמת זבוב, כגון שיעמוד זבוב על תג ימני של דל"ת, וימחקנו, ויעשנו רי"ש, גם כן אין לחוש, כי אני מטיל קנקנתום לדיו, ושוב אינו נמחק.

אמר לי - וכי מטילים קנקנתום לתוך הדיו, והלא אמרה תורה, "וְיִכְתֹּב אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּבְיָמֵהֶם אֶל מֵי הַפְּרִים" (במדבר ה' כ"א).

כתיבת פרשת סוטה לשמה

לדעת תנא קמא – פרשת סוטה שכתבו כדי להשקות בה סוטה מסוימת מים המרים, והודתה שנטמאת, ששוב אין משקים אותה מים המרים, אין הפרשה הזו כשירה להשקות בה סוטה אחרת.

- ומתחילה רצו לומר, שהסיבה לכך, כי לדעה זו, אין פרשת סוטה כשירה, אלא כשנכתבה לשמה של הסוטה שבאים להשקות, ואם כן, הוא הדין שפרשת סוטה שנכתבה בספר תורה, אינה כשירה להשקות בה שום סוטה, כי לא נכתבה הפרשה בספר תורה לשם השקיית סוטה, [וזה כדעת רבי יעקב הנזכר לעיל].

מדוע לא קבעו הלכה כרבי מאיר

אמר רבי אחא בר חנינא, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו, **שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו**, [לא יכלו להבין באיזה דבריו נכונים, ובאיזה אין דבריו נכונים, שהיה נתן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה], שהוא אומר על טמא טהור, ומראה לו פנים, על טהור טמא, ומראה לו פנים.

שמו של רבי מאיר

לא רבי מאיר שמו, אלא **רבי נהוראי שמו**, ולמה נקרא שמו **רבי מאיר**, שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה.

שמו של רבי נהוראי

לא נהוראי שמו, אלא **רבי נחמיה שמו**, ואמרי לה **רבי אלעזר בן ערך שמו**, ולמה נקרא שמו **נהוראי**, שמנהיר עיני חכמים בהלכה.

"וְהָיוּ עֵינֵיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֵיךָ"

אמר רבי, הסיבה לכך שאני מחודד מחברי, משום שראיתי את רבי מאיר מאחוריו, [כלומר כשלמדתי תורה לפני רבי מאיר, מקומי הקבוע היה בשורה שבה הייתי רואה אותו מאחוריו בשעת הלימוד], ואם הייתי רואה אותו מלפניו, [כלומר אם היה מקומי במקום שהייתי רואה אותו בשעת הלימוד מלפניו], הייתי מחודד יותר, שנאמר, "וְנָתַן לָכֶם ה' לֶחֶם צָר וַיִּמַּס לַחֲץ וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרֵיךָ וְהָיוּ עֵינֵיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֵיךָ" (ישעיה ל"ב).

ואומר ר"י, משום דכתיב "וכתב את האלות האלה", דבעינן שתהא כתיבה לשם אלה. [תוס'].

זו, פרשת סוטה כשירה, גם כשלא נכתבה לשמה של הסוטה, ואם כן, הוא הדין שפרשת סוטה שנכתבה בספר תורה, כשירה להשקות בה סוטה, אף שלא לשם כך נכתבה, [וזה כדעת רבי יהודה הנזכר לעיל].

- **אולם למסקנה אמרו, שיתכן שגם לדעה זו צריך שתיכתב הפרשה לשם השקיית סוטה**, אלא שגם כשנכתבה לשם סוטה אחרת, נחשבת כנכתבת לשם השקיית סוטה, ולכן היא כשירה, אבל בפרשת סוטה שנכתבה בספר תורה, שלא נכתבה כלל לשם השקיית סוטה, לא ניתן להשקותה, [כדעת רבי יהודה הנזכר לעיל].

לשמה בגט ולשמה בסוטה

מבואר במסכת גיטין, שגט שכתבו אחד לגרש בו את אשתו, ונמלך, ומצאו בן עירו, ואמר, שמך כשמי, ושם אשתך כשם אשתי, אף על פי שכל נוסח הגט הנכתב לראשון הוא הנוסח הנצרך לשני, פסול לשני לגרש בו, כי נאמר "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָהּ" (דברים כ"ד), ללמד שתהא כתיבת הגט לשמה של האשה המתגרשת, ולא לשם אשה אחרת.

וכמו כן כשנאמר בעניין הסוטה, "וְעִשָּׂה לָהּ הַפֶּהוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (במדבר ה' ל'), הכתוב מלמד, שיש לעשות את העשיות לשם אותה אשה, ולא לשם אשה אחרת.

- לדעת תנא קמא, יתכן שהכתוב הזה, המלמד שתהא העשיה לשמה, מלמד גם על כתיבת פרשת סוטה שתהא לשמה.

- ולדעת רבי אחי ברבי יאשיה, הכתוב הזה, המלמד שתהא העשיה לשמה, מלמד שתהא מחיקת פרשת סוטה לשמה, אבל הכתיבה אינה צריכה להיות לשמה^נ.

^נ ואם תאמר, אם כן למה אין מוחקין לה מן התורה.

ריבוי טעמים לכל דין

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, תלמיד היה לו לרבי מאיר, וסומכוס שמו, שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה, ארבעים ושמונה טעמי טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה, ארבעים ושמונה טעמי טהרה.

טיהור השרץ

תלמיד ותיק היה ביבנה, שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים.

אמר רבינא, אני אדון ואטהרנו, ובקל וחומר רצה רבינא לטהר את השרץ, שכן הנחש החמור, שהוא מרבה טומאה בעולם, על ידי שממית אדם ובהמה, הוא עצמו כשמת טהור הוא, שהרי לא נמנה בין שמונה שרצים טמאים, ואם כן קל וחומר לשרצים, שאינם מרבים טומאה בעולם, שהרי אינם ממיתים אדם ובהמה, כשהם מתים לא יטמאו.

אולם דחו קל וחומר זה, כי באמת הנחש אינו מרבה טומאה בעולם, שאינו עושה אלא מעשה קוץ בעלמא.

לכאורה רצו לטהר את השרץ מטומאת שרצים האמורה בו. ולפיכך הקשה רבינו תם, מה חריפות היא לטהר את השרץ, שהתורה טמאתו בפירוש. ולפיכך פירש רבינו תם, שלא דברו כאן בטומאת שרצים, אלא בטומאת נבילות, ורצו ללמוד בקל וחומר מנחש^א, שהשרצים טהורים מטומאת נבילות, ונפקא מינה שאינם מטמאים במשא^ב.

^א יליף רבינא קל וחומר מנחש, דיצא מכלל נבלת חיה, דממעט ליה בתורת כהנים מטומאת נבילות, מ"וכל הולך על גחון". וכי מסיק, ולא היא, וסותר הקל וחומר, מכל מקום אתי במה מצינו שפיר מנחש, דלא הוי בכלל חיה, הכי נמי כל שרצים שרוחשין לא הוו בכלל חיה. [תוס'].

^ב ולא מצא ר"י בתורת כהנים שממעט בשום מקום נחש מטומאת נבילות. ועוד קשיא לר"י, דבהדיא ממעט

ההלכה במחלוקות בית שמאי ובית הלל

אמר רבי אבא אמר שמואל, שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו, והללו אומרים הלכה כמותנו, יצאה בת קול ואמרה, אלו ואלו דברי אלהים חיים הם, והלכה כבית הלל.

והסיבה לכך שנקבעה הלכה כבית הלל, מפני שנוחים ועלובים [=סבלנים] היו.

ועוד ששונים דבריהם ודברי בית שמאי, [שכשהיו בית שמאי מביאים ראייה לדבריהם מן התורה, ובית הלל מביאים ראייה ממקרא אחר, היו בית הלל דורשים את המקרא של בית שמאי למה בא, ולא היה קל בעיניהם, כאותה ששינו במסכת ברכות, בית שמאי אומרים, בערב כל אדם יטה ויקרא, ובבקר יעמוד, שנאמר, "בשכבך ובקומך", ובית הלל אומרים, כל אדם קורא כדרכו, שנאמר "ובלכתך בדרך", אם כן למה נאמר "בשכבך ובקומך", בשעה שדרך בני אדם שוכבים ובשעה שדרך בני אדם עומדים].

ולא עוד, אלא שמקדימים דברי בית שמאי לדבריהם, כאותה ששינו, מי שהיה ראשו ורובו בסוכה, ושלחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלים, ובית הלל מכשירים. אמרו בית הלל לבית שמאי, לא כך היה מעשה, שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל, [תחילה הזכירו בית שמאי ואחר בית הלל], לבקר את רבי יוחנן בן החורנית, ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה, ושלחנו בתוך הבית. אמרו להם בית שמאי, משם ראייה? אף הם אמרו לו, אם כך היית נוהג, לא קיימת מצות סוכה מימך.

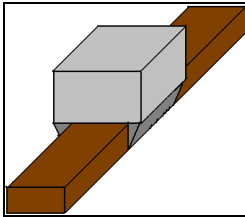
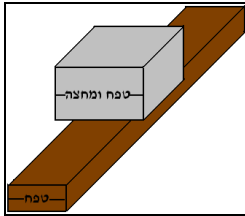
ללמדך, שכל המשפיל עצמו, הקדוש ברוך הוא מגביהו.

וכל המגביה עצמו, הקדוש ברוך הוא משפילו.

בתורת כהנים כל שרצים מטומאת נבילות... [תוס'].

הניתנת בפתח המבוי לקביעות לבנות עליה בנין.

ולפיכך צריכה הקורה להיות רחבה בשיעור כזה שניתן להעמיד עליו אריח [=חצי לבנה] לאורכו, ולומר שיהא אורך האריח לאורך הקורה, ורוחב האריח לרוחב הקורה, ומאחר שהאריח רחב טפח ומחצה, די בכך שתהא הקורה רחבה טפח, שכן על גבי קורה הרחבה טפח, ניתן להעמיד אריח שרוחבו טפח ומחצה, על ידי נתינת טיט משני צידה הקורה, להעבותה בשיפוע כלפי מעלה, שתהא רחבה כאריח, ובכך האריח ניתן עליה כראוי.

ומתוך הברייתא המובאת בגמרא נראה, שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, צריכה הקורה להיות רחבה בשיעור שתוכל לשאת את האריח לרחבו, כלומר שיהא רוחב האריח לאורך הקורה, ואורך האריח לרוחב הקורה, ומאחר שאורך האריח שלושה טפחים, מסתבר שצריכה הקורה להיות לכל הפחות שני טפחים ומחצה, שאז על ידי נתינת טיט מהצדדים, תוכל לשאת אריח לרחבו².

² עיי' ברש"י במסכת סוכה שביאר שרשב"ג להקל ולא להחמיר.

כל המחזור על הגדולה, גדולה בורחת ממנו. וכל הבורח מן הגדולה, גדולה מחזרת אחריו.

וכל הדוחק את השעה, [שמתגיגע להעשיר ולהתגדל, ורואה שאינו מצליח, ואף על פי כן חוזר והולך למרחקים, ומכניס עצמו לגבוהות], **שעה דוחקתו.**

וכל הנדחה מפני שעה, שעה עומדת לו, [כלומר לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת].

בריאת האדם נוחה לו או לא

תנו רבנן, **שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמיא ובית הלל.**

הללו אומרים – נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא.

והללו אומרים – נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא.

נמנו וגמרו, נוח לו לאדם שלא נברא, יותר משנברא^א.

ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו [שעשה כבר, ויבדוק עבירות שבידו, ויתודה וישוב].

ויש אומרים, ימשמש במעשיו [שעושה. כגון, אם באה מצוה לידו, יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ולא יניח לעשותה בשביל ההפסד, שהרי שכרה עתיד לבוא, ואם באה לידו עבירה, יחשב שכרו שמשתכר בה עכשיו, כנגד הפסדה העתיד לפרע ממנו].

דף י"ד

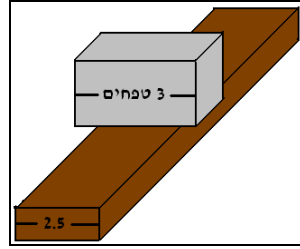
קורת המבוי

א. רוחב קורת מבוי.

קורת המבוי צריך שתהא נראית כקורה

^א והא דאמרינן בפרק קמא דעבודה זרה, בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאילו לא חטאו, לא באנו לעולם, [משמע שיש להחזיק טובה על שבאו לעולם]. הא מפרש התם, אימא כמי שלא באנו לעולם. אי"נ הכא איירי בסתם בני אדם, אבל צדיק אשריו ואשרי דורו. [תוס'].

ולדברי רבי אילעא אמר רב, המחלוקת הזו היא בקורה ששיעורה טפח, שבה נחלקו אם די בכך שיש בה מקום נתינת אריח, או שצריכה להיות חזקה שתוכל לשאת אריח בפועל. אבל קורה רחבה ארבעה טפחים, **לדברי הכל מכשירה את המבוי, אפילו אינה חזקה לשאת אריח בפועל.**

ב. חוזק קורת מבוי.

- לפירוש רשב"ם, דעת רב, שבקורה רחבה טפח לא נחלקו כלל, והכל מודים שאינה מכשירה את המבוי, אלא כשהיא חזקה לשאת אריח.

- ולפירוש התוס', גם רב מסכים שנחלקו בזה רבי יהודה וחכמים, אלא שלדעתו דעותיהם הפוכות מהמבואר לעיל, שרבי יהודה הוא המצריך קורה חזקה לשאת אריח, וחכמים מסתפקים בקורה רחבה טפח.

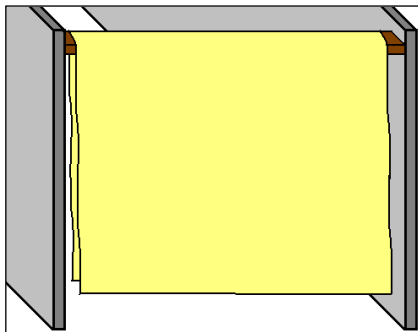
- ולפירוש רבינו תם, דעת רב שמחלוקת רבי יהודה וחכמים היא כמבואר לעיל, שחכמים הם המצריכים קורה חזקה לשאת אריח, ורבי יהודה מסתפק בקורה רחבה טפח.

לדעת תנא קמא – לא די בכך שתהא הקורה רחבה בשיעור מקום שניתן לתת עליו אריח, אלא **צריכה שתהא גם חזקה בשיעור כזה שיוכלו לתת עליה אריח בפועל**, אבל אם היא קורה חלשה ודקה, שאם יתנו עליה אריח היא תשבר, אף על פי שהיא רחבה טפח, אינה מועילה לתיקון המבוי.

וכל זה לעניין הקורה עצמה, אבל **לעניין מעמידי קורה** נחלקו אמוראים.

הניח קורה על גבי מבוי ופרס עליה מחצלת לדברי רב ששת, מבוי שפרסו בו מחצלת על גבי קורתו, נכונן שהיו סבורים שבכך נעשית מחיצה גמורה בפתח המבוי, ומייפים את כח היתר טלטול המבוי, **אם היתה המחצלת גבוה מהקרקע שלושה טפחים**, אין כאן תיקון למבוי אלא קלקול.

- **לדברי רבה בר רב הונא**, רק הקורה עצמה צריכה להיות חזקה כדי שתוכל לשאת על גבה אריח, אבל המוטות המעמידות את הקורה, **אינן צריכות להיות חזקות כדי שיוכלו להעמיד קורה עם אריח**, ודי בכך שהן יכולות להעמיד את הקורה כמו שהיא בלא אריח.

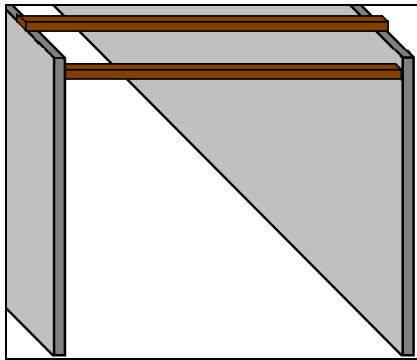
כי מאחר שכיסו את הקורה, שוב אינה מועילה לתיקון המבוי. והמחצלת גם כן אינה מועילה להיות מחיצה,

- **ולדברי רב חסדא**, מלבד מה שצריך שהקורה עצמה תהא חזקה, כדי שתוכל לשאת על גבה אריח, **צריך שגם מעמידי הקורה יהיו חזקים, כדי שיוכלו לשאת קורה שיש על גבה אריח.**

ולדעת רבי יהודה – די בכך שתהא הקורה רחבה בשיעור מקום שניתן לתת עליו אריח, כלומר בשיעור טפח, ומעתה **אפילו אינה חזקה כדי לקבל עליה אריח**, כגון שהיא דקה, מאחר שיש בה רוחב מספיק, הרי היא מועילה לתיקון המבוי.

המבוי, כך **מועילות** שתי קורות, שכל אחת בפני עצמה אין בה את השיעור הזה, אם שתיהן יחד יש בהם כדי לשאת אריח, כשיתנו את שתיהן יחד בפתח המבוי, הרי זה מבוי שיש בו קורה המכשירה אותו.

ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה, לא רק כשתי הקורות הללו עומדות זו לצד זו בגובה שווה, אלא **אף כשאחת גבוהה מחברתה**, מאחר שאילו היו עומדות יחד, היה ניתן לתת עליהן אריח, הן מצטרפות להכשיר את המבוי גם כשכל אחת בגובה שונה, כי אנו מחשיבים אותן כאילו ניתנו בגובה שווה, **ובתנאי שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אמה, ולא תהא התחתונה למטה מעשרה טפחים**, [וכתבו התוס', שבמסכת סוכה מבואר, שכל זה כשאר הפרש של שלושה טפחים בין גובה העליונה לגובה התחתונה].

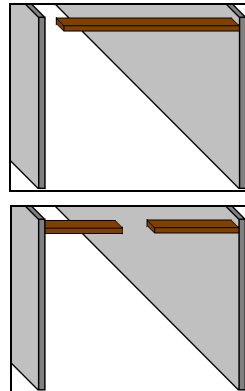
ומתוך דברי אביי מבואר, שדין זה של רבי יוסי ברבי יהודה, הוא כסברת רבי יהודה אביו, שקורת מבוי חלשה, אם יש בה רוחב שקורה אחרת חזקה נושאת אריח, גם החלשה מכשירה את המבוי, כי מחשיבים את החלשה כאילו היא חזקה, וכמו כן מחשיבים את אלו שאינן בגובה שווה, כאילו הן בגובה שווה.

ולדעת רבי יהודה עצמו יש להקל בדין זה

כי היא גבוהה מעל הקרקע שלושה טפחים, ובכך גדיים עוברים תחתיה, וכל מחיצה שהגדיים בוקעים בה, אינה נידונית כמחיצה.

קורה שאינה מגיעה מצד לצד

קורת מבוי צריכה להיות על כל פתח המבוי מצד לצד, ואם אינה נמשכת מצד לצד, בין שהפסק הוא בצד, כגון שיוצאת קורה מצד אחד ואינה מגיעה עד הצד השני, ובין כשהפסק באמצע, כגון שמכל צד יוצאת קורה ואין שתי הקורות מגיעות זו לזו, אין כאן הכשר קורה למבוי.

אכן אם אותו הפסק הוא בשיעור שנאמר בו דין לבד, [שהלכה למשה מסיני, שרווח של שיעור מועט נחשב כסתום], המבוי מתוקן, כי יש להחשיבו כמבוי שיש בו קורה מצד לצד.

- לדעת חכמים, השיעור שבו נאמר דין לבד הוא פחות משלושה טפחים.

- ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, השיעור שבו נאמר דין לבד הוא פחות מארבעה טפחים.

שתי קורות המתאימות

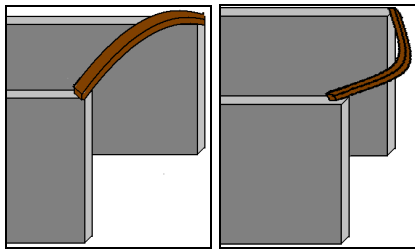
נתבאר ששיעור קורת מבוי הוא כדי לשאת אריח, ומבואר בברייתא, שכשם שקורה אחת שיש בה כשיעור הזה, מועילה לתקן את

אלא אף קש וקנים, **שהם מין חלש** שבדרך כלל אינו יכול לשאת אריח, אם יש בהם רוחב טפח, נידונים כקורה היכולה לשאת אריח, ומכשירים את המבוי.

ב. קורה עקומה.

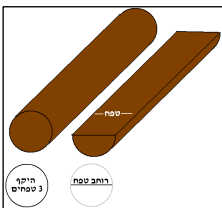
לדעת רבי יהודה, הנותן קורה עקומה על פתח המבוי, אף על פי שמחמת עקמימותה אי אפשר לתת עליה אריח, אם יש בה רוחב טפח, הרי היא נידונית כקורה ישרה, ומכשירה את המבוי.

והחידוש בדברים אלו הוא, **שאפילו אם היתה העקמימות יוצאת חוץ למקום הכשר מבוי**, כגון למעלה מעשרים אמה, או למטה מעשרה טפחים, או חוץ למבוי, **אם בין תחילת החלק הזה היוצא ממקום הכשר מבוי ועד לסופו אין שלושה טפחים**, הקורה מכשירה את המבוי, שאנו אומרים, אפילו היה חלק זה ניטל לגמרי, מחמת דין לבוד יש כאן חיבור בין חלקי הקורה הנשארים בתוך הכשר מבוי, והקורה מכשירה.

ג. קורה עגולה.

לדעת רבי יהודה, הנותן קורה עגולה על פתח המבוי, אף על פי שמחמת עיגולה אי אפשר לתת עליה אריח, אם יש בה עובי כזה שאם תיחלק יש בה

יותר, ולהכשיר את המבוי בשתי קורות אלו **גם כשהן למעלה מעשרים אמה**, כדעתו, שקורת מבוי כשירה גם ביותר מעשרים אמה. **אבל לדעת חכמים**, האומרים, שאין הקורה מכשירה את המבוי אלא כשפועל ניתן לתת עליה אריח, כמו כן **אין להכשיר את המבוי בשתי קורות אלו, שאינן בגובה שווה**, [אפילו שתיהן בתוך עשרים אמה], כי בפועל אי אפשר לתת עליהן אריח.

קורות שאינן חזקות לשאת אריח וכשרות לדעת רבי יהודה

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, מאחר שקורה חזקה ברוחב טפח, יכולה לקבל על גבה אריח, [שהוא השיעור הנצרך לקורה שתהא ראויה להכשר מבוי], מעתה כל קורה שרוחבה טפח מכשירה את המבוי, אף על פי שאינה חזקה לשאת על גבה אריח, כי מאחר שקורה חזקה נושאת אריח כשהיא רחבה טפח, גם שאר קורות נידונות כמותה, כאילו הן חזקות, ומכשירות את המבוי.

ומנה רבי יהודה שלושה אופנים של קורות, שאי אפשר לתת עליהן אריח בפועל, ומכל מקום כשהן רחבות טפח הן כשירות, ולהלן יתבאר בעזה"י למה הוצרך למנות את כל השלושה הלל.

א. קורה של קש ושל קנים.

לדעת רבי יהודה הנותן קש או קנים על פתח המבוי אם יש בהן רוחב טפח הן נידונים כקורה ומכשירים את המבוי אף על פי שהם חלשים מלשאת אריח.

והחידוש בדברים אלו הוא, שלא רק דבר שהוא ממין חזק, כגון קורה של עץ, שבדרך כלל כשהיא רחבה טפח היא מחזיקה על גבה אריח, ולכן גם כשאינה חזקה היא כשרה.

כעובי שפת פרח שושן, אבל למטה היה עבה טפח, שנאמר, "וְעָבְיוּ [למטה] טַפְחָ וּשְׁפָתוֹ [למעלה] כְּמַעֲשֵׂה שְׁפַת כּוֹס פְּרַח שׁוֹשָׁן".

שיעור מקווה ארבעים סאה

שיעור מקווה הוא שיעור שיוכל לטבול בו אדם את כל גופו בבת אחת, שנאמר בכתוב, "וַיִּרְחֹץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ" (ויקרא ט"ו ט"ז), ללמד שיטבול במים שכל גופו נכנס בהם בבת אחת, והם אמה על אמה ברום שלוש אמות. ושיעורו חכמים שיעור זה שהוא ארבעים סאה.

[מלכים א' ז' כ"ג-כ"ד] וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוֹצָק עֶשֶׂר בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ עַד שְׁפָתוֹ עֵלְג סָבִיב וְחָמֵשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ" שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יָסַב אֹתוֹ סָבִיב. וּפְקָעִים מִתַּחַת לִשְׁפָתוֹ סָבִיב סָבִיבִים אֹתוֹ עֶשֶׂר בְּאַמָּה מִקְפִּיִם אֶת הַיָּם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יִצְקִים בְּיַצְקָתוֹ. עֵמֶד עַל שְׁנֵי עֶשֶׂר בְּקָר שְׁלֹשָׁה פְּנִים צְפוֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פְּנִים יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פְּנִים נֶגְבָה וְשְׁלֹשָׁה פְּנִים מְזֻרְחָה וְהַיָּם יְלִיָּהֵם מְלַמְעָלָה וְכָל אַחֲרֵיהֶם בְּיָתֵהּ. וְעָבְיוּ טַפְחָ וּשְׁפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׁפַת כּוֹס פְּרַח שׁוֹשָׁן אֲלָפִים בֵּת זָכִיל.^א וקוה.

ים שעשה שלמה

מבואר בכתוב, שים שעשה שלמה שפתו העליונה עגולה ולא מרובעת, כמו שנאמר, "וַעֲשֶׂה בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ עַד שְׁפָתוֹ עֵלְג סָבִיב". וכמו כן מבואר בכתוב, שהים הזה הכיל שיעור של מאה וחמישים מקווה טהרה, [כלומר 150 פעם שיעור של 40 סאה שזה 6000 סאה], שנאמר בים, "אֲלָפִים בֵּת זָכִיל", [ובת היא שלוש סאין, שנאמר "מִעֶשֶׂר הַבַּת מִן הַכֶּזֶר" (יחזקאל מ"ה י"ד), כלומר עשירית מכור היא בת, והכור הוא שלושים סאה, ואם כן בת היא שלוש

רוחב טפח היא מכשירה את המבוי.

והסיבה שנשנה דין זה, ללמד את האופן לדעת את עובי הקורה העגולה, והוא, שכל שיהא היקף הקורה שלושה טפחים, בידוע שיש בה רוחב טפח

כל שיש בהיקפו שלשה

טפחים יש בו רחב טפח

נתבאר, שכל שיש בהיקפו שלושה טפחים, יש בו רוחב טפח.

ואמר רבי יוחנן, שעניין זה למד מהכתוב בעניין ים שעשה שלמה במקדש^א, שנאמר בו, "וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוֹצָק עֶשֶׂר בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ עַד שְׁפָתוֹ" (כלומר אורך חללו בתוכו עשר אמות) "עֵלְג סָבִיב וְחָמֵשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יָסַב אֹתוֹ סָבִיב" (כלומר היקפו שלושים אמה), ואם כן, כשם שים זה שהיה עגול, הקיפו [=שלושים אמה] פי שלוש מרוחבו [=עשר אמות], כך כל דבר עגול, היקפו פי שלוש מרוחבו, וכל שהיקפו שלושה טפחים, יש בו רוחב טפח^ב.

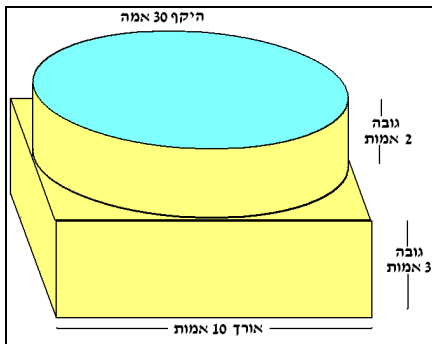
ומבואר, ששיעור היקף שלושים אמה היה מתוכו של הים, אבל חוצה לו היה רחב מעט יותר, שכן מלבד ההיקף הפנימי, נוסף מבחוץ עובי הדפנות.

ומבואר, שבשפה למעלה, היה העובי מועט,

^א יגית גדולה עשויה כדמות הים ובה"י נאמר, שהיו הכהנים ורוחצים שם לטבול מטומאתן, וארז"ל שלא היו המים שאובים, כי רגלי הבקרים שעמדו תחתיו היו נקובים וחלולים, ודרך בם בא המים מן המעין. [מצודת דוד].

^ב משמע שהחשבון מצומצם ... וקשיא דאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המדות. [תוס']. ולפי חכמי המידות, דבר שרחבו טפח היקפו מעט יותר משלושה טפחים [=3.14159].

אחד 3 אמות].

האי גודשא תילתא [=שליש] הוי

לעיל נתבאר, שים שעשה שלמה, שגבהו 5 אמות ורחבו 10 אמות, היה בו מידה של 2000 בת, כמו שנאמר בספר מלכים "אֶלְפִים בַּת יְכִיל". אולם בספר דברי הימים (בי ד' ה') נאמר בו, "מִחֲזִיק בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֶלְפִים יְכִיל". וביאר אב"י, שהמידה האמורה בספר מלכים היא המידה של דבר לח שיכולים לתת בו, והמידה האמורה בדברי הימים היא המידה של דבר יבש שיכולים לתת בו, שבכל כלי ניתן לתת דבר יבש יותר ממה שניתן לתת בו דבר לח, כי בדבר יבש יש תוספת של גודש, הוא הנערם למעלה משפת הכלי.

ומכאן יש ללמוד, שכלי כזה, שגובהו כחצי רוחבו, כשנותנים בו דבר יבש, גודשו למעלה מהכלי הוא שליש מכל המידה².

וכן שנינו לענין כלים גדולים, [כמו שידה³ תיבה ומגדל כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריה⁴], שמחמת גודלם אי אפשר לטלטל אותם, ולכן אינם מקבלים טומאה,

² אומר רבינו תם דנפקא מינה לענין מקח וממכר, אם התנה לתת לו סאה גדושה או לתקן לו כלי המדה. [תוס'].

³ כמין ארגז תלוי בעגלה, למרכב נשים חשובות. [רש"י].

⁴ עושה בה כעין בור, ונותן שם מים מתוקים. [רש"י].

סאין, ואלפים בת] הם ששת אלפים סאה, שהם 150 פעם 40 סאה, כלומר מאה וחמישים שיעורי מקווה.

ושיעור מקווה של 40 סאה הוא אמה על אמה ברום שלוש אמות, כלומר שלוש קוביות של אמה על אמה ברום אמה, ואם כן 150 שיעורי מקווה הם 450 קוביות של אמה על אמה ברום אמה.

ומתוך כך יש ללמוד, שלא היה היס גגול עד תחתיתו, שכן אם כולו היה עגול, לא היה בו שיעור כזה של מים, שהרי אם היה כולו ריבוע של עשר על עשר ברום חמש אמות, היו בו 500 קוביות של אמה על אמה ברום אמה, שזה יותר משיעור 150 מקוואות [שהם 450 קוביות של אמה]. ואם היה כולו עיגול, היה לך לחסר משיעור 500 קוביות רביע, שכן כלל בידינו שהריבוע יתר על העיגול רביע⁵, ואם כן, אם כל היס היה עגול, היו בו 375 קוביות של אמה על אמה ברום אמה, שהם שיעור 125 מקוואות, וזה פחות משיעור 150 מקוואות.

אלא **שלוש אמות תחתונות היו רבועות, והיה בהם שיעור 100 מקוואות** [10 רוחב על 10 אורך ברום 3 אמות = 300 קוביות של אמה על אמה ברום אמה שהם 100 מקוואות].

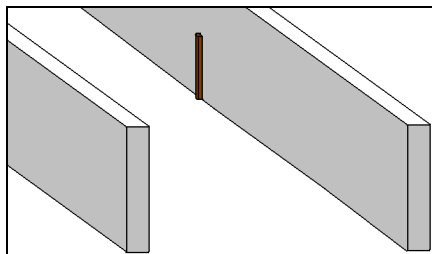
ושתי אמות עלינות היו עגולות, והיה בהם שיעור של עוד 50 מקוואות, שכן אם היו רבועות, היה בהן 200 קוביות של אמה על אמה ברום אמה, [10 רוחב על 10 אורך ברום 2 אמות = 200], וכשתחסר משיעור זה רביע, תקבל 150 קוביות של אמה על אמה ברום אמה, שהם שיעור חמישים מקוואות [שכל

⁵ דהא כל עיגול שרחבו אמה, יש בו היקף שלש אמות, ואם היה מרובע אמה על אמה, היה לו היקף ארבע אמות, אמה לכל רוח, נמצא מרובע יתר על העגול רביע. [רש"י]. מפורש בפרק כיצד מעברין. [תוס'].

נהגו העם], וכבר נהגו בלחי משהו^נ.

עשה לחי לחצי מבוי

מבוי שלא העמידו בו לחי בפתחו, אלא באמצעו, דין פשוט הוא שאין לטלטל בו בשבת מהלחי ולחוץ, שהרי הלחי אינו מועיל להתיר את המבוי אלא ממנו ולפנים. אכן היה מקום לומר, שבאופן הזה שהלחי אינו עומד בכניסת המבוי ואינו מתיר את כל המבוי, גם ממנו ולפנים לא יטלטלו, שמה יטעו ויבואו לטלטל בכל המבוי גם חוץ לחי. ומכל מקום אף שהיה מקום לומר כן, לא חששו לכך, ומותר לטלטל מן הלחי ולפנים.

מקום הלחי

מקומו של הלחי הוא על גבי קרקע וצמוד לכותל המבוי. ובכלל זה אם הוא מוגבה מהקרקע פחות משלושה טפחים, או רחוק מהכותל פחות משלושה טפחים, כי כל פחות משלושה טפחים נידון כסתום מדין לבד. אבל אם הוא מוגבה מהקרקע יותר משלושה טפחים, או רחוק מהכותל יותר משלושה טפחים, אינו נידון כלחי, ואינו מתיר את

^נ וכיון דאין הלכה כרבי יוסי בלחי כל שכן בהילמי, דאפילו רב הונא בר חיננא דפליג בלחיים, מודה בהילמי, ושרי לעשות מי מלח בשבת בשביל ליתן על עופות צלויין, ואם נותן מלח על עופות, ואחר כך נותן משקין עליהם, הוי שרי אפילו לרבי יוסי, שהשמנונית ממתיק את המלח... [תוס'].

שיעורם הוא, שהם מחזיקים 40 סאה של לח, שהם שני כורים [=60 סאה] של יבש, הרי שהגודש ביבש, הוא שליש מכל המידה.

מידת לחי המבוי

א. גובה הלחי.

לדברי הכל, הלחי צריך להיות לכל הפחות בגובה עשרה טפחים.

ב. רוחב הלחי.

לדעת תנא קמא – אין מידה לרוחב הלחי ואפילו אינו רחב אלא מעט [=כלשהו] אפילו כחוט הסרבל די בכך.

ולדעת רבי יוסי – הלחי צריך להיות רחב לכל הפחות שלושה טפחים.

ג. עובי הלחי.

לדברי הכל, אין מידה לרוחב הלחי, ואפילו אינו רחב אלא מעט [=כלשהו], אפילו כחוט הסרבל, די בכך.

לדברי רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל. וכן לדברי רב רחומי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמו של רב. וכן לדעת רבא – אין הלכה כרבי יוסי, לא במחלוקת זו לעניין רוחב הלחי, [ולא במחלוקתו לעניין עשיית הילמי המבוארת במסכת שבת].

אולם לסברת רב הונא בר חיננא – במחלוקת זו לעניין רוחב הלחי הלכה כרבי יוסי, כי גם רבי מסכים עמו בדיון זה.

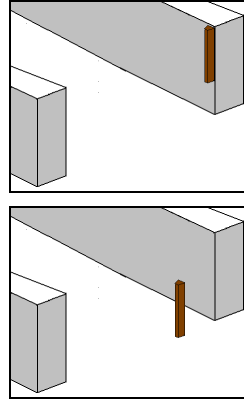
ולסברת רב שחזר בו – גם כן הלכה כרבי יוסי, כי נימוקו עימו, שמביא טעמי ראיות לכל דבריו.

ומסקנת הגמרא, כפי שאמר אבבי לרבא בר רב חנן, פוק חזי מאי עמא דבר [=צא וראה מה

המבוי.

נפשות".

- **וי"מ שרבי טרפון** חולק על תחילת דברי תנא קמא, **ואומר שקודם השתיה אין מברכים "שהכל", אלא "בורא נפשות", אבל אחר השתיה מודה הוא שאין מברכים.** וכשרבא בר רב חנן שאל את אביי כמי ההלכה, ענו לו אביי, פוק חזי מאי עמא דבר [=צא וראה כיצד העם נוהג]. **וכבר נהגו לברך בתחלה "שהכל", ולבסוף "בורא נפשות רבות** וחסרונו על כל מה שברא".

דף ט"ו

לחי העומד מאליו

מבוי שהיה בפתחו לחי, שלא נקבע בו לשם לחי, אלא מאליו נעמד שם, כגון שצמח בפתחו קנה סוף או גזע של אילן.

אם בכניסת שבת לא סמכו עליו להיות לחי למבוי זה, כגון שהיה שם בכניסת לחי אחר המתוקן להיות לחי, ונפל אותו לחי מתוקן בשבת, **לדברי הכל** אותו לחי שעמד בפתח המבוי מאליו **אינו נידון כלחי,** ובנפילת הלחי המתוקן בטל היתר טלטול מהמבוי באותה שבת.

אבל נחלקו חכמים מה דין מבוי שעלה בו לחי מאליו, והחליטו בני המבוי לסמוך עליו, להיות לחי למבוי.

לדעת אביי – מאחר שהחליטו בני המבוי שיהא זה לחי לתיקון המבוי, אף על פי שלא נקבע מתחילה לשם כך, **הרי זה לחי,** ומותר לטלטל במבוי. ומסקנת הגמרא, שהסיבה לכך, **כי לדעת אביי,** לחי הניתן במבוי להכשירו, נחשב כמחיצה, [=לחי משום מחיצה], ולדברי הכל, מחיצה, אף כשעמדה מאליה, נידונית כמחיצה.

ולעניין זה הכל מודים, שלא נאמר דין לבד ביותר משלושה טפחים, שכן אפילו רבן שמעון בן גמליאל האומר, שכל פחות מארבעה טפחים נחשב לבד, אין זה אלא למעלה, [כגון קורה היוצאה מכותל זה, ואינה נוגעת בכותל אחר, כמבואר לעיל], אבל למטה, מאחר שברווה של שלושה טפחים הגדיים בוקעים, מודה הוא שאין זו מחיצה.

ברכה על המים

א. כשחנקתיה אומצא.

השותה מים שלא מחמת צמאון, אלא משום שנתקע האוכל בגרונו, ורוצה להורידו למעינו, אינו מברך לפניו כלל.

ב. כשהוא צמא.

לדעת תנא קמא – השותה מים מחמת צמאון **קודם שישתה מברך "ברוך ... שהכל נהיה בדברו", אבל לאחר שתייתו אינו צריך לברך.** **ולדעת רבי טרפון** – **מברך "ברוך ... בורא נפשות רבות** וחסרונו על כל מה שבראת".

- **וי"מ שרבי טרפון** חולק על סיוס דברי תנא קמא, כלומר, מודה הוא שקודם השתיה מברכים "שהכל", אבל **אומר שגם אחר השתיה מברכים, והברכה היא "בורא**

להיות מחיצה, אבל אם לא סמכו עליה להיות מחיצה, אינה נידונית כמחיצה. ויל"ע בדבר].

סוכה שדפנותיה אילנות

במסכת סוכה מבואר, שהעושה סוכה בין אילנות, באופן שהאילנות הם דפנות הסוכה, הרי זו סוכה כשירה.

ולפי מה שהיו סבורים תחילה, שלדעת רבא, מחיצה הנעשית מאליה אינה נידונית כמחיצה, העמידו את הדין הזה, כשמתחילה כשנטע את האילנות, נטע אותם להיות מחיצות, אבל כשלא נטע אותם מתחילה לשם כך, אין הסוכה כשירה, כי אינם נידונים כמחיצות.

ומכל מקום יש חידוש בכך שהסוכה כשירה, כי היה מקום לומר, שיהא אסור להשתמש בסוכה, שמא יבוא להשתמש באילן, [וייעלה ויתלוש ביום טוב], והחידוש הוא, שלא חששו לכך, והתירו להשתמש בסוכה הזו.

דיומדין באילן או גדר או חיצת קנים

כבר נתבאר בדף י', שבור מים ברשות הרבים, עמוק עשרה טפחים, הרי הוא רשות היחיד, ואסור להוציא ממנו מים לרשות הרבים שסביבו, עד שיעשו סביבו מחיצות, שיהא גם סביבו רשות היחיד.

וכמו כן כבר נתבאר שם, שאין צורך לעשות מחיצות גמורות, וניתן לעשות פסים מועטים להקיף את הבור, ועל ידם יהא כל ההיקף רשות היחיד.

ותחילה יש לעשות בפינות ההיקף פסים כמין "ר", שמכל צד רוחבם אמה, וכשאין בין פס לפס יותר מעשר אמות, לדברי הכל די בארבע פסים אלו בצורת "ר", כדי שיהא המקום נחשב כמקוף ארבע מחיצות.

ולדעת רבא – מאחר שלא נקבע הלחי הזה לשם לחי, ומתחילה מאליו עמד בפתח המבוי, שוב אינו נעשה לחי, ואין לסמוך עליו להיות לחי, ואין המבוי מתוקן בו. ומסקנת הגמרא, שהסיבה לכך, כי לדעת רבא, לחי הניתן במבוי להכשירו, אינו נחשב כמחיצה, אלא היכר בלבד, לסימן, שהמבוי אינו כרשות הרבים [=לחי משום היכר], וכל שלא נעשה מתחילה לשם לחי, אין בו היכר.

ומעשה ברב שהיה יושב במבוי אחד, והיה רב הונא יושב לפניו. ואמר רב לשמשו, שילך ויביא לו כלי של מים. ובעוד שלא בא השמש נפל הלחי של המבוי. הראה זאת רב בידו כדי שיבין השמש שנאסר המבוי בטלטול ועמד השמש במקומו. והקשה רב הונא לרב, הלא יש דקל בפתח המבוי, וניתן לסמוך עליו. אמר על כך רב, דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא [=דומה חכם זה למי שלא פירשו לו את השמועה], הלא לא סמכנו על הדקל מאתמול להיות לחי.

ומכאן יש ללמוד, שהלכה כאב"י, ורק משום שלא סמכו על הדקל מאתמול, אינו נידון כלחי, אבל אם היו סומכים עליו מאתמול, היה נידון כלחי, אף על פי שעמד מאיליו.^א

מחיצה העומדת מאליה

מתחילה רצו לומר, שדין מחיצה העומדת מאליה כדין לחי העומד מאליו, ולכן כשלא סמכו עליה להיות מחיצה, אינה נידונית כמחיצה. וכשסמכו עליה להיות מחיצה, נחלקו אב"י ורבא אם היא נידונית כמחיצה.

אולם מסקנת הגמרא, שלעניין מחיצה הכל מודים, שאף על פי שעמדה מאליה, היא נידונית כמחיצה. [ולכאורה, כל זה כשסמכו עליה

^א וזו היא אחת מיע"ל קג"ם שהלכה כאב"י. [רש"י].

לצורך דירה, לא יטלטלו בו, אלא כששיעורו אינו גדול מבית סאתים [מאה אמה על חמישים אמה] כחצר המשכן.

אילן המסיך על הארץ

מבואר בברייתא, שאילן, שענפיו היוצאים ממנו למעלה מגובה עשרה טפחים נוטים לארץ, באופן שהם מגיעים עד הארץ ממש, או שהם מגיעים לתוך שלושה טפחים הסמוכים לארץ, נעשה המקום שתחת הענפים כמקום מוקף מחיצות, ומותר לטלטל בו בשבת.

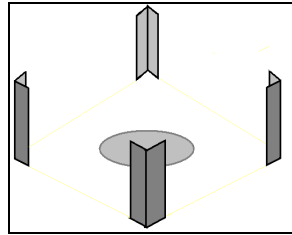
ולפי מה שהיו סבורים תחילה, שלדעת רבא, מחיצה הנעשית מאליה אינה נידונית כמחיצה, העמידו את הדין הזה, כשמתחילה כשנטע את האילן, נטע אותו כדי שיהיו ענפיו מחיצה סביבו, אבל כשלא עשה זאת מתחילה לשם כך, אינם נידונים כמחיצה. ומכל מקום, כל זה כשהשטח המוקף במחיצות על ידי הענפים אינו יתר על בית סאתים, אבל כשהשטח הזה יתר על בית סאתים, אין המחיצות מועילות להתיר את הטלטול בתוכו.

והסיבה לכך, כי מחיצות אלו אינן נעשות לצורך תוכן, אלא לצורך חוצה להן, [=דירה שתשמישה לאויר], שידורו בהן שומרי השדות, וכלל בידינו, שכל דירה שאינה נעשית לצורך עצמה, אלא לצורך דבר אחר, כגון זה, שנעשית לצורך שמירת השדות, מותרת בטלטול רק כשאינה יתירה מבית סאתים.

שביתה במקום מוקף

מחיצות הנעשות מאליהן

כלל בידינו, שכל אדם מותר לו ללכת בשבת אלפים אמה לכל צד ממקום ששבת בו,

ופסים אלו, משום שכל אחד משמש לשתי רוחות נקראים דיומדין כמו דיו [=שני] עמודים.

ומבואר בפרק שני, שאם במקום אחד מדיומדין אלו היה עומד אילן שעוביו אמה לכל צד, או שהיה עומד שם גדר שעוביו אמה לכל צד, או שצמחו שם קנים בצורת דיומד, הרי אלו נידונים כדיומד להתיר את היקף הבור.

ולפי מה שהיו סבורים תחילה, שלדעת רבא, מחיצה הנעשית מאליה אינה נידונית כמחיצה, העמידו את הדין הזה, כשמתחילה כשנטע את האילן והקנים או בנה את הגדר, עשה זאת להיותם במקום דיומד, אבל כשלא עשה זאת מתחילה לשם כך, אינם נידונים כדיומד.

ומכל מקום, יש חידוש בכך שמחיצת קנים משמשת כדיומד, שמכאן נפשט ספיקו של אב"י, אם היא מועילה גם כשיש רווח בין הקנים פחות משלושה טפחים, כפי שיתבאר בעזה"י בפרק שני בדף י"ט.

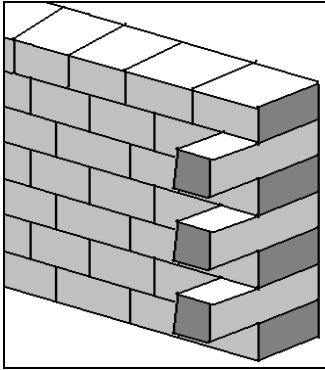
מקומות ששיעורם להיתר

טלטול בית סאתים

מעיקר הדין, כל מקום המוקף מחיצות, הרי הוא רשות היחיד, ומותר לטלטל בו בכולו מקצה לקצה.

אולם חכמים אמרו, שכשאין ההיקף מתוקן כל צרכו, כגון מחיצה שאין בה שתי וערב [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ט"ז], או מקום שלא הוקף

כסתום [מדין לבדו], והרי זה כאילו יצאו אבנים ברציפות בכל גובה בליטת האבנים, ובלטיה זו נחשבת **כלחי למבוי**.

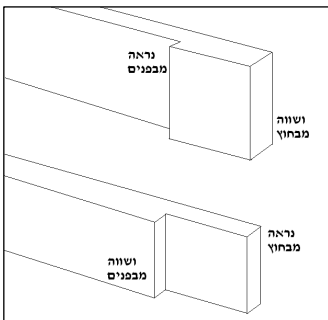

ולפי מה שהיו סבורים תחילה, שלדעת רבא, מחיצה הנעשית מאליה אינה נידונית כמחיצה, העמידו את הדין הזה, כשמתחילה כשבנה את הגדר הוציא ממנה את האבנים הללו לשם לחי.

והחידוש הוא, שאין לומר שאין זה לחי, ולא עשה זאת אלא כדי שאם ירצה לעשות כותל אחר, יתברו על ידי האבנים הללו.

לחי נראה מכאן ולא מכאן

כבר נתבאר בדף ט"ו, שלדעת רבי חייא, כותל שצידו אחד כנוס מחבירו, כלומר שמקצת הכותל עבה ומקצתו דק. בין כשהחלק הדק

מבפנים, ובין כשהחלק הדק כלפי פנים, שאז הדבר נראה מבחוץ ולא מבפנים ולא מבחוץ, הרי זה נידון

כלומר מהמקום שהיה בו בכניסת שבת.

אם שבת בעיר, כל העיר נחשבת כמקומו, ומותר ללכת חוצה לה אלפים אמה לכל צד.

ואם שבת חוץ לעיר, ארבע אמותיו נחשבים כמקומו, ומותר ללכת חוץ מארבע אמותיו אלפים אמה לכל צד.

ואם שבת חוץ לעיר במקום מוקף מחיצות [אף יותר משטח של ארבע אמות], כל המקום הזה נחשב כמקומו, ומותר לצאת חוצה לו אלפים אמה לכל צד.

ומבואר בברייתא, שאם היה המקום הזה המוקף מחיצות, תל גבוה עשרה טפחים^נ, או נקיק עמוק עשרה טפחים, או שדה שקצרוה והניחו סביבה שיבולים שאינם קצורות המקיפות את כולה וגבוהות עשרה טפחים, מאחר שהיקפים אלו לא נעשו כדי לדור בהם, אינם מועילים אלא עד שיעור בית סאתים ולא יותר מכך.

ומכל מקום **עד שיעור בית סאתים הם מועילים להחשיב את כל ההיקף כמקומו של השוּבֵת בהם, ומותר ללכת חוצה להם אלפים אמה לכל צד**, אף על פי שמחיצות אלו לא נעשו מתחילה לשם מחיצה, שהרי התל והנקיק היו שם מעולם.

ומכאן למדו, שלעניין מחיצות הכל מודים, שאף על פי שעמדו מאליהם, הם נידונים כמחיצות.

אבני גדר היוצאות מן הגדר

מבואר בברייתא, שאם בולטות מגדר המבוי אבנים זו למעלה מזו, ואין בין זו לזו **שלושה טפחים, יש להחשיב את מה שביניהן**

^נ דאמרנין, גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו, והרי הוא מוקף. [רש"י].

נעשה גולל, ואם ניתן על המת לכסותו, אינו

משום לחי.

מטמא.

[דברים כ"ד א-ד'] כי יקח איש אשה ובעלה ונהנה
 אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר
 וכתב לה ספר פריית ונתן פינה ושלחה מבייתו.
 ויצאה מבייתו והלכה לאיש אחר. ושנאה
 האיש האחרון וכתב לה ספר פריית ונתן פינה
 ושלחה מבייתו או כי ימות האיש האחרון אשר
 לקחה לו לאשה. לא יוכל בעלה הראשון אשר
 שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר
 הטמאה פי תועבה הוא לפני ה' ולא תחטיא את
 הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה.

כתיבת גט על בעלי חיים

בעניין כתיבת הגט נאמר "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
 פְּרִיִּית וְנָתַן פִּינָה" ומכאן למדו חכמים על
 מה ניתן לכתוב את הגט.

א. **לדעת רבי יוסי הגלילי – הכתוב "ספר",
 פירושו קלף,** [כמו שמצינו בכתוב, "וְאֵינִי כֹתֵב עַל
 הַסֵּפֶר בְּדִי" (ירמיה ל"ו י"ח), כלומר קודם הכתיבה
 הקלף כבר קרוי ספר, שעל הספר כלומר על הקלף
 היה כותב, ולאחר הכתיבה נקרא מגילה, כמו
 שנאמר אחר כך, "אֲחֵרֵי שָׁרָף הַמִּלָּךְ אֶת הַמְּגִלָּה"
 (ירמיה ל"ו כ"ז)], **והכתוב הזה נדרש בכלל ופרט
 וכלל.** שכן תחילה נאמר בו **כלל** "וְכָתַב לָהּ",
 כלומר בכל דבר שיכתוב לה, ולאחר מכן
 נאמר **פרט** "ספר פריית", כלומר, בקלף
 בלבד, ולבסוף נאמר **כלל** נוסף "וְנָתַן פִּינָה",
 כלומר בכל דבר שיתן בידה, **ומהמידות
 שהתורה נדרשת בהן, שכלל ופרט וכלל אין
 אתה דן אלא כעין הפרט, כלומר לא כל דבר
 בכלל, ולא רק הפרט בכלל, אלא הפרט
 ודברים הדומים לו, ומכאן שהגט נכתב על
 הקלף, ועל דברים הדומים לו, שאין בהם
 רוח חיים, ואינם אוכל, אבל כל דבר שיש בו**

ולפי מה שהיו סבורים תחילה, שלדעת רבא,
 מחיצה הנעשית מאליה אינה נידונית
 כמחיצה, העמידו את הדין הזה, כשמתחילה
 עשה את מקצת הכותל שונה לשם לחי.

מחיצה בבעלי חיים

**לדעת תנא קמא – כל דיני מחיצות
 מתקיימים בין בדומם, כמחיצות של עץ, ובין
 בבעלי חיים, ולפיכך המעמיד בעלי חיים
 כמחיצות, ומסכך עליהם, סוכה כשרה היא.**
 וכן המעמיד בעלי חיים בפתח המבוי כלחי
 למבוי, לחי כשר הוא, ומותר לטלטל במבוי.
 וכן המעמיד בעלי חיים כפסי ביראות, כשרים
 הם, ומותר למלא מהבור על ידם.

ולדעת רבי מאיר [וי"ג רבי יוסי] – **כל מחיצה
 העומדת ברוח חיים אינה מחיצה, ולפיכך כל
 דבר שיש בו רוח חיים אין עושים אותו לא
 דופן לסוכה, ולא לחי למבוי, לא פסים
 לביראות.**

גולל מבעלי חיים

גולל הוא כיסוי ארון המת, [ודופק הוא דופן
 ארון המת], ונאמר בכתוב, "וְכָל אֲשֶׁר יָגַע עַל
 פְּנֵי הַשֹּׁדֶה יִחַלל חֶרֶב או גֶּמֶת או גַּעֲצִים אֲדָם או גִּבְרִי
 יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים" (במדבר י"ט ט"ז), לרבות את
 הגולל והדופק לטומאה, ללמד, שכל דבר
 שנעשה גולל ודופק מטמא לעולם כמת עצמו,
 ואפילו אחר שניטל מהמת.

**ולדעת תנא קמא – דין גולל נאמר בין
 בדומם, כדפנות של עץ, ובין בבעלי חיים,
 ולפיכך, בעל חיים שניתן על המת לכיסוי,
 מטמא לעולם כמת.**

**ולדעת רבי מאיר – כל מחיצה העומדת ברוח
 חיים אינה מחיצה, ולפיכך בעל חיים אינו**

מתגרשת אלא בגט, למד מתוך כך שנאמר "סִפֵּר כְּרִיתָתָּה", ללמד, שדווקא ספר, כלומר גט, כורת את האשה, ולא דבר אחר.²

צריך שיהא הגט כורת

לדברי הכל, אין הגט מבטל את הקידושין, אלא כשיש בו כריתות גמורה בין האשה לאיש, ואין האשה מעוכבת מחמתו באיזה דבר לעולם, אבל אם הטיל בו הבעל תנאי, שמחמתו האשה מעוכבת לעולם מלעשות איזה דבר, לא נכרתה מבעלה לגמרי, ואין כאן גט כלל.

ולפיכך אם התנה הבעל שיהא הגט חל בתנאי שלא תשתה אשתו יין או שלא תלך לבית אביה. אם התנה שלא תעשה דברים אלו לעולם, אין זה גט, כי כל ימיה קשורה בו, שמחמתו היא מנועה מלשתות יין וללכת לבית אביה כל ימיה.³ אבל אם התנה שלא תעשה דברים אלו זמן קצוב, כגון שלושים יום, הרי זה גט מיד, כי יש בו כריתות גמורה, שהרי בסוף שלושים יום לא תהא מעוכבת מחמתו בדבר, ולכן כבר עתה גט גמור הוא.

לדעת חכמים – דין זה, שאין הגט מועיל אלא כשיש בו כריתות גמורה, **למד מהכתוב** "סִפֵּר כְּרִיתָתָּה", המלמד שיהא הגט כורת בינו לבינה.

ולדעת רבי יוסי הגלילי – הכתוב "סִפֵּר

רוח חיים, וכל דבר שהוא אוכל, אין כותבים עליו את הגט.

ב. לדעת חכמים – אם היה כתוב "וכתב לה סִפֵּר כְּרִיתָתָּה", היתה משמעות הכתוב, שיכתוב לה כריתות בספר, כלומר בקלף, אבל עתה שנאמר "וְכָתַב לָהּ סִפֵּר כְּרִיתָתָּה", משמעות הכתוב שיכתוב לה סיפור של כריתות, כלומר דברי כריתות, ולא נאמר כאן שיהיו כתובים בקלף, ומאחר שלא נאמר על מה יכתבו, יוכל לכתוב את הגט על כל דבר שירצה, ואפילו על בעלי חיים ואוכלים.

גירושין בכסף

במסכת קידושין למדו בגזרה שווה, שאחד מהאופנים שהאשה מתקדשת בהם הוא בכסף, [שיתן לאשה פרוטה או יותר, ויאמר לה, "הרי את מקודשת לי בכסף זה"]. עוד מבואר שם, שקידושין וגירושין הוקשו זה לזה, שנאמר "וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ [=גירושין] וְהִלְכָה וְהִיָּתְהָ לְאִישׁ אֲחֵר [=קידושין]", ולפיכך היה מקום לומר, שכשם שהאשה מתקדשת בכסף, כך היא מתגרשת בכסף, [שיתן לאשה כסף, ויאמר לה "התגרשי בוי"], אולם למעשה, **הכל מודים** שאין הדבר כן, **ואין האשה מתגרשת בכסף**.

לדעת חכמים – דין זה שאין האשה מתגרשת בכסף למד מהכתוב "וְכָתַב לָהּ סִפֵּר כְּרִיתָתָּה", המלמד, שאין האשה מתגרשת אלא **בכתיבה**, כלומר בגט, **ולא בדבר אחר**.

ולדעת רבי יוסי הגלילי – הכתוב "וְכָתַב" נצרך ללמוד בכלל ופרט על איזה דברים הגט נכתב כמבואר לעיל, ודין זה שאין האשה

² דרשות אלו המלמדות שאין האשה מתגרשת בכסף לא נצרכות אלא לרבא, אבל לאביי נפקא ליה בפרק קמא דקדושין מסברא, דאין סניגור נעשה קטיגור, ומכל מקום, לאביי נמי איצטריך לדרשות אלו ללמד שמתגרשת בגט ולא בחליצה. [ע"פ תוס'].

³ תימה דהא אם מת אביה לא חשיב תו בית אביה, כדתינא בנדריים בהשופטין, קונס לבינתך שאני נכנס ... מת או מכרו לאחר, מיד מותר. ויש לומר, דבית אביה קרויים כל יוצאי חלציו, כדכתיב בתמר, שבי אלמנה בית אביך, אף על גב דקראי מוכחי שכבר מת שם. [תוס'].

⁴ אף על גב, דאיצטריך למדרש "וכתב לה" לשמה, תרי "וכתב לה" כתיבי. והא דדרשינן בהמגרש, "וכתב לה", ולא לה ולחברתה, התם דריש מ"לה" ד"וכתב" דהכא. [תוס'].

על פי כן הלכה כרב פפא שפרוץ כעומד מותר^א, כי כן משמע ממשנתנו, ששנינו בה, "ולא יהו פרצות יתירות על הבנין", ומשמע, דווקא כשהפרוץ מרובה מהעומד המחיצה בטילה, אבל כשהפרוץ שווה לעומד, המחיצה קיימת.

המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה שפודים של מתכת, ומוטות המיטה, פסולים לסכך בהם את הסוכה, כי הם כלים המקבלים טומאה, וכל דבר המקבל טומאה, אין מסככים בו.

ומבואר במסכת סוכה, שמי שקירה את סוכתו בשפודים או בארוכות המיטה, **ויש רווח ביניהם כמידתם, ונתן עליהם סכך כשר, סוכתו כשירה.**

לדעת רב פפא, האומר, שפרוץ כעומד כשר, **משנה זו מתבארת כמשמעותה, שהרווח בין השפודים שווה להם ממש**, ובכל זאת הסוכה כשירה, כי כל הרווח הזה שבין השפודים מלא סכך כשר, וכשהפסול שווה לכשר, הרי זה נידון כמו שהכל כשר.

ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע, האומר, שפרוץ כעומד פסול, על כרחך אין להכשיר את הסוכה אלא כשהסכך הכשר מרובה על השפודים, וכדי שלא יקשה עליו ממשנה זו, ישבו אותה כמותו בשני אופנים.

- **מתחילה אמרו, שבאמת אין** כוונת המשנה לסוכה שבה הרווח בין השפודים כמידתם **ממש, אלא מעט יותר מהם**, באופן כזה שיכולים להעביר בין כל שני שפודים שפוד

פְרִיָתָהּ", בא ללמד, שדווקא ספר, כלומר גט, כורת את האשה, ולא דבר אחר, אלא שללמד זאת, די היה לכתוב "ספר כרת", ומתוך כך שנאמר "סֵפֶר פְרִיָתָהּ", יש ללמוד גם זאת, שיהא הספר כורת בינו לבינה.

פרוץ כעומד

מבואר במשנתנו, שכל שיהא המקום מוקף בדבר גבוה עשרה טפחים, הרי תוכו רשות היחיד, ואפילו אין אלו מחיצות קבועות, כגון שיירה שחנתה בבקעה, עושים היקף סביב מכלי בהמה שבידם, ונעשה תוך ההיקף רשות היחיד.

ואין צריך לעשות היקף גמור, אלא אפילו ההיקף כולו פרצות פרצות, אם (א) העומד רב על הפרוץ, (ב) והוא גבוה עשרה טפחים, (ג) ואין בו פרצה אחת של עשר אמות, נעשה תוכו רשות היחיד, ומותר לטלטל בו.

ונחלקו חכמים מה הדין כשהפרוץ והעומד שווים:

לדעת רב פפא – היקף שבו הפרוץ והעומד שוים נידון כהיקף מחיצות **ומותר** לטלטל בתוכו, שכך נאמרה הלכה למשה מסיני, לא יהא רוב ההיקף פרוץ, אבל אם חציו פרוץ וחציו עומד מחיצה כשירה היא.

ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע – היקף שבו הפרוץ והעומד שוים נידון כמקום שאינו מוקף מחיצות **ואסור** לטלטל בתוכו, שכך נאמרה הלכה למשה מסיני הקף את הרוב אבל אם חציו מוקף וחציו פרוץ אין כאן מחיצות כשירות.

ומסקנת הסוגיה, שאף על פי שיש לדחות את דברי רב פפא מברייתא בה אמרו שאין היתר אלא כשהעומד מרובה על הפרוץ. אף

^א אין לתמוה דהכא קיימא לן פרוץ כעומד מותר, ובפרק שני דחולין מסיק לכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב, ומייתי עלה ההיא דתנור, והכא לא מייתי לה, ושמא יש לחלק בין מחיצות לאיסור וטומאה. [תוס'].

עדיין לא תהא הסוכה כשירה, כי אי אפשר לצמצם, ולמלא את כל אותו רווח בסכך כשר. ועל זה תירץ רבי אמי, במעדיף, כלומר שבדאי יסתום כל האויר. ורבי תירץ, אפילו אינו מעדיף, מכל מקום אם היו נתונים שתי, נותנו ערב, ואז נסתם כל האויר.

דף ט"ז

שיירה שחנתה בבקעה

שיירא שחנתה בבקעה, והקיפיה בגמלים, באוכפות, בעביטים [=כר שתחת אוכף הגמל] בשלפים [=משואות] בקנים, בקולחות [=קלחי ירקות], מטלטלין בתוכה.

לדעת רב פפא – מותר לטלטל אפילו כשהפרוץ כעומד, ומה שנינו "ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלא גמל", הכוונה שלא יהא מעט יותר, כשיעור שגמל יכול לעבור בין שני הגמלים.

ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע – מותר לטלטל רק כשהעומד מרובה על הפרוץ.

שלוש מידות במחיצות

במסכת כלאים מבואר, שאף שאין לזרוע זרעים אצל גפנים, אם יש ביניהם מחיצות, הדבר מותר.

ושם נתבאר, שכשעושה מחיצות על ידי נעיצת קנים עומדים זה בצד זה, הדין חלוק לשלושה, כפי שיתבאר, [והוא הדין לשאר מקומות שצריך בהם מחיצה].

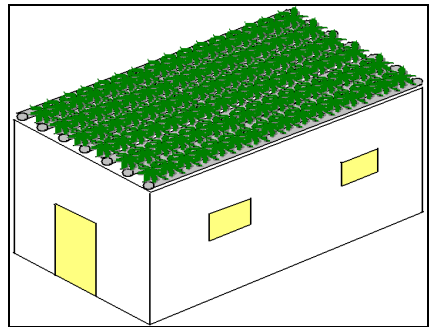
א. כל שהוא פחות משלושה.

אם עשה את המחיצות מקנים שרוחבם פחות משלושה טפחים.

כדי שתהא המחיצה כשירה, יעשה בין קנה לקנה רווח של פחות משלושה טפחים, [כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש²], **ואז אפילו**

שלישי, והוא שיעור גדול יותר ממידתם של השפודים עצמם, שכן מקום שבו שפוד עובר, רחב ממידת השפוד, שאם היה ממש כמידתו, לא היה עובר בו אלא בקושי. ומהטעם הזה הסוכה כשירה, כי באמת הסכך מרובה על השפודים. וביאר רבי אמי, שאף שניתן לצמצם ולקרות את הסוכה בשפודים באופן שיהא הרווח ביניהם כמותם ממש, המשנה מדברת באופן שלא צמצם כל כך, אלא הניח ביניהם רווח יותר ממידתם עצמה.

- **ורבא אמר,** שאמנם כוונת המשנה לסוכה שבה הרווח בין השפודים **כמידתם ממש, ובכל זאת היא כשירה, כי נותן את הסכך הכשר מאונך לשפודים,** [אם היו נתונים שתי נותן ערב, ואם היו נתונים ערב נותן שתי], **ובכך מאחר שהסכך הכשר עומד על הפסול, על כרחף הכשר מרובה מהפסול, שאם לא כן יפול ברווחים.**

כן ביאר רש"י את דברי רב אמי ורבא, שבאו ליישב את המשנה כדעת רב הונא בריה דרב יהושע. והתוסי הקשו על פירושו כמה קושיות^א.

ולכן פירשו התוסי גרסת ר"ח, שדברי רב אמי ורבא לא נאמרו ליישב את המשנה כדברי רב הונא בריה דרב יהושע, אלא באו ליישב קושיה אחרת, והיא, הלא אף אם יהא בין השפודים רווח כפי הראוי, [לרב פפא כמידתם, ולרב הונא בריה דרב יהושע יותר ממידתם],

^א ... ועוד דדוחק הוא, דאמוראי מסקי אליבא דמאן דאמר פרוץ כעומד אסור, דלא קיימא לן הכי. [תוס'].
^ב כללומר בלא עכוב, דדקירת גדי מבטל לה מתורת לבדו. [רש"י].

עשר אמות.

כדי שתהא המחיצה כשירה, צריך שיהיו הרווחים שבין קנה לקנה פחותים מרוחב הקנים עצמם, שבכך העומד מרובה על הפרוץ, ואז, אף על פי שיש רווחים של יותר משלושה טפחים בין קנה לקנה, שאינם נחשבים כסתומים, מחיצה כשירה היא, כי העומד מרובה על הפרצות, ובכך הן נחשבות כפתחים ולא כפרצות, ומותר לזרוע מכאן זרעים ומכאן גפנים, ואפילו כנגד הרווחים שבין הקנים. [ולדעת רב פפא כן הדין גם כשהפרוץ שווה לעומד].

ואם היו הפרצות מרובות מהעומד, אין כאן מחיצה שלימה להחשיב גם את הפרצות כפתחים של המחיצה, אלא מקום הפרצות אינו נחשב מחיצה, אבל מקום הפסים נחשב מחיצה, כי פסים ברוחב ארבעה חשובים הם ואינם בטלים, ולפיכך במקום שהפסים מפרידים, מותר לזרוע מכאן כלאים ומכאן גפנים, ורק במקום הפרצות הדבר אסור. [ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע כן הדין גם כשהפרוץ שווה לעומד].

וכל האמור כאן, כשאין בהיקף הזה פרצה אחת שהיא יותר מעשר אמות, אבל פרצה אחת של יותר מעשר אמות, מבטלת את כל ההיקף.

ואם היו שם קנים חדים, ועשה עליהם פאה, כלומר העביר עליהם זמורה של גפן ונתפסה בהן, נעשה בכך היקף של צורות הפתח, ואפילו יש בין זה לזה יותר מעשר אמות, הכל נידון כמחיצה, ומותר לזרוע מכאן זרעים ומכאן גפנים.

היקף ערב לשיירה שחנתה בבקעה

מבואר במשנתנו, ששיירה שחנתה בבקעה,

כשהפרוץ מרובה על העומד, כגון שכל קנה רק חצי טפח, ובין קנה לקנה שני טפחים, מחיצה גמורה היא, כי כל פחות משלושה טפחים נידון כסתום מדין לבוד, ואם כן, הרי זה כהיקף שאין בו שום פרצה, והוא סתום כולו, ומותר לזרוע מכאן זרעים ומכאן גפנים, ואפילו כנגד הרווחים שבין הקנים.

ב. כל שהוא שלושה ומשלושה ועד ארבע
[ולא ארבעה בכלל]

אם עשה את המחיצות מקנים שרוחבם שלושה טפחים, או יותר משלושה טפחים אבל פחות מארבעה.

כדי שתהא המחיצה כשירה, צריך שיהיו הרווחים שבין קנה לקנה פחותים מרוחב הקנים עצמם, שבכך העומד מרובה על הפרוץ, ואז, אף על פי שיש רווחים של שלושה טפחים או יותר בין קנה לקנה, שאינם נחשבים כסתומים, מחיצה כשירה היא, כי העומד מרובה על הפרצות, ובכך הן נחשבות כפתחים ולא כפרצות, ומותר לזרוע מכאן זרעים ומכאן גפנים, ואפילו כנגד הרווחים שבין הקנים. [ולדעת רב פפא כן הדין גם כשהפרוץ שווה לעומד].

ואם היו הפרצות מרובות מהעומד, בטלה כאן המחיצה לגמרי, ואף החלק העומד, מאחר שבכל קנה הוא פחות מארבעה טפחים, בטל הוא לאויר שמכאן ומכאן, וכמי שאינו, ואסור לזרוע משני צידיו, מכאן כלאים ומכאן גפנים. [ולדעת רב הונא בריה דרב יהושע כן הדין גם כשהפרוץ שווה לעומד].

ג. כל שהוא ארבעה ומארבעה ועד עשר אמות
[ועשר בכלל].

אם עשה את המחיצות מפסים שרוחבם ארבעה טפחים, או יותר מארבעה טפחים עד

היקף שתי לשיירה שחנתה בבקעה

כבר נתבאר, ששיירה שחנתה בבקעה, יכולים לעשות לה היקף של שתי, כלומר היקף של קנים עומדים זה בצד זה, כשבין זה לזה יש פחות משלושה טפחים, שאז הכל נחשב כסתום.

עומד מרובה על הפרוץ במחיצת ערב

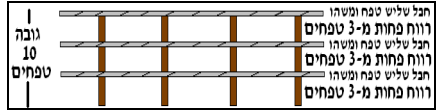
לעיל נתבאר, שבמחיצת שתי, כלומר במחיצת של קנים הנעוצים בארץ, כשהעומד מרובה על הפרוץ, הרי זו מחיצה כשירה, אף על פי שיש פרצות מרובות, כגון שיש קנים הרבה שרוחבם ארבעה טפחים, ובין קנה לקנה רווח של שלושה טפחים.

וללשון ראשון בגמרא, רב המנונא נסתפק, האם גם במחיצת ערב, כשהעומד מרובה על הפרוץ, הרי זו מחיצה כשירה, אף על פי שהפרצה לכל אורך ההיקף, כגון שעשה היקף בגובה שלושה טפחים ומחצה, ועל גביו אויר שלושה טפחים, ועל גביו היקף נוסף של שלושה טפחים ומחצה, האם מאחר שהעומד שלמעלה ולמטה מרובה על האויר שבאמצע, הרי זו מחיצה כשירה של עשרה טפחים, או שבהיקף זה אין לצרף את האויר שבאמצע, ואין כאן מחיצה כשירה.

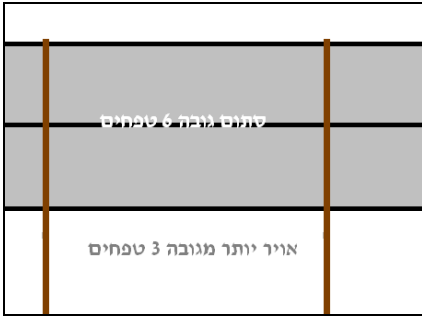
ודוקא באופן הזה, ודאי נסתפק בו רב המנונא [ללשון ראשון], כלומר כשהעומד מרוח

יכולים לעשות לה היקף של ערב, כלומר היקף של שלושה חבלים זה למעלה מזה, ורווח שביניהם נחשב כסתום מדין לבוד, ועל ידם יחשבו כמוקפים היקף גמור, להיות מותרים לטלטל בתוכו.

ומאחר שהמחיצה צריכה להיות בגובה עשרה טפחים, צריך ששלושת החבלים עם שלושת הרווחים יהיו עשרה טפחים, ואם כן, כל חבל עם הרווח שתחתיו, יהיו שלושה טפחים ושליש. וכדי שכל הרווחים יחשבו כסתומים צריך שיהיה כל רווח פחות משלושה טפחים. ואם כן, כל חבל יהיה שליש טפח ועוד משהו.

חבל עליון שליש טפח ומשהו		
		10
רווח עליון שלושה טפחים פחות משהו		9
		8
		7
חבל אמצעי שליש טפח ומשהו		
רווח אמצעי שלושה טפחים פחות משהו		6
		5
		4
חבל תחתון שליש טפח ומשהו		
רווח תחתון שלושה טפחים פחות משהו		3
		2
		1

ב. כשעשה מחיצה גבוהה ששה טפחים, והעמידה על גבי קרקע, ועשה מחיצה נוספת בעובי מועט, והעמידה כשהיא מגיעה למעלה לגובה עשרה טפחים, ויש בינה לבין התחתונה יותר משלושה, שאינו נידון כסתום, אפילו אם בשאר מקומות יש להכשיר את המחיצה, כשהעומד שבה מרובה על הפרוץ, את זו יש לפסול, כי ההיקף העליון, מאחר שיש בו אויר מעליו ומתחתיו, הוא מבטלו, והרי זה כמו שאין כאן אלא את ההיקף התחתון, בגובה ששה טפחים.

ג. כשעשה מחיצה גבוהה שלושה טפחים, והעמידה על גבי קרקע, ועשה מחיצה נוספת גבוהה שלושה טפחים והעמידה כשהיא מגיעה למעלה לגובה עשרה טפחים, ויש בינה לבין התחתונה ארבעה טפחים, שאינו נידון כסתום, אפילו אם בשאר מקומות יש להכשיר את המחיצה, כשהעומד שבה מרובה

אחת מרובה על הפרוץ שבאמצע.

ובין כשהעומד הוא עומד ממש, כמו באופן הנ"ל. ובין כשהעומד עומד מחמת דין לבד, כאופן שאמרו בגמרא, שלמעלה עשה מחיצה גמורה של ארבעה טפחים, ולמטה עשה משהו בפחות משלושה סמוך לקרקע ומגיע עד גובה שלושה, ובינו לעליון שלושה טפחים שלמים, שלמטה ממנו, מאחר שהוא פחות משלושה טפחים, נידון כסתום מחמת דין לבד, אבל בינו לעליון שיש שלושה טפחים שלמים, אינו נידון כסתום, ואם כן, יש חלל שלושה באמצע, ועומד מרובה עליו למעלה.

אבל באופנים הבאים, לא נסתפק בהם רב המנונא, כי בהם יש לפסול את המחיצה מטעם אחר, אפילו אם נאמר שכשעומד מרובה על הפרוץ במחיצת ערב, היא מחיצה כשירה. ואלו הם האופנים הללו:

א. כשעשה מחיצה גבוהה ששה טפחים, והעמידה מעל הקרקע בגובה ארבעה טפחים, אפילו אם בשאר מקומות יש להכשיר את המחיצה, כשהעומד שבה מרובה על הפרוץ, את זו יש לפסול, כי היא מחיצה תלויה בגובה שלושה טפחים, שהגדיים עוברים תחתיה, וכל מחיצה שהגדיים עוברים תחתיה, אפילו יש בה עצמה עשרה טפחים שלמים, אינה מחיצה.

שיעור של בית סאתים, אבל יותר מכך אינם יכולים לעשות היקף של שתי או ערב, ואפילו צריכים לכך, ורק במחיצות גמורות יכולים להקיף היקף גדול מבית סאתים. **ושלושה בני אדם או יותר ההולכים בדרך, יכולים לעשות היקף של שתי או ערב אף בשיעור גדול מבית סאתים, עד כדי שיעור בית סאתים לכל אחד ואחד**, כגון בית שש סאים לשלושה בני אדם.

ב. לדעת רבי יהודה – לענין יחיד או שנים ההולכים בדרך, הדין כנ"ל, שיכולים לעשות להם היקף של שתי או ערב לטלטל בתוכו, עד כדי שיעור של בית סאתים, אבל יותר מכך אינם יכולים לעשות היקף של שתי או ערב, ואפילו צריכים לכך. **ושלושה בני אדם ההולכים בדרך, יכולים לעשות היקף של שתי או ערב אף בשיעור גדול מבית סאתים לכל אחד**, ואפילו היקף גדול מאוד ככל צרכם.

ג. לדעת חכמים [הנוכרים במשנה תחילה] – אין חילוק בין יחיד לרבים, ואפילו יחיד ההולך בדרך דינו כשיירה, ויכול לעשות היקף של שתי או ערב אף בשיעור הגדול מבית סאתים, ואפילו היקף גדול מאוד ככל צרכו. ומכל מקום **דווקא בדרך הדין כן**, אבל בישוב אין היחיד עושה היקף של שתי או ערב אלא עד שיעור של בית סאתים.

ד. לדעת חכמים [הנוכרים במשנה לבסוף] – אין חילוק בין היישוב לבין הדרך, ובכל מקום, גם היחיד וגם הרבים יכולים לעשות היקף של שתי או ערב אף בשיעור הגדול מבית סאתים לכל אחד, ואפילו היקף גדול מאוד ככל צרכם.

על הפרוץ, יתכן שאת זו יש לפסול, כי אף שהעומד מרובה על הפרוץ מכל מקום אינו מרובה עליו אלא בצירוף שני העומדים ויתכן שאף במקום שמכשירים מחיצה כשהעומד שבה מרובה על הפרוץ אין זה אלא כשכל עומד בפני עצמו מרובה על הפרוץ שבצדו וכן כל עומד הוא שלושה טפחים והפרוץ הוא ארבעה טפחים.

סתום יותר מגובה 3 טפחים
אוויר יותר מגובה 3 טפחים
סתום יותר מגובה 3 טפחים

מחיצה תלויה

לדברי רב אשי, ספיקו של רב המנונא הוא, במחיצה שהיא עצמה עשרה טפחים, אבל היא תלויה בגובה שלושה טפחים או יותר, האם היא נידונית כמחיצה או לא. וכן נסתפק רבי טבלא לפני רב. ורב ענה על כך שמחיצה תלויה אינה מתירה אלא במים כפי שנתבאר לעיל בדף י"ב.

למי התירו מחיצות שתי ומחיצת ערב

נתבאר, ששיירה שחנתה בבקעה, מותרים לטלטל בשבת, על ידי היקף של מחיצות שתי [=קנים] או מחיצות ערב [=חבלים], ונחלקו חכמים למי התירו לטלטל על ידי היקף זה.

א. לדעת רבי יוסי ברבי יהודה – יחיד או שנים ההולכים בדרך, יכולים לעשות להם היקף של שתי או ערב לטלטל בתוכו, עד כדי

בישוב		בדרך		
שיירה	יחיד או שנים	שיירה	יחיד או שנים	
		בית סאתים לכל אחד	בית סאתים	רבי יוסי ברבי יהודה
		כל צרכם	בית סאתים	רבי יהודה
כל צרכם	בית סאתים	כל צרכם	כל צרכם	חכמים א'
כל צרכם	כל צרכם	כל צרכם	כל צרכם	חכמים ב'

וזהו שאמר רב, שכששלושה בני אדם צריכים לכל כליהם שיעור של בית שש סאה, והקיפו שיעור של שבע בית סאה, מאחר שיש רק בית סאה אחד פנוי, מותרים לטלטל בתוך ההיקף. אבל אם היה די לכל כליהם שיעור של בית חמש סאה, והקיפו שיעור של שבע בית סאה, מאחר שיש בית סאתים פנוי, אסורים לטלטל בתוך ההיקף.

"אורייתא נביאי וכתובי"

רב גידל אמר דין משמו של רב, וכשתמהו השומעים, ושאלו אותו, האמנם כך אמר רב. ענה להם, "אורייתא נביאי וכתובי שכך אמר רב", ולשון שבועה הוא, כלומר נשבע אני שכך אמר רב.

שבת גורמת או דיורים גורמים

נתבאר שלדעת רבי יהודה יש חילוק בין יחיד ושנים ההולכים בדרך, לבין שיירה של שלושה או יותר, לעניין מחיצת שתי או ערב, שהיחיד או שנים מותרים על ידה רק בבית סאתים, ושיירה מותרת על ידה גם בהיקף גדול.

ולדעת רב הונא – שבת גורמת, כלומר הכל תלוי במצב של תחילת השבת, **אם בתחילת השבת היו שלושה, והקיפו היקף גדול** כדינם, **והותרו לטלטל בו**, מעתה **אף אם מת אחד מהם בשבת**, ונעשו שנים או אחד, לא בטל היתר טלטול מההיקף, אף על פי

ומתחילה דרש רב נחמן משום רבינו שמואל שכך ההלכה – יחיד, נותנים לו בית סאתים. שנים, נותנים להם בית סאתים. שלשה נעשו שיירא, ונותנים להם בית שש.

אמרו לו, הנחת דברי חכמים, ועשית כדברי רבי יוסי ברבי יהודה.

חזר והעמיד רב נחמן מתורגמן לפניו ודרש – דברים שאמרת לפניכם טעות הם ביד. ברם כך אמרו, יחיד נותנים לו בית סאתים. שנים, נותנים להם בית סאתים.

שלשה נעשו שיירא, ונותנים להם כל צרכם. ונמצא שבדין יחיד ושנים, הלכה כדברי רביהם רבי יוסי ברבי יהודה ורבי יהודה שהושוו בדין זה. ובשיירה הלכה כרבים, הם חכמים ורבי יהודה שהושוו בדין זה [ונמצא שבכל הלכה כרבי יהודה].

דף י"ז

ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי

נתבאר שלדברי הכל חוץ מרבי יוסי ברבי יהודה, שיירה ההולכת בדרך, מותרים לטלטל על ידי מחיצת שתי או ערב אפילו בהיקף גדול מאוד ככל צרכם.

אכן כל זה כשלא נותר בתוך ההיקף שיעור של בית סאתים פנוי מכל דבר, אבל אם נותר בתוך ההיקף שיעור של בית סאתים הפנוי מכל דבר, בטלו כל המחיצות, וכל ההיקף נידון כמקום שאינו מוקף.

ומסתבר, שלדעת רבי יצחק, האומר, דיורים גורמים, הוא הדין לעניין עירוב זה שבין החצירות אם נסתם הפתח שביניהן, **בטל העירוב** בין החצירות.²

מקום מוקף שנפרץ בשבת

נחלקו חכמים בדין מקום שבתחילת השבת היה מוקף מחיצות, שעל ידן היה מותר לטלטל בו, ונפרצו המחיצות בשבת, [כגון חצר שנפרצה בשבת משתי רוחותיה, וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו, וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו בשבת].

לדעת רבי יהודה – באותה שבת שבה נפרצו המחיצות, מותר לטלטל במקום הזה, כי השבת הזו, הואיל והותרה, הותרה, **אבל בשבתות הבאות, אסור לטלטל במקום הזה**, [עד שיחדשו את המחיצות].

ואמרו, שלעניין זה, יתכן שגם רבי יצחק מודה, שבאותה שבת מותר לטלטל במקום הזה, כי הדיורים הראשונים שהיו בו, והותרו לטלטל בו, עדיין קיימים בו.

ולדעת רבי יוסי – כשם שבשבתות הבאות המקום אסור בטלטול, כי נפרצו מחיצותיו, **כך הוא אסור בטלטול בשבת זו שבה נפרצו המחיצות**.

ואמרו, שלעניין זה, יתכן שגם רב הונא מודה, שאפילו באותה שבת אסור לטלטל במקום הזה, כי אין אומרים שבת הואיל והותרה הותרה, אלא כשהמחיצות קיימות.

דליתנהו למחיצות, אסור, כדמסיק הכא, אנא דאמרי אפילו כרבי יוסי, עד כאן לא קאמר רבי יוסי, אלא משום דליתנהו למחיצות ... ונראה לר"י שאם עירבו לצורך שניהן מבית לבית, ונסתם הפתח בשבת, דשרי כרב הונא, אפילו נסתם באמצע השבוע ואחר כך נפתח בשבת שרי, דחזר העירוב למקומו. [תוס'].²

² מיהו עיני לקמן עי' ע"ב שהעמידו ברייתא שלא בטל העירוב בכך. ויל"ע בזה.

שמלכתחילה היקף גדול אינו ראוי לאחד או שנים. וכמו כן, **אם בתחילת השבת היו אחד או שנים, והקיפו היקף גדול**, שלא כדינם ולא הותרו בו, מעתה אף אם נוספו אליהם בני אדם בשבת, ונעשו שלושה או יותר לא בטל איסור טלטול מההיקף.

ולדעת רבי יצחק – דיורים גורמים, כלומר הכל תלוי במצבם של בני השיירה בכל רגע, **כשבתחילת השבת היו שלושה, והקיפו היקף גדול כדינם, והותרו לטלטל בו, אם מת אחד מהם בשבת**, ונעשו שנים או אחד, **בטל היתר טלטול מההיקף**. וכמו כן, **כשבתחילת השבת היו אחד או שנים, והקיפו היקף גדול**, שלא כדינם ולא הותרו בו, **אם נוספו אליהם בני אדם בשבת**, ונעשו שלושה או יותר **בטל איסור טלטול מההיקף**.

עירב דרך פתח או חלון ונסתם

בפרק חלון יתבאר בעזה"י, ששתי חצירות שיש ביניהן פתח, או חלון רחב ארבעה טפחים בתוך גובה עשרה, יכולים לערב עירוב אחד, ועל ידו מטלטלים מזו לזו. אבל אם אין ביניהן פתח כזה, אף שיש פתחים קטנים, אינם יכולים לערב עירוב אחד, ואסורים לטלטל מזו לזו.

ולדעת רב הונא ורב יהודה, שבת גורמת, כלומר הכל תלוי במצב של תחילת השבת, וכשבתחילת השבת היה בין שתי החצירות פתח כזה, אם עירבו עירוב אחד, מעתה אפילו נסתם הפתח שביניהן, מותרים לטלטל מזה לזה על ידי העירוב, דרך חלונות קטנים שביניהן, כי כלל הוא, **שבת, הואיל והותרה הותרה**.³

³ נראה לר"י, דהלכה כרב הונא, דשבת הואיל והותרה הותרה, דתניא כוותיה בפרק הדר ... ומיהו, היכא

ג. מותרים לאכול דמאי.

כלומר בני מחנה מותרים לאכול תבואת דמאי בלא להפריש ממנה מעשרות. [דין דמאי יתבאר בעזה"י להלן].

ד. פטורים מלערב עירובי חצירות.

כלומר, אם עשו בני המחנה היקף, והיתה מחיצה בין אלו לאלו, ויש פתח ביניהם, אינם צריכים לערב עירובי חצירות, ומותרים לטלטל מכאן לכאן.

ובבית מדרשו של רבי ינאי אמרו, שדווקא מעירובי חצירות פטור אותם, כי אין בהם חיוב מהתורה, אבל בעירובי תחומין הם חייבים, שכן לדעת רבי חייא היוצא חוץ לתחום בשבת לוקה מהתורה כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

עד כאן הדברים הנזכרים במשנתנו. ובברייתא מבואר, **שלדברי רבי יהודה בן תימא, הקלו על המחנה שני דברים נוספים.**

א. חונים בכל מקום.

כלומר רשאים לחנות בכל מקום שימצאו, אף על פי שאינו מקום הפקר, ואין בכך גזל, וכי הפקירו להם ב"ד את המקום שימצאו לחנות בו, והפקר ב"ד הפקר.

ב. במקום שנהרגו שם נקברים.

כלומר, אם נהרג אחד מבני המחנה, קנה את מקום מיתתו להיקבר בו, אפילו אם המקום שייך לאדם אחר, ואין בכך משום גזל, וכי הפקירו להם ב"ד את מקום הרוגיהם, והפקר ב"ד הפקר.

ואמנם מת מצווה, שאין לו יורשים שיקברוהו, בכל אופן קנה את מקומו להיקבר בו, ואפילו אינו הרוג במחנה, כי דבר זה הוא מעשרה תנאים שהתנה יהושע עם ישראל כשנכנסו לארץ, שמת מצווה קונה את

אחד מעשרה תנאים שהתנה יהושע עם ישראל בכניסתם לארץ, שיהיו מרעים את בהמותיהם בחורשות, כלומר שיהא רשאי כל אדם להוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו, ולא יקפיד בעל היער, משום שאין היער עומד לקצירת העשבים הגדלים בו.

ארבעה דברים פטור במחנה

מחנה היוצאת למלחמה הקלו עליהם בכמה דברים משאר בני אדם. [לשון הברייתא הוא, "מחנה היוצאת למלחמת הרשות", והכוונה לכל המלחמות חוץ ממלחמת יהושע לכיבוש הארץ ומלחמת עמלק].

א. מביאים עצים מכל מקום.

כלומר מותרים להביא עצים לחים ויבשים מאשר ימצאו, ואין בכך משום גזל, וכי הפקירו להם ב"ד את העצים שימצאו, והפקר ב"ד הפקר.

ואמנם היזמי והיגי [=מיני קוצים] לחים ומחוברים, מותרים גם לשאר בני אדם להביא מאשר ימצאו, ואין בכך גזל, כי דבר זה הוא מעשרה תנאים שהתנה יהושע עם ישראל כשנכנסו לארץ.

ולמחנה היוצאת למלחמה, התירו להביא אפילו שאר עצים. א"נ התירו להם להביא אפילו תלושים [שתלשום הבעלים לצרכם להיסק]. א"נ התירו להם להביא אפילו יבשים.

ב. פטורים מרחיצת ידים.

כלומר, אינם צריכים ליטול ידיהם קודם הסעודה. וביאר אב"י, שדווקא מנטילת מים ראשונים שקודם הסעודה הם פטורים, אבל מנטילת מים אחרונים שאחר הסעודה הם חייבים, כי מים אחרונים הם חובה כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

מקומו. [ושנינו בברייתא, איזהו מת מצוה, כל שאין לו קוברים, קורא ואחרים עונים אותו, אין זה מת מצוה].

ובמחנה היוצאת למלחמה, גם מי שיש לו יורשים שיקברוהו, שאינו מת מצווה, קנה את מקומו להיקבר בו.

מת מצווה שמוטר לפנותו

נתבאר, שמת מצווה קנה את מקומו להיקבר בו. אכן **כשמת** מת מצווה **ברוחב הדרך**, אם יקברוהו במקומו, לא יוכלו כהנים ועושי טהרות לעבור באותה דרך, וכשיש בקבורתו ביטול דרך לרבים, אינו קונה את מקומו ממש, ומותר לפנותו לצד הדרך, ועל האופן הזה שמוטר לפנותו לצד הדרך, נאמרו הדינים הבאים:

א. אם שני צידי הדרך שווים, מפנה אותו לאיזה מהם שירצה.

ב. אולם אם מצד אחד שדה בור [=שאינה עבודה], **ומצד שני שדה ניר** [=חרושה], **מפנה את המת לשדה בור.**

ג. ואם מצד אחד שדה ניר [=חרושה], **ומצד שני שדה זרועה, מפנה את המת לשדה ניר.**

מים אחרונים חובה

נתבאר שלדברי אביי, מים אחרונים, שנטלים בסוף הסעודה, הם חובה.

וביאר רב חייה בר אשי, שהסיבה לכך היא משום שאמרו חכמים, על כל אכילתך אכול מלח, ויש לחוש שמא נתערב במלח שלו מלח סדומית, שהוא מעוור את העיניים, ויגע בעיניו אחר שנגע במלח, ויתעוור.

ולפיכך, אף שאין המלח הזה מצוי הרבה, אלא קורט אחד בכור, מכל מקום, מאחר שיש כאן חשש עיוורון, חובה ליטול את

הידיים אחר הסעודה.

וכתבו התוס', שעכשיו לא נהגו במים אחרונים, כי אין מלח סדומית מצוי בינינו. אי"נ לפי שאין אנו רגילים לטבל אצבעותינו במלח אחר אכילה.

המודד מלח

נתבאר, שמאחר שאמרו חכמים לאכול מלח אחר האכילה, חששו שמא נתערב בו מלח סדומית המעוור את העיניים, ולכן חייבו לרחוץ ידיים אחר האכילה.

ולדעת רב אשי, אם בשביל חשש זה אמרו שחובה ליטול ידיים, **כל שכן** שזה המודד מלח, יש לו לחוש שמא נתערב מלח סדומית במדידתו, **וחובה עליו לרחוץ ידיו.**

הדמאי

תבואה הנלקחת מעם הארץ קרויה דמאי, [לשון ספק "דא מאי" כלומר "זה מהו"], שכן אף על פי שרוב עמי הארץ מעשרים תבואותיהם, הרבה יש שאינם מעשרים כראוי, והם מפרישים רק תרומה גדולה, [ניש באכילתה עונש מיתה, וניתן לתת חיטה אחת לצאת ידי התרומה הזו], ולכן אמרו חכמים, שהלוקח תבואה מעם הארץ, **אסור לאכול ממנה, עד**

שיפריש ממנה שאר מעשרות [חוץ מתרומה], [ומעשר ראשון ומעשר עני מעכב לעצמו, כשאר חולין שלו, שכן הם מותרים לאכילה כחולין, ואין בהם אלא דין נתינה ללוי ולעני, ומאחר שספק אם הם מעשרות, המוציא מחבירו עליו הראיה, אבל תרומת מעשר ומעשר שני, לא יערב בחולין שלו, כי התרומה אסורה לזרים ולטמאים, ומעשר שני אסור לאונן ולטמא].

אכן מאחר שחייב הפרשת מעשרות מהדמאי אינו אלא חומרא, **יש מקומות שהקלו, והתירו להאכיל דמאי, בלא להפריש ממנו מעשרות.**

"אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי", על כרחך הכתוב מדבר באיסור יציאה חוץ לתחום, ולא באיסור הוצאה.

כן פירש רש"י, שנחלקו רבי יונתן ורב אשי אם הכתוב הזה מדבר באיסור הוצאה או באיסור תחומין. אולם התוסי' הקשו על כך כמה קושיות, ולפיכך פירשו, שלדברי הכל הכתוב הזה מדבר לכל הפחות באיסור הוצאה, [וכך הוא פשוט הכתוב, אל יצא בשבת עם כליו ללקוט את המן כדרך שעושים בחול], ולדעת האומרים תחומין דאורייתא, הוא מדבר גם באיסור תחומין. ורבי יונתן סבר, שאפילו לדעת האומרים תחומין דאורייתא, אין לוקים על כך, כי מהכתוב הזה לומדים גם איסור הוצאה, שיש בו מיתת בי"ד. ורב אשי תירץ, שאם היה כתוב "אל יוציא", אז עיקר הכתוב היה באיסור הוצאה, ולא היו לוקים עליו אפילו על איסור תחומין, אבל עכשיו שנאמר "אל יצא", עיקרו של הכתוב בלשון יציאה, לאיסור תחומין, ולכן לוקין עליו אף על פי שמלמד גם איסור הוצאה.

מלקות על לאו שב"אל"

מתחילה הבינו, שקושיית רבי יונתן שאין ללקות על איסור **"אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי"**, היא משום שלדעתו אין לוקים על איסור שנאמר בלשון "אל". אולם רב אחא בר יעקב דחה זאת, שהרי האיסור לשאול בעלי אוב וידעוני נאמר בלשון "אל", **"אֵל תִּפְנֹו אֶל הָאֲבֹת וְאֶל הַיְדֹעֲנִים"** (ויקרא י"ט ל"א), והכל מודים שהשואל מהם לוקה^א.

סליק פרק מבוי

א. עניינים.

מאחר שתקנת דמאי היא חומרא דרבנן בעלמא, התיירו חכמים להאכיל את העניינים דמאי, שבכך יהיה להם יותר.

ב. אכסניא של מלך.

חיל של מלך, שהמלך מטיל על בני העיר לזונם בשוכם ממלחמתם, מותר להאכיל אותם דמאי, אף על פי שהם ישראלים, והסיבה לכך, כי מאחר שאינם במקומם, הרי הם כעניינים. וי"מ שדין זה אמור לעניין חיל של נוכרים, שאותו התיירו להאכיל דמאי, ודווקא דמאי, שהוא ספק טבל, אבל טבל גמור, לא, כי אם יעשו כן, נמצא שפורעים חובם בממון של כהן.

ואמר רב הונא, שבית שמאי חולקים על היתרים אלו, ואומרים, שאפילו עניינים ואכסניא אין מאכלים דמאי, ולפיכך, אם תמצא איזו ברייתא, שבה מבואר, שאין מאכלים עניינים ואכסניא דמאי, דע שהיא כבית שמאי, ואינה הלכה.

מלקות על יציאה חוץ לתחום

לדעת רבי חייה, לוקין על עירובי תחומין דבר תורה, כלומר, האיסור לצאת בשבת חוץ לתחום הוא איסור תורה, **שנאמר "אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי"** (שמות ט"ז כ"ט), ולפיכך, היוצא חוץ לתחום בלא לערב, לוקה על כך כמי שעבר על שאר איסורי תורה.

ורבי יונתן הקשה על כך, כי לדעתו הכתוב, **"אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי"**, מדבר באיסור הוצאה בשבת, שיש בו מיתת בי"ד, וכלל בידינו, שכל איסור שיש בו עונש מיתה, אין לוקים עליו, ואם כן העובר על הכתוב הזה אינו לוקה.

ותירץ על כך רב אשי, שמאחר שלא נאמר **"אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי"**, אלא

^א ואם תאמר ... הא לאו שאין בו מעשה הוא. ויש לומר דפריך למאן דאמר לוקין עליו. אי נמי עקימת שפתיו הוי מעשה. [תוס'].
 © כל הזכויות של ה"בקיטור" שמורות ליצחק הורביץ bekitsur@outlook.com